

107
20
ἡ ἀποστολή τῆς βίβλου
ἡ. Διμ. κ. ἔργου
ἡ ἀποστολή
ἡ ἀποστολή

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ

ΑΧΑΡΝΗΣ,

Κωμῳδία εἰς τὴν Καθομιλουμένην παρα-
φρασθεῖσα, μετὰ προλεγομένων καὶ
μικρῶν ὑποσημειώσεων πρὸς
κατάληψιν τῆς ἐννοίας,

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. ΡΑΠΤΑΡΧΟΥ.

Ἐν τοῖσιν ἀγῶσιν οἱ προεξανιστάμενοι ῥαπίζονται.—

Οἱ δὲ γε ἐγκαταλείπόμενοι οὐ στεφνεύνται.

Ἡρ. Π'. 39.

26 MAR. 1938

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

Τύποις Α. Κορομηλά καὶ Π. Πασπαλλῆ.

1856.

ΤΗ
ΦΙΛΟΜΑΘΕΙ ΝΕΟΛΑΙΑ

ΤΗ
ΕΝ ΤΗ ΚΑΤΑ ΧΑΛΚΗΝ

ΕΛΛΗΝΟΕΜΠΟΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΜΑΘΗΤΕΥΟΥΣΗ.

Πρὸς Σέ, φιλόμouσος νεολαία, ἀφιερῶται
τὸ μικρὸν τοῦτο καὶ ἀτελέστατόν μου δο-
κίμιον. Μόνην δὲ τὴν λευκὴν ὑπὲρ αὐτοῦ
ψῆφόν Σου, θεωρεῖ ὡς τὴν γλυκυτέραν τῶν
κόπων του εὐχαρίστησιν καὶ ἀμοιβὴν

ὁ φιλοπονήσας.

ὠφελίμου καὶ τὸ ἔξοχον καὶ παιδαγωγικὸν ὅπερ ἐν αὐτοῖς περιέχεται· ἄλλως τε, διότι ἡ ποίησις παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐχρησίμευσεν ὡς ἡ πρώτη βᾶσις τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν πολιτείας, καὶ ἡ παιδαγωγικὴ ἀναμόρφωσις καὶ ἐξημέρωσις τῶν ἠθῶν των: Οὐδὲν ἔθνος ἐξημεροῦται καὶ ἀνθρωπίζεται ἄνευ τῆς ποιήσεως· καὶ διὰ τοῦτο, οὐδαμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς γενικῶς μαρτυρεῖται, ἐλλείπει ἡ ποίησις, ἐξαιρουμένων οὐδ' αὐτῶν τῶν εἰσέτι ἀγρίων καὶ ἀπολιτεῦτων ἔθνῶν, παρ' οἷς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον φαίνεται ἶχνος τι ποιήσεως. Ἡ ποίησις λοιπὸν ἐστάθη ἡ πρώτη ἔκφρασις τοῦ ἐνδομύχου συναισθήματος, ἡ πρώτη τῆς θείας τοῦ ἀνθρώπου φύσεως ἐν συναισθήσει γλῶσσα, καὶ ἡ εὐλαος τῆς φύσεως ζωγραφία.

Ἐποῖον ὅμως τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως! ὅποια ἡ χάρις καὶ ἡ καλλονὴ τῆς ὄντως θεσπεσίας ἐκείνης καὶ καλλικελάδου τῶν προγόνων Μούσης, ἥτις ζωντανὰ ὀμιλεῖ εἰς τοὺς μυχοὺς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ ἐξευγενίζει τὸ ὠμὸν καὶ ἄγριον αὐτῆς, καλλύνουσα τὰς ψυχὰς καὶ ἡμερόνουσα τὰ ἦθη! Ἐκαστος στίχος, ἐκάστη λέξις τῆς ἀρχαίας ποιήσεως, ἐπικῆς εἴτε δραματικῆς, ἀποπνέει χαρίεν τι καὶ ἔξοχον, καὶ ζωηρότατα ἐκφράζει ὅ,τι ἐν ἑαυτῷ ἐνδομύχως συναισθάνεται ὁ ἄνθρωπος, τὸ γνήσιον τοῦτο τῆς φύσεως τέκνον! ἀναβιβάζει αὐτὸν εἰς σφαίρας ἰδανικότητος ἀνωτέρας ἑαυτοῦ, ἀνυποῖ ἐπ' ἄπειρον τὴν φαντασίαν του, κατακλεῖ καὶ καταθέλγει αὐτὸν διὰ τῆς ἀπαραμίλλου ἀρμονίας τῆς, καὶ κατακοιμίζουσα διὰ τῆς χάριτος τῆς μεταφορᾶς τῆς τὸ παραχῶδες καὶ σκαιὸν τοῦ ἀνθρώπου, κινεῖ τὸν ἔλεον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν αὐτοῦ, ἱλαρύνει τὴν διάνοιάν του καὶ τὸν διδάσκει τὸ μουσικώτατον τῆς ἀρετῆς σύστημα!

Δυστυχῶς ὅμως, οὐδόλως καταφαίνεται ἡ πραγματικὴ αὐτῶν ἀξία τὴν σήμερον· οὐδαμοῦ ἀναγνωρίζεται ὅπως δεῖ ἡ καλλονὴ καὶ χάρις τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως, τῆς μητρὸς ταύτης καὶ πηγῆς τῆς ποιητικῆς ἐν γένει καὶ πάσης σοφίας. Πάντες σχεδὸν ἀναγινώσκοντες τὰ θαυμάσια τῶν προγόνων ποιήματα, εὐρίσκομεν συνήθως ἄχαρι τι καὶ ψυχρὸν ἐν αὐτοῖς· καὶ βεβαίως ψυχρὸν εἶνε τὸ δράμα, ὅταν χυδαίως γραμματολογῶνται αἱ λέξεις του, ὅταν ἀναγινώσκηται ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, ἄνευ οὐδεμιᾶς προσοχῆς εἰς τὴν ἀλληλουχίαν τῶν πράξεων καὶ τῶν χαρακτήρων τὴν οὐσίαν, ἄνευ συζητήσεως μέτρων ἢ ῥυθμοῦ, ἅτινα εἰσὶ κύρια τοῦ δράματος προσόντα, καὶ χωρὶς τῶν ὁποίων αὐτὸ ξηρόν τι φυσικῶ τῷ λόγῳ φαίνεται καὶ εἰδεχθὲς σκελετόν. Ἐποῖος τῶν σημερινῶν (καὶ πρὸ πάντων τῶν ἐκπαιδευομένων) ἐμβαθύνει εἰς τὰς ἠθικὰς τῶν τραγωδιῶν ἐννοίας; ποῖος προσέχει εἰς τὰ παριστανόμενα ὑπὸ τοῦ ἔπους; ποῖος ἀντιλαμβάνεται ἐν συναισθήσει αὐτὰ, καὶ ἐν γένει ὅ,τι παιδαγωγικὸν καὶ ἐθνωφελὲς περιέχεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ποιήσει; Ὀλίγιστοι εἶνε ἀναμφιβόλως οἱ αἰσθανόμενοι ὅπως δεῖ τὴν ἀξίαν καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν, καὶ οἱ εἰδότες τι ἀναγινώσκουσιν· ὀλίγοι εἶνε οἱ ζωντανὰ καὶ μὲ ἔμφασιν ἀπαγγέλλοντες αὐτά, καὶ οἱ μεθερμηνεύοντες ἐν συναισθήσει τῆς ἀρχαίας καλλονῆς ὅ,τι θαυμαστὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς περιέχεται ἐν αὐτοῖς· τὰ δὲ λοιπὰ συνήθως, ἀπλοῦς καταναγκαστικὸς φιττακισμὸς, (πρὸ πάντων ἐπὶ παραδόσεως), ξηρὰ λεξιθηρία, καὶ οὐδὲν πλεῖότερον!

Δυστυχία!! Ἐπέπρωτο, φαίνεται, τὰ ξένα ἔθνη ὑπ' αὐτῶν καθοδηγηθέντα καὶ φωτισθέντα, νὰ ἐξυπνήσωσιν ἀπὸ τὸν βορβορώδη λήθαργον εἰς ὃν ἦσαν ἐν τῇ ἀμα-

θεία των, και ν' αναγνωρίσωσιν ἐπὶ τέλους τὴν ἀξίαν αὐτῶν τοσοῦτον, ὥς ἐμέχρις αὐταπαρνήσεως ἐγχύπτειν καὶ καταγίνεσθαι εἰς αὐτά, καὶ ὁλόκληρον αὐτῶν τὴν ζωὴν ἀφιερῶν εἰς τὴν σύντονον αὐτῶν μελέτην, οἷόν τι δείγμα τῆς εὐγνωμοσύνης των. Αἰσχύνῃ ὁμογενεῖς!! ξένα ἔθνη νὰ φαίνωνται ζηλωταὶ τῆς προγονικῆς εὐκλείας, καὶ νὰ ἐμβαθύνωσιν εἰς τὰς ἐννοίας τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀριστουργημάτων, πλειότερον ἡμῶν τῶν λεγομένων ἀπογόνων ἐκείνων, τῶν οὐδὲν ἕτερον νῆ Δία εἰδότεων ἢ μόνον ἐγκραυχᾶσθαι καὶ μέγα φρονεῖν ἐπὶ πατραγαθία οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ ἰδίᾳ ἡμῶν αὐτῶν ἀνδραγαθία. Μάρτυρες ἀνεξέλεγκτοι τῶν λεγομένων μου αὐτὰ τὰ πράγματα: Γάλλοι, Ἄγγλοι, Γερμανοὶ καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι σφετερισταὶ τῶν προγονικῶν ἡμῶν καλῶν, καυχῶνται εἰς τὸ μέσον μας ὡς Ἑλληνισταί, καὶ καθεκαστην ἰδίους ὡσὶ τοὺς ἀκούομεν Ὀμηρίζοντας καὶ Πλατωνίζοντας. Ἴδετε, πόσον ἀριθμὸν φιλολόγων παρήξε καὶ ὁσημέραι παράγει ἡ φωτισμένη Γερμανία ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ Γαλλία ἀφ' ἑτέρου: Ἑρμᾶννοι, Βοίχιοι, Κρύγεροι καὶ ἅπας ὁ λοιπὸς ἀριθμὸς τῶν περιωνύμων Γερμανῶν φιλολόγων· Διδότιοι, Ἀρτώλδοι, Λεβέσκιοι, Δαρεμβέργιοι καὶ πληθὺς τοσοῦτων ἄλλων τῆς Γαλλίας φωστήρων, μᾶς καταισχύνωσιν ὡς παραμελοῦντας τὰ προγονικὰ συγγράμματα, καὶ μὴ εἰδότας τὴν ἀξίαν τὸσφ ἐνδόξων κειμηλίων, τοιαύτης προγονικῆς παρακαταθήκης! Μᾶς καταισχύνωσι, διότι ξένοι ὄντες ἐπιμόνως μελετῶσι καὶ ὁλονὲν καταγίνονται εἰς τὴν διάδοσιν τῶν προγονικῶν ἡμῶν συγγραμμάτων, ἅτινα ἡμεῖς, ἐν οὐδεμιᾷ μοίρᾳ θέμενοι, προσμένομεν κεχηρότεσ νὰ τὰ ἰδῶμεν προερχόμενα ἐκ τοῦ καλάμου καὶ τῶν πιεσῆριων αὐτῶν

διὰ νὰ τὰ μεταχειρίζόμεθα, ξένοις κοσμούμενοι πετρῶμασι, κατὰ τὸ λεγόμενον! Μᾶς καταισχύνωσι, διότι Σοφοκλεῖς, Εὐριπίδεις, Αἰσχύλοι¹, Ἀριστοφάνεις καὶ

(1) Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰς θαυμασίας μεταφράσεις εἰς τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν τοσοῦτων λαμπρῶν τραγωδιῶν, πρὸ πάντων δὲ τῆς πρὸ ἁλίγων ἐτῶν ἐν Βερολίνῳ παρασταθείσης Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλεῦς, παραφρασθείσης μετ' ἀκριβοῦς ἐπιτηρήσεως τοῦ μετρικοῦ ῥυθμοῦ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου τῶν Γερμανῶν φιλολόγου Βοικχίου (Bœck), ἀναφέρομεν νῦν τινὰ ἀρτίως διαδραματισθεῖσαν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Γαλλίας, ἂν ὄχι ἀκριβῆ παράφρασιν, τοῦλάχιστον ἀπομίμησιν τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Ἰδοὺ πῶς ἀναφέρεται τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ Τεργεσία Ἑλλ. ἐφημερίδι ἡ Π ἡ ἔ ρ α.

« Εἷς τῶν περιωνύμων Γάλλων μυθιστοριογράφων καὶ δραματοποιῶν, ὁ Ἀλέξ. Ξανδρος Δουμάς, ἐσύνθεσε κατ' αὐτὰς δρᾶμα κατὰ τὴν μέθοδον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν, τὸ ὅποιον ἀνῆλκεν Ὀρεστίαν (Orestie) ὁ συγγραφεὺς ἠκολούθησε τὸν Αἰσχύλον βῆμα πρὸς βῆμα. Παριστᾶ κατ' ἀρχὰς τὸν Ἀγαμέμνονα ἐπανερχόμενον εἰς τὸ βασιλείον του, τὴν παρὰ τῆς Ἡλέκτρας καὶ τοῦ Ὀρέστου ἀναγνώρισιν αὐτοῦ, τὰς θλίψεις τῆς Κασάνδρας, τὸν τρόμον τῆς Κλυταιμνήστρας, τὴν συννομοσίαν τοῦ Αἰγίσθου, τὴν δλοφονίαν τοῦ μεγάλου ἀνακτος, τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Ὀρέστου, τὸν φόνον τῆς Κλυταιμνήστρας· ἔπειτα τὰς Εὐμενίδας ἐπερχομένας, τὴν δίκην τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ τέλος τὴν δὲ ἰλασμοῦ συγχώρησιν τοῦ Ὀρέστου, τοῦ ὁποίου παριστᾶ τοιοῦτοτρόπως τὸ δρᾶμα σχεδὸν ὅλον τὸν βίον. Καὶ ἡ σκηνὴ δὲ τοῦ θεάτρου (Théâtre de la Port-Saint-Martin) ἐτροποποιήθη ἀρμοδίως, ὡς ἀπῆται ἡ παράστασις ἀρχαίας τραγωδίας Ἑλληνικῆς. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐφάνη ἐπὶ δίφρου ἔξευγεμένου εἰς λαμπροῦς ἵππους· ὁ χορὸς λαμβάνει μέγα μέρος μεταξὺ τῶν περιπετειῶν τοῦ δράματος, αἵτινες, χάρις εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κλασικῶν συγγραφέων, ὑπάρχουσι στερεώτεται ἐν πάσῃ μνήμῃ. Ὁ Δουμάς ἠγωνίσθη ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Ἑλλήνα τραγικὸν κατὰ τὸ ὕψος· οἱ στίχοι του ἐπαινοῦνται πολὺ ὡς ἔχοντες εὖρος καὶ μεγαλοπρέπειαν ἀρχαίαν. Ἔτερος γάλλος ποιητῆς ὁ Méry, ὅστις τὸ ἑσπέρας καθ' ὃ εἶχε δοθῆ ἡ παράστασις παρευρέθη εἰς ἐκεῖνο τὸ θέατρον, ἔγραψεν εἰς μίαν τῶν Παρισίων ἐφημερίδων τὰς ἐντυπώσεις του μετ' ἐνθουσιασμοῦ πολλοῦ, ὅσων συνέλαθον καὶ ὅλοι ἐν γένει οἱ θεαταί· λέγει δὲ ἐν τῇ τέλει τὰ ἑπόμενα:

« Εἰς τὴν παράστασιν ταύτην ἠσθάνθημεν ἐντελέστερον τὸ ἥρωϊκόν, τὸ γενναῖον πνεῦμα ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐμψυχῶνται ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος κόσμος, ὑπὸ τοῦ Δουμά ἀναδοθεῖς εἰς τὸ φῶς. Τοιαῦτα ποιήματα τιμῶσι πρῶτον καὶ ἐν πρώτῃ τάξει τὸν ποιητὴν ὅστις τὰ ἐκπνεῖ, ἔπειτα δὲ τὸ θέατρον ὅπερ τὰ δέχεται, καὶ τὸ ἄτος καθ' ὃ προάγονται, τοὺς ἠθεποιούς οἵτινες τὰ παριστώσι, καὶ τὸ δι-

ἀπάσης τῆς σειρᾶς τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος αἱ ἐπιτυχεῖς μεταφράσεις καὶ ζωηραὶ ἀπομιμήσεις ἀπορρέουσαι ἐκ τοῦ γλαφυροῦ καλάμου των, κατεπλημμύρησαν τὸ Κελτικὸν καὶ Γερμανικὸν ἔδαφος, ἐν ᾧ παρ' ἡμῖν οὐδενὸς ποιητοῦ οὐδὲ ἐν δράμα ἢ ἔπος εὐρηται ὅπως δεῖ μετενηνεγμένον εἰς τὴν γλῶσσαν ἢ λαλοῦμεν, τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἧτις τοῖς εἶνε μᾶλλον συγγενὴς διὰ τοὺς Αἰολισμούς καὶ Δωρισμούς τῆς! Μᾶς κατασχύνωσι, διότι δὲν καταδεχόμεθα νὰ ταπεινώσωμεν τὸν ὑψιπετῆ κάλαμόν μας, ὅπως διακοινώσωμεν εἰς τὸν ἀπλοῦν λαὸν τὰ αἰώνια ταῦτα ἀριστουργήματα, ἅτινα οἱ ξένοι λαοὶ καθεκάστην ἀναγινώσκουσι καὶ μετὰ σεβασμοῦ περιποιῶνται· ἀλλ' ἀφίνομεν αὐτὸν νὰ περιπλανᾶται ῥεμβόμενος εἰς ἰδανικὰς ὄνειροπολήσεων καὶ φαντασιοπληξίας χώρας, καὶ νὰ ἐφευρίσκη ἀνυπόστατα χμαιρικὰ τερατουργήματα¹! Σκιαὶ τῶν ἐν-

¹ μῦσιον ὅπερ τὰ χειροκροτεῖ. » (Ἑλλ. Ἔφημ. Τεργέστης 20] 1 Φεβρουαρίου, 1856. ἀριθμ. 20).

Ἴδου λοιπὸν ἡ ἀναγνώρισις τοῦ ἀρχαίου ποιητικοῦ κάλλους, εἰσθῦει ὄλιγον κατ' ὄλιγον εἰς τὰ μὴ ἔχοντα ἰδέαν ἐπισιμότητος διὰ τὰ Ἑλληνικὰ συγγράμματα ἔθνη. Ἴδου πῶς οἱ ἀλλοεθνεῖς μιμοῦνται τῶν προγόνων μας τὰ καλὰ ἢ ὀρχήσρα των ἐτοίμως ἀνοίγεται εἰς παραστάσεις δραμάτων, ἀναμιμνησκόντων λαὸν θαυμασίως διαπρέψαντα ἐν τῇ ἀρχαιότητι, καὶ ἐνθους ὁ ξένος θεωρῶς τὰ ὑποδέχεται μετ' εὐφημιῶν. Πῶ ἐμείκμεν λοιπὸν ἡμεῖς οἱ ἀπ' εὐθείας ἀπόγονοι ἐκείνων; ποῦ ἡ ἐπαξία ἐκτίμῃσι τῶν ἀθανάτων προγονικῶν μας ἀριστουργημάτων, ἅτινα ἄλλοι λαοὶ τοσοῦτον σέβονται καὶ ἐκτιμῶσιν; . . . Πλὴν τί λέγω; Καλὸς εἶνε διὰ τὰ ἰδικά μας σημερινὰ Ἑλληνικὰ θεάτρα ὁ *Trovatore* καὶ ὁ *Roberto il Diabolo*. Τὴν δὲ Ἐκάθην καὶ Ἀντιγόνην; . . . ἄλλοις ἐῶμεν!

(1) Ὅλα ταῦτα δὲν ἀποβλέπουσιν ποσῶς τοὺς σοφοὺς καὶ πεπαιδευμένους ἄνδρας τῆς ἐποχῆς μας, εἰς οὓς ὄντως ὀφείλεται δοῦναι καὶ τιμὴν, ὡς καταγινόμενος παντὶ σβίνει λόγῳ τε καὶ ἔργῳ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς αὐξήσεως τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων· ἀλλ' ἡμιμαθεῖς τινεὶς καὶ μικρόνας τῆς νεολαίας μας, θερμοὺς τοῦ ξενικοῦ στοιχείου ὀπαδοὺς καὶ θιασώτας, οἵτινες, αὐτῶν ἐπικριταὶ τῶν

δόξων ἡμῶν προγόνων, μὴ νεμεσσήθητε διὰ τὴν βραδύνην καὶ ὀλιγορίαν ἡμῶν τῶν ἀναξίων ἀπογόνων σας!!!

Ἄλλὰ, ἤθελεν ἴσως εἶπει τις, τὸ ἐπιχειρῆζεσθαι μετὰ φρασιν τραγωδίας ἢ κωμωδίας εἰς τὴν καθομιλουμένην, ἐκτὸς τῆς προφανοῦς δυσκολίας ἦν τὸ ἔργον παρέχει, εἶνε καὶ ὄλως ἀτελεσφόρητον καὶ ἄγονον τὴν σήμερον, ὅποτε πάντες σχεδὸν εἰς ἄλλα ἡδύτερα καὶ τερπνότερα καταγινόμενοι μεταφράσματα ἢ συγγράμματα, ἀδιαφοροῦσι περὶ τῶν στρυφνῶν ἀρχαίων ποιημάτων ἢ δραμάτων, τὰ ὅποια, κατ' αὐτούς, καλὰ εἶνε μόνον διὰ τὰ Σχολεῖα καὶ τοὺς μαθητάς καὶ τοὺς περὶ τὸν διδασκαλικὸν κλάδον καταγινόμενους. Εἰς τοὺς τοιοῦτους οὐδὲν ἔχω ἀντιτάξαι ὡς μὴ ἐπιθυμοῦντας τὴν κοινωνικὴν πρόοδον, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀναισθητοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἀρνοῦνται τὴν ἐν τοῖς ἀρχαίοις δράμασι καλλονὴν καὶ χάριν, καὶ προτιμῶσι τούτων τὰ ἐν τοῖς σημερινοῖς θεάτροις παριστανόμενα ξενικὰ ἀθύρματα, καὶ τοὺς ἀσέμνους ἐπὶ τῆς σκηναῖς ξενικοὺς κορδακισμούς. Ἄλλός τις πάλιν τῶν δυναμένων κάλλιον ἐννοεῖν τὰ πράγματα καὶ σκέπτεσθαι ἐμβριθέστερον, δύναται ἀντιτάξαι ὅτι, τοσοῦτων ἄλλων θαυμασιῶν τραγωδιῶν ὑπαρχουσῶν, ἄλογον τὸ ἐπιχειρῆζεσθαι μεταγλώττησιν εἰς τὴν λαλουμένην κωμωδίας, εἰς ἣν, ὡς συνήθως, ἐπιπολάζον τὸ ἐκδεδιητημένον καὶ ἀνασε-

ἀρχαίων ποιημάτων, καταφρονοῦσιν αὐτὰ, καὶ καταγίνονται ἐμμανῶς εἰς τὴν ἀνάγκωσιν ἢ καὶ μετάφρασιν ἐπαράτων μυθιστορημάτων, ἅτινα δὲν ἔχουν ἄλλο προῖον εἰμὴ νὰ διαφθεῖρουσιν τὰ ἄδολα ἤθη καὶ νὰ διληπτηριάξωσιν τὴν ἀθάνατον ψυχὴν. Τοὺς τοιοῦτους τολμῶ νὰ ὀνομάσω μετὰ τοῦ Κωμικοῦ, ἀνδράρια μοχθηρὰ, παρακεκομμένα, ἄσημα καὶ παράξενα, καὶ οὐδένα τέλος ἰθυσμὸν ἔχοντα.

συρμένον, ἀντιβαίνει εἰς τὸ σοβαρὸν καὶ τὴν ἠθικότητα τῆς κοινωνίας, καὶ μάλιστα κωμωδίας γραφείσης εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ ἀκόλαστος ἔρως τῆς ἐλευθερίας ἔκαμνε τὴν ἄσωτον δημοκρατίαν τῶν Ἀθηναίων νὰ ἀσμενίζετο εἰς τὸν διασυρμὸν ἐξόχων ὑποκειμένων, καὶ νὰ ὑπομένη τὰ αἰσχροτέρα ὄνειδη καὶ τὰς μεγαλητέρας βωμολοχίας. Πρὸς τοὺς τοιοῦτους σοβαροὺς τῆς κωμωδίας ἐπικριτάς, ἐπιφυλαττόμενοι ν' ἀπαντήσωμεν ἐκτενέστερον ἐν καιρῷ τῷ δέοντι, τοσοῦτον μόνον λέγομεν αὐτοῖς πρὸς τὸ παρόν:

Γνωρίζουν, δὲν ἀμφιβάλλω, οἱ τοιοῦτοι, ὅτι ἡ ἀρχαία κωμωδία ἦτον ιδιότροπος· τὸ δράμα τῶν Ἀθηναίων ἦτο, κατὰ τινα τρόπον, ὅ,τι ὁ δημόσιος τύπος εἰς ἡμᾶς, δηλαδή, τὸ ὄργανον τῶν πολιτικῶν φατριῶν. Ὡς τοιαύτη λοιπὸν ἡ ἀρχαία κωμωδία, προτιθεμένη δηλαδή, ἐκτὸς τοῦ γελοίου, κύριον σκοπὸν νὰ διαγράφη τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ ἐπιζῶντος λαοῦ καὶ νὰ ἐκφραυλίξη καὶ σατυρίζη τὰ φαῦλα, εἶνε ἀληθές ὅτι ἀναγκάζεται πολλάκις νὰ μιμῆται πάθη αἰσχρὰ καὶ κακίας, ἀπορρίπτουσα πολλαχοῦ πάντα χαλινὸν κοσμιότητος καὶ σωφροσύνης, καὶ διακωμωδοῦσα τὰ γελοῖα ἔργα καὶ ἐλαττώματα ἐκάστου ἐμπαιζομένου ἀτόμου· τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν εἶνε καὶ ἄμοιρον ἠθικοῦ σκοποῦ· ἡ ἀντιπαράθεσις διαφόρων παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων, γινομένη ἐπιτυχῶς ἐν τῇ κωμωδίᾳ, συντείνει τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ ρυθμίζη πάντοτε τὰ ἦθη καὶ νὰ κοσμή τὸν ἔσω ἄνθρωπον· ὁ ἄδολος καὶ ἀπλοῦς θεατῆς βλέπων σηλιτευομένην πικρότητα τὴν κακίαν, καὶ αὐστηρῶς ἐλεγχομένης τὰς κακὰς πράξεις καὶ ἐξεις, συλλαμβάνει πάντοτε μῖσος πρὸς αὐτὰ καὶ τὰ ἀποσρέφεται. Πρόσθετες δὲ ὅτι ἡ σάτυρα τότε, ἐπειδὴ ἐξαπατηρίζετο

ὡς τὸ φόβητρον τῶν κακῶν καὶ ἡ μάστιξ τῶν ἀδίκων δημαγωγῶν, συνηγοροῦσα πάντοτε ὑπὲρ ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ὠφελίμου εἰς τὴν κοινωνίαν, ἠναγκάζετο νὰ ὑπερπηδᾷ πάντα φραγμὸν ἠθικῆς, καὶ νὰ παρεκτρέπεται τοσοῦτον, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὴν ἀποφεύγη ἕκαστος καὶ νὰ ἀναγκάζεται ἐκὼν ἀέκων νὰ φανῆ διαφορετικὸς παρ' ὅ,τι εἶνε, ἵνα μὴ ὑποπέσῃ εἰς τὰ φοβερὰ τοῦ κωμωδοῦ ἐκτοξεύματα. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι καὶ ἡ κωμωδία, ὡς ἡ τραγωδία, ἔχει τὸν ἠθικὸν τῆς σκοπὸν μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι, ὁ ἠθικὸς οὗτος σκοπὸς δὲν προβάλλεται κεκαλυμμένος μὲ τὸν σοβαρὸν τοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ ὕψους πέπλον, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀναπτεροῖ τὴν ψυχὴν καὶ νὰ διεγείρῃ τὸν ἔλεον καὶ τὸν φόβον τῶν θεατῶν ὡς ἡ τραγωδία, ἀλλ' ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ γελοίου, ὡς ἡ εὐφυῆς ἀπομίμησις τῶν ιδιωτικῶν ἠθῶν καὶ ἡ διακωμώδησις τῶν μωριῶν καὶ ἀνοησιῶν τοῦ ὄχλου, νὰ διαχέῃ εὐθυμίαν εἰς τοὺς θεωμένους. Ἐν γένει δὲ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης περιττολογίας, κηρύττομεν καὶ λέγομεν ὅτι, πᾶν ὅποιονδήποτε τερπνὸν καὶ παιγνιώδες τῶν ἀρχαίων ποίημα, ἐξαιρουμένων οὐδ' αὐτῶν τῶν πληθόντων αἰσχροτήτος, συμβάλλει ὡς ἄρτυμα τῆς σπουδῆς, ὅταν ἀναγινώσκηται μὲ φρόνησιν καὶ παιδαγωγίαν, καὶ ὠφελεῖ ὡς ἀναψυχὴ καὶ τέρψις τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν μετὰ τὸν ἐκ τοῦ ὠφελίμου κόπον ἐπιθυμῆ τὴν ἐκ τῆς ἀνέσεως τέρψιν, καὶ τῷ χρησιμεῖον πρὸς διατριβὴν καὶ διάχυσιν.

Τοσαῦτα πρὸς τοὺς ἐναντιουμένους εἰς τὴν ἐξάπλωσιν καὶ διάδοσιν τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων. Εἰμὶ δὲ εὐελπίς, ὅτι οἱ εὐμενεῖς ἀναγνώσται δὲν θέλουν ἀποθῆ αὐστηροὶ τῆς τόλμης μου κριταί· διότι παρακινουμαι

νά επιχειρισθῶ ἔργον πολύμοχθον καὶ ὑπερβαῖνον, τὸ ὁμολογῶ ἐν συνειδήσει, τὰς ἀτελεῖς καὶ μικράς μου δυνάμεις, καὶ νὰ καταβῶ, εἰ καὶ ὄλως ἀδύνατος καὶ ἄπειρος, εἰς τόσῳ πολύμοχθον στάδιον, μόνον ἐκ τοῦ ἐμμανοῦς πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἔρωτός μου, καὶ τῆς διακαεσῆτης ἐπιθυμίας μου, τοῦ νὰ φανῶ καὶ ἐγὼ τὸ κατὰ δύναμιν συνεργάτης εἰς τὸ πρὸ πολλοῦ παγιωθὲν τῶν Μουσῶν ἀγαλματουργεῖον. Εἰς εἰδημόνων λοιπὸν καὶ ὄντως φιλομούσων κριτῶν εὐμενές δικασήριον προβάλλων τοὺς ἐλαχίστους μου κόπους, σέβομαι τὴν ψῆφον αὐτῶν ὅποια δῆποτε καὶ ἂν ᾔη.

Ἐγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 1 Ἰουνίου 1836.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ.

Ὀλίγα τινὰ, τὰ πλεῖστα διαφιλοκεικόμενα, σώζονται περὶ τοῦ βίου τοῦ ἐνδόξου τούτου Κωμικοῦ τῆς ἀρχαιότητος, ὧν τινὰ μὲν ἐκ τῶν βιογράφων αὐτοῦ, τινὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν δραμάτων πορίζονται. Καὶ πρῶτον μὲν ᾔην τὸ γένος Ἀθηναῖος, καί τοι τινές, διότι εἶχεν ἐν Αἰγίνῃ ἀγροκήπιον ὅπου συχνὰ διέτριβεν, Αἰγινήτην αὐτὸν λέγουσιν, ἄλλοι δὲ παραδοξότερον Ῥόδιον αὐτὸν θέλουσι καὶ ἄλλοι Αἰγύπτιον· ἦτο δὲ ἐκ τοῦ δήμου Κυδαθηναίου, φυλῆς Πανδιονίδος. Τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστόν· ἀλλὰ δέχονται τινές κατὰ πιθανολογίαν, ὅτι ἐγεννήθη τὴν 84ην Ὀλυμπιάδα, ἦτοι τὸ 444 ἔτος Π. Χ. ἀπέθανε δὲ πιθανῶς τὸ 390, ὡς λέγεται, εὐθὺς μετὰ τὴν παράστασιν τοῦ Πλούτου. Ἀναφέρονται δὲ αὐτοῦ τρεῖς υἱοί, Ἄραρος καὶ Φίλιππος καὶ Νικόστρατος, καὶ αὐτοὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς των συναγωνισθέντες ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἦν δὲ ὡς φαίνεται μάλιστα φίλος τῶν δύο ὑποκριτῶν Φιλωνίδου καὶ Καλλιστράτου· ἀλλὰ καὶ Πλάτωνι τῷ φιλοσόφῳ ᾔην γνωστός, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Συμποσίου, εἰς δ' οὗτος τῷ δίδει μίαν τόσον καλὴν θέσιν. Βεβαιουσι δὲ οἱ ἀρχαῖοι ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος ἠγάπα πολὺ τὰ τοῦ φί-

SISMANOGLIO

λου του δράματα καὶ προθύμως ἀνεγίνωσκεν αὐτά, ὠφελούμενος ἐκ τούτων πολὺ εἰς τὴν τοῦ Διαλόγου κατασκευὴν. Ὅτι δὲ ὁ Ποιητὴς ἡμῶν ζῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οὐδόλως ἦν τῆς τῶν Λαμάχων καὶ φιλοπολέμων δημοκρατικῶν μερίδος, ἀλλ' ὅτι τούναντίον ταύτην καταπολεμῶν, ἐζήτει μάλιστα προδιαθέτειν τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, τοῦτο τρανῶς ἀποδεικνύουσι τὰ δράματά του.

Διαιρουμένης δὲ τῆς Ἑλληνικῆς κωμωδίας εἰς ἀρχαίαν καὶ μέσην καὶ νέαν, ὁ Ἀριστοφάνης μετ' ἄλλων ἦν τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς κωμωδίας. Μόνου δὲ αὐτοῦ ἐσώθησαν εἰς ἡμᾶς πλήρη τινὰ δράματα τῆς ἀρχαίας κωμωδίας, συμποσούμενα εἰς ἑνδεκα, καὶ ἔχοντα τὴν ἐξῆς ἐπωνυμίαν καὶ χρονολογικὴν τάξιν:

α. Ἀχαρνῆς ὀνομασθεῖσα οὕτω ἐκ τοῦ ὑπὸ χωρικῶν Ἀχαρνέων γερόντων συγκειμένου χοροῦ τῆς Κωμωδίας ταύτης ἦσαν δὲ αἱ Ἀχαρναὶ δῆμος τῆς Ἀττικῆς. Ἐδιδάχθη (παρεστάθη) τὸ γ'. ἔτος τῆς 88ης Ὀλυμπιάδος (Π. X. 426.) ὑπὸ ξένον ὄνομα, διότι ὁ Ἀριστοφάνης, εἴτε ἐκ δειλίας ὡς πρωτόπειρος, εἴτε διότι δὲν εἶχεν ἔτι τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένην ἡλικίαν πρὸς παράστασιν δραμάτων (ὅπερ πιθανώτερον), ἠναγκάσθη νὰ δημοσιεύσῃ αὐτήν, ὡς καὶ τὰς πρὸ αὐτῆς μὴ σωζομένας δύο κωμωδίας του, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν ὑποκριτῶν Καλλιστράτου καὶ Φιλωνίδου. Λέγεται δὲ ἐν τούτοις νικήσας τοὺς συναγωνισθέντας ποιητὰς Κρατῖνον καὶ Εὐπολιν, καὶ διὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν εὐλογιῶν τῆς εἰρήνης τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὴν εἰρήνην διέθεσεν.

β. Ἰππῆς, κωμωδία μετὰ ἐν ἔτος παρασταθεῖσα.

Δι' αὐτῆς καταφέρεται σφοδρότατα κατὰ τοῦ τότε ἰσχυροῦ τῆς ἡμέρας Κλέωνος, τοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους διοικοῦντος τὰ τῆς πόλεως πράγματα, καὶ πικρὰ σατυρίζει τοὺς συμπολίτας του, ὡς παραδεδομένους εἰς διοίκησιν ἀχρείων καὶ μοχθηρῶν δημαγωγῶν. Ἀναφέρεται δὲ ὅτι, ἐπειδὴ κανεὶς τεχνίτης δὲν ἐτόλμησε νὰ κατασκευάσῃ προσωπίδα παρομοιάζουσαν τὸν Κλέωνα, καὶ κανεὶς ὑποκριτὴς δὲν συγκατετέθη νὰ ἀναλάβῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, μόνος τοῦ ὁ Ἀριστοφάνης παρέστησεν αὐτὸ, χρίσας ἐν ἐλλείψει προσωπίου τὸ πρόσωπόν του μὲ τρύγα σταφυλῆς¹. Καὶ ἐν αὐτῇ ἐνίκησε τοὺς συναγωνισθέντας ποιητὰς.

γ. Νεφέλαι, παρασταθεῖσαι τὸ β'. ἔτος τῆς 89ης Ὀλυμπιάδος (422. Π. X.) μὴ ἐπιτυχοῦσαι ὁμῶς ἐπειτα δεύτερον ἐπεξεργάσθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ χωρὶς νὰ παρασταθῶσι πάλιν· αὐταὶ δὲ αἱ ἐπεξεργασθεῖσαι εἶνε αἱ διασωθεῖσαι ἡμῖν. Ὑπόθεσιν ἔχει ἡ κωμωδία αὕτη τὸν διασυρμὸν τοῦ Σωκράτους, ὡς ἀπατεῶνος σοφιστοῦ καὶ ἀθετοῦντος τὴν πάτριον θρησκείαν· τόσον δὲ πικρὰ σκώμματα ἐπιφέρει κατὰ τοῦ ἀνδρός τούτου, ὥστε κατὰ τινὰ παράδοσιν, πολλὰ χωρία τῆς κωμωδίας ταύτης παρῆξαν μετὰ ταῦτα ἀρκετὴν ὕλην εἰς τὴν κατηγορίαν

(1) ὁ Ἀριστοφάνης, ὡς ἀνῆκων εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν μερίδα, ἠναντιοῦτο πάντοτε κατὰ τοῦ Κλέωνος, τοῦ μόνου μετὰ τὸν Περικλῆα ἰσχυρὸν μεγάλην καὶ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ λαθόντος δημαγωγοῦ. Ἀφ' ἑτέρου στρατιωτικαὶ ἐπιτυχίαι, τὰς ὁποίας ὁ Κλέων ἐχρεώσεται μᾶλλον εἰς τὴν τύχην του παρὰ εἰς τὴν ἱκανότητά του, τὸν ἐνέπλησαν οἰήσεως καὶ ἀλαζονείας, ὡς ἐν τῶν ὑποίων ἐφθονεῖτο καὶ ἐμισεῖτο. Ταῦτα τοῦλάχιστον ἦσαν τὰ φανερά αἴτια τῆς ἀπεχθείας τοῦ Ἀριστοφάνους κατὰ τοῦ δημαγωγοῦ τούτου, τὸν ὁποῖον τέλος ἔλαβε κύριον σκηνικὸν ἀντικειμένον του, καὶ τὸν πρόσβαλλει ἀδυσωπήτως πανταχοῦ, ἅμα τυχούσης εὐκαιρίας.

του. Ἄλλ' ἐνικήθη εἰς αὐτὴν ἀπὸ τοὺς ἀνταγωνιστάς του Κρατῖνον καὶ Ἀμειψίαν.

δ'. Σφήκες, παρασταθεῖσαι τὸ γ'. ἔτος τῆς 89ης Ὀλυμπιάδος (423 Π. Χ.) Καταφέρεται διὰ τῆς κωμωδίας ταύτης κατὰ τῆς δικομανίας τῶν Ἀθηναίων καὶ κατὰ τῶν φιλοκερδεστάτων κριτῶν αὐτῶν. Ζωγραφίζει μὲ τὰ ζωηρότερα χρώματα τὸ πάθος τῶν κρισολογιῶν καὶ τὴν μανίαν τῶν δημοσίων δικῶν, καὶ ἀναφανδὸν στηλιτεύει τὰς καταχρήσεις καὶ τὰ ἐλαττώματα τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ τέττιγες, λέγει που ὁ εὐφυῆς κωμικός, ὀλίγον καιρὸν ψάλλουσιν ἐπάνω εἰς τὰ κλαδία τῶν δένδρων καὶ παύουν, ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι ὄλην τὴν ζῶην εἰς τὰς κρισολογίας καὶ τὰ δικαστήρια ἀπερνῶσιν¹.

ε'. Εἰρήνη· πιθανῶς τὸ ἐπόμενον ἔτος. Ἐν αὐτῇ καταφέρεται κατὰ τῶν φιλοπολέμων, καὶ συσταίνει εἰς τὸν λαόν, στενάζοντα πλέον ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ πολέμου, τὴν μέχρι τοῦδε ἀλυσοδεμένην Εἰρήνην. Ὁ πολιτικός οὗτος σκοπὸς ὑποκρύπτεται εἰς τὰ πλείοτερα τῶν σωζομένων δραμάτων του.

ς'. Ὀρνιθες· τὸ β'. ἔτος τῆς 91ης Ὀλυμπιάδος (415 Π. Χ.) Παριστᾶ ἐν τῷ ἀέρι τὴν ὑπὸ τῶν πτηνῶν συστηθεῖσαν πολιτείαν μετὰ δύο Ἀθηναίων, ἐκουσίως εἰς αὐτὰ καταφυγόντων, ἵνα καταδείξῃ τὴν διαφθορὰν τῆς πολιτείας καὶ ἀστυνομίας, καὶ τὴν ὄλην ἐν γένει πολιτικὴν τῶν Ἀθηναίων κατάστασιν.

(1) Ὁρν. (σχ. 39)

« Οἱ μὲν γὰρ οὖν τέττιγες ἵνα μὴν ἢ δύο ἐπὶ τῶν κλαδῶν ἄδουσι, Ἀθηναῖοι δ' αἰεὶ ἐπὶ τῶν δικῶν ἄδουσι πάντα τὸν βίον. »

ζ'. Θεσμοφοριάζουσαι· παρεστάθη τὸ α'. ἔτος τῆς 92ας Ὀλυμπιάδος (412 Π. Χ.) καταταττομένη μετὰ τῶν Βατράχων εἰς μίαν ἄλλην κλάσιν, ὅπου ἡ σάτυρα καθίσταται εἰδικώτερον φιλολογικῆ. Ἡ ἐν τῇ κωμωδίᾳ ταύτῃ περιεχομένη δηκτικὴ κριτικὴ διευθύνεται πρὸ πάντων κατὰ τοῦ Εὐριπίδου.

η'. Λυσιστράτη, ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει· πραγματευομένη καὶ αὐτὴ περὶ τῶν συμβάντων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Παριστᾶ ἐπιτυχῶς ἐν αὐτῇ συνωμοσίαν τῶν γυναικῶν, ἵνα ἀναγκάσωσι τοὺς συζύγους τῶν νὰ παύσωσι πλέον τὰς ἐκστρατείας καὶ νὰ ἀσπασθῶσι τὴν εἰρήνην. Εἰς τὴν κωμωδίαν ταύτην λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ στηλιτεύσῃ τὰς γυναικας μὲ τὰς αἰσχροτέρας καὶ ὀχληροτέρας λοιδορίας.

θ'. Βάτραχοι· τὸ γ'. ἔτος τῆς 93ης Ὀλυμπιάδος (406 Π. Χ.) καταφερομένη κατὰ τῆς τραγικῆς τέχνης τοῦ Εὐριπίδου. Σταθμίζων ἐν τῇ κωμωδίᾳ ταύτῃ τὸν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦτον φιλόσοφον μετὰ τοῦ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου, ἀποδεικνύει αὐτὸν πολὺ τούτων ὑποδεέστερον.

ι'. Ἐκκλησιάζουσαι· Ὀλυμπ. 96 γ'. ἔτος (393—4 Π. Χ.) Κωμωδεῖ καὶ ἐνταῦθα τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας τὴν διαφθορὰν, καὶ πάνυ γελοίως παριστᾶ τὰς γυναίκας ἐπιθυμησάσας νὰ διοικήσωσι τὰ τῆς πόλεως πράγματα.

ια'. Πλοῦτος, τὸ τελευταῖον τοῦ δράμα παρασταθὲν τὸ δ'. ἔτος τῆς 97ης Ὀλυμπ. (390 Π. Χ.) μετὰ δευτέραν ἐπέξεργασίαν. Ἡ κωμωδία αὕτη πιθανῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνήκουσα εἰς ἰδιαιτέραν τάξιν, ἥτις χρησιμεύει ὡς μετάβασις καὶ σύνδεσμος μεταξὺ τῆς

ἀρχαίας καὶ τῆς νέας κωμωδίας. Μὴ δυνάμενος πλέον ὁ ποιητὴς νὰ θεατρίσῃ ζῶντα ἄτομα, κατὰ συνέπειαν προεκδοθέντος ψηφίσματος ὅπερ ἀπηγόρευε τὸ διασυρίτειν ὅποιονδήποτε πολίτην ἐξ ὀνόματος, δίδεται εἰς τὰς ἐπινοήσεις καὶ τὰς ἀλληγορίας, καὶ προσκολλᾶται εἰς τὴν διαγραφὴν τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς καὶ τῶν οἰκιακῶν ἠθῶν. Ὁ ἠθικὸς σκοπὸς τῆς κωμωδίας ταύτης εἶνε νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ κόσμος ἤθελεν εἶσθαι εὐτυχής, ἂν ὁ πλοῦτος δὲν ἦτο τυφλός, ἀλλ' ἐμειράζετο ἐξίσου εἰς τοὺς δικαίους καὶ ἀληθεῖς.

Ταῦτα εἶνε τὰ μέχρις ἡμῶν διασωθέντα δράματά του, ἅτινα παραδόξως πῶς διέφυγον τὸ καθολικὸν τῶν λοιπῶν ναυάγιον ὡς ὅλως σχεδὸν ἐξαφανισθέντα ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς:

α. Αἰολόσικοι. β'. Ἀμφιάραος. γ'. Ἀνάγυρος. δ'. Βαθυλώνιοι. ε'. Γεωργοί. ς'. Γῆρας ζ'. Γηρυτάδης. η'. Δαίδαλος. θ'. Δαιταλεῖς. ι'. Δαναίδες. ια'. Δράματα ἢ Κένταυρος. ιβ'. Δράματα ἢ Νίοβος. ιγ'. Δράματα. ιδ'. Εἰρήνη δευτέρα. ιε'. Ἡρωες. ις'. Θεσμοφοριάζουσαι δεύτεραι. ιζ'. Κώκαλος. ιη'. Λήμνιοι. ιθ'. Ναυαγός. κ'. Νεφέλαι πρότεροι. κά. Νῆσοι. κβ'. Ὀλκάδες. κγ'. Πελαργοί. κδ'. Πλοῦτος πρότερος. κέ. Ποίησις. κς'. Πολύιδος. κζ'. Προάγων. κη'. Σκηνὰς καταλαμβάνουσαι. κθ'. Ταγηνισταί. λ'. Τελμησῆς. λά. Τριφαλῆς. λβ'. Φοίνισσαι. λγ'. Ὄραι, καὶ πληθὺς ἄλλων ἀνεπιγράφων κωμωδιῶν εἰς αὐτὸν ἀποδιδομένων.

Κατὰ Σουῖδαν πιθανώτερον ὁ σύμπαρ ἀριθμὸς τῶν δραμάτων αὐτοῦ ἀνέβαινεν εἰς 54, κατ' ἄλλους δὲ εἰς 80.

Ἄπανα ἢ ἀρχαιότης συμφώνως θεωρεῖ τὸν Ἀριστο-

φάνην ὡς τὸν πρῶτον τῆς Ἑλλάδος εὐφύεστατον καὶ χαριέστατον κωμικόν· διὸ ὄχι μόνον οἱ σύγχρονοι μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐπεδοκίμασαν τὰς κωμωδίας αὐτοῦ¹, ἀλλὰ καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ῥώμῃ σπουδαῖοι. Πολλὰ δὲ καὶ ἐπιγράμματα ἐτίμων αὐτοῦ τὴν μνήμην, ὅποια εὐρηναὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀνθολογίᾳ. Ἐκ τούτων ἀναφέρομεν τὸ ἐξῆς ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Πλάτωνα (τὸν φιλόσοφον ἢ τὸν κωμικόν;)

Αἱ χάριτες τέμενός τι λαβεῖν, ὅπερ οὐχὶ πεσεῖται,
ζητοῦσαι, ψυχὴν εὖρον Ἀριστοφάνους.

Ὁ δὲ ἐν πᾶσι τοῖς δράμασιν αὐτοῦ ἐπικρατῶν σκοπός, ὁ πολλάκις καὶ ὑπὸ τὸ ἀπρεπὲς σκῶμμα καὶ τὸ γελοῖον ὑποκρυπτόμενος, δὲν εἶνε ἀπλῆ τις τέρψις καὶ διασκέδασις, ἀλλὰ πολὺ τοῦ φαινομένου ὑψηλότερος καὶ εὐγενέστερος, δι' οὗ ὁ ποιητὴς, ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἀπεριορίστου ἐλευθερίας τοῦ λέγειν, ὅποια τῷ ἐσυγχωρεῖτο ἐν Ἀθήναις ὡς οὐδαμοῦ ἄλλου ὑπὸ τε τῶν νόμων καὶ τῶν ἠθῶν, ἐσπούδαζε νὰ προάξῃ τὴν τῶν συμπολιτῶν του εὐδαιμονίαν πολιτικῶς τε καὶ ἠθικῶς. Θαυμάζειν δὲ πολὺ εἶνε ἄξιον τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὅτι οὕτω τολμηρῶς καὶ μετὰ παρρησίας κατὰ τῶν ἰσχυρῶν τῆς πόλεως ἀνθίστατο, καὶ κατὰ τῶν διεφθαρμένων καὶ ἐπι-

(1) Διονύσιος ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν, ἐπιθυμήσας νὰ γνωρίσῃ τὸ εἶδος τῆς τῶν Ἀθηναίων κυβερνήσεως, ἔλαβε παρὰ τοῦ Πλάτωνος τὰς κωμωδίας τοῦ Ἀριστοφάνους, ὡς τὰ καλλήτερα ἀπομνημονεύματα καὶ τὴν πιστοτέραν καὶ ζωηροτέραν εἰκόνα τῆς δημοκρατίας. — Ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐπίσης, ὡς γενικῶς ἀναφέρεται, εἶχε πάντοτε τὰ συγγράμματα τοῦ κωμικοῦ τούτου ὑπὸ τὴν προσκεφαλαίαν του. Ὁ σφόδρ Θεοδώρος ὁ Γαλιῆς ἐγκωμιάζει, ὅτι ὁ Ἑλληνιστὴς πρέπει νὰ ἀναγνώσκῃ συχνὰ τὸν Ἀριστοφάνην, ἂν θελῇ νὰ μάθῃ ἀκριβοῶς τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον καὶ τὰς γῆσεις τοῦ Ἀττικοῦ θεάτρου.

κινδύνων διαθέσεων καὶ κλίσεων τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ κατεφέρετο, ἀναδεχόμενος τοσοῦτον ἐπικίνδυνον ἀγῶνα, ὅστις εἰς ἄλλους καιροὺς καὶ λαὸν ἄλλον τοῦ ἠθελεν εἶναι βέβαια πολὺ βλαπτικός.

Ἐκτὸς τούτου, ἐν τοῖς δράμασι τοῦ Ἀριστοφάνους ἀπεικονίζεται ὁλος ὁ δημόσιος τῶν Ἀθηνῶν βίος καὶ ὁ ἰδιωτικὸς αὐτός, καθ' ὅσον ἤδη καὶ οὗτος προέκυψε διὸ δικαίως ἐθεώρει ὁ φιλολόγος Κασωθῶν τὸν ποιητὴν τοῦτον ὡς τὸν μέγιστον διδάσκαλον τῶν Ἀττικῶν ἠθῶν. Εἶνε δὲ ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ἀνεξάντλητος πηγὴ ἀσειότητος καὶ κομψότητος, καὶ καθ' ὅλην τὴν διάταξιν τοῦ δράματος, τὸ σχέδιον, τὴν πράξιν, τοὺς χαρακτῆρας, καὶ κατὰ τὴν παράστασιν τῶν μερικῶν, τὰς κωμικὰς θέσεις καὶ ἐπινοίας καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἀκριβέστατος· δεικνύει δὲ καὶ αὐθαιρεσίαν τινὰ φαινομένην, μεθ' ἧς, κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχαίας κωμωδίας, οὐ μόνον προσβάλλει ἀνιδρωτὶ πᾶν ὅ,τι ἐθεωρεῖτο ὡς ἀξιολογώτερον εἰς τὸ κράτος, ῥήτορας, ἀξιωματικούς, δικαστάς, τοὺς κυβερνῶντας ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ καὶ αὐτὸν τὸν λαόν, ἀλλὰ παίζει μὲ ὅλα, καὶ ἐνίοτε, καθ' ἡμᾶς σήμερον, ἐκθαίνει τῶν ὀρίων τῆς σεμνότητος καὶ τοῦ πρέποντος.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, αἱ κωμωδίαὶ τοῦ Ἀριστοφάνους, τὸ ἐπαναλέγομεν, εἶνε ὁ ζωηρότερος πίναξ καὶ τὸ ἐντελέστερον μνημεῖον τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἠθῶν. Δὲν δυνάμεθα ἐν ὀλίγαις λέξεσι καὶ διὰ τοῦ περιωρισμένου καὶ ἀτελοῦς κύκλου τῶν ἰδεῶν μας, νὰ καταδείξωμεν πᾶν ὅ,τι τὰ θαυμάσια ταῦτα ποιήματα διεγείρουν ἐν ἡμῖν περὶ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, μ' ὅλην τὴν ἰταμότητα τῶν ἀισχρολογιῶν, αἵτινες συχνὰ φαίνονται

μολύνουσαι τὰ λαμπρότερα ἀριστουργήματα, δικαιολογούμενην ὡς ἐκ τῆς ἐποχῆς εἰς ἣν ἐγράφοντο. Χαρακτηρίζεται δὲ ἐν γένει ὁ ποιητὴς ὡς εὐφυέστατος καὶ ὁ ἐξοχώτερος νοῦς τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἡ βαθύτης τῆς καλλαισθησίας του κρύπτεται ὑπὸ τὴν λάμψιν τῆς πλουσιωτέρας ποιήσεως. Ἡ δὲ γλῶσσα αὐτοῦ ῥέει ἀξιοθαυμάστως καὶ θεωρεῖται ὡς δείγμα ἀκριβεστάτου Ἀττικισμοῦ, ἐπανθούντος καθ' ὅλην του τὴν ἔκτασιν εἰς τὰ ποιήματά του.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΤΟΙ

ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ.

Ἐπειδὴ περὶ δράματος ἐν γένει ὁ λόγος, κρίνομεν κατάλληλον νὰ ἀναφέρωμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τοῦ τόπου ἐφ' οὗ τὸ πάλαι ἐτελοῦντο αἱ τῶν δραμάτων παραστάσεις. Διέλθωμεν λοιπὸν συντόμως ἕκαστον τῶν μερῶν τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ ἀρχαῖον θέατρον, καὶ τοὶ μὴ δυνάμενοι ἀκριβῶς νὰ εἰπωμέν τι περὶ αὐτοῦ, διότι ἢ καταστρεπτικὴ τοῦ ἀδδηφάγου χρόνου χεῖρ, σιμὰ τοσούτων ἄλλων, καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο προγονικὸν μνημεῖον κατεδέχθη νὰ ἐξαφανίσῃ· ὥστε ἐν γένει δὲν ἔχομεν ἀκριβεῖς περὶ αὐτοῦ γνώσεις, καὶ ὅ,τι σήμερον ἀναφέρεται, ἀρύεται πιθανολογικῶς ἀπὸ σωζόμενα ἐρείπια καὶ ἀπὸ συνδυασμοὺς ἐκ διαφόρων Συγγραφέων.

Τὰ θέατρα εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ὡς καὶ σήμερον, ἐθεωροῦντο μία τῶν πρωτίστων τέρψεων τοῦ λαοῦ, ἀρεσκομένου φύσει εἰς θεάματα, καὶ καθηδυνομένου ἐκ

τῶν μουσικῶν μελωδημάτων. Ἡ εἰς αὐτὰ συρροὴ τοῦ πλήθους ἦτον ἄπειρος, καὶ ὄχι μόνον ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκείνης πόλεως ἐν ἧ ἦτον ὠκοδομημένον τὸ θέατρον συνέρρον θεαταί, ἀλλὰ καὶ πανταχόθεν ἄλλοθεν ἐκ διαφόρων πόλεων ἤρχοντο κατὰ σμήνη, ὡς εἰς πανήγυριν. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ἠναγκάζοντο νὰ κατασκευάζωσιν αὐτὰ στερεά, καί, τοῦ καιροῦ προϊόντος, ἐπιτελειότερα καὶ καλῆτερα, καὶ πρὸ πάντων προσεῖχον μετὰ τὴν στερεότητα εἰς τὸ εὐρύχωρον καὶ τὸν καλλωπισμὸν τοῦ οἰκοδομήματος.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατεσκευάζον τὰ θέατρα εἰς τοὺς πρόποδας λόφων, καὶ τοῦτο, διὰ νὰ εὐκολύνωνται ὡς φαίνεται εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῶν βῆθρων· διό, καὶ ὅπου δὲν ἦσαν λόφοι, ἠναγκάζοντο νὰ κατασκευάζουν τεχνητούς. Τὸ σχῆμα ἐν γένει τοῦ θεάτρου ἦτο κύκλος περιέχων τετράγωνον, τοῦ ὁποίου τὸ κάτω μέρος ἢ ἡ κάτω πλευρὰ ἐσχημάτιζε τὴν σκηνήν, τὸ δὲ λοιπὸν κυκλικὸν μέρος τὰ βῆθρα (καθίσματα), τὰ ὅποια πάντοτε ἦσαν μαρμάρινα, προχωροῦντα κατὰ βαθμοὺς καὶ μετὰ τοιαύτην τάξιν, ὥστε ὁ εἰς νὰ μὴν ἐμποδίξῃ τὴν θέαν τοῦ ἄλλου, μάλιστα ἦσαν καὶ ὀλίγον κοῖλα διὰ νὰ ἐπαναπαύωνται οἱ θεαταί. Ἀφοῦ μία σειρά βῆθρων ὑψοῦτο ἀρκετὰ καὶ ἐπιπεδοῦτο, ἤρχιζεν ἄλλη, ὄχι ὁμως ἀμέσως πλησίον τῆς πρώτης σειρᾶς κτισμένη, ἀλλὰ πάντοτε μεσολαβούσης μετὰ διόδου τινός, δι' ἃζωμα καλουμένης· ὥστε ἐκάστη σειρά βῆθρων εἶχε τὸ διάζωμά της.

Μεταξὺ τῶν καθισμάτων¹ εἰς μέρη ἰσαλλήλως ἀπέ-

(1) Φαίνεται ὅτι ἐπηρεῖτο τὰς εἰς τοὺς καθήμενους ἐπὶ τῶν βῆθρων· καὶ εἰς μὲν τὰ κάτω βῆθρα ἐκάθηντο κυρίως οἱ τῶν ὑποκριτῶν ἐπίκριται ἢ δικασταί,

χοντα, ἦσαν κατεσκευασμένοι ἀναβάθραι φέρουσαι εἰς διαφόρους σειρὰς βάρων, διαδεχομένης πάντοτε τῆς μιᾶς τὴν ἄλλην, πρὸς εὐκολίαν τῶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβαινόντων. Εἰς δὲ τὴν τελευταίαν τὴν καὶ ὑψηλοτέραν κυκλοτερῆ σειρὰν τῶν καθισμάτων, ἦσαν κατεσκευασμένοι στοαὶ τινές, χρησιμεύουσαι εἰς προφύλαξιν τῶν θεατῶν, ἂν ἐν καιρῷ παραστάσεως ἔβρεχεν ὄπισθεν δὲ τῶν στοῶν τούτων ἦτον ὁ περικλείων ἅπασαν τὴν κυκλικὴν τοῦ θεάτρου περιφέρειαν τοῖχος, εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ὁποίου ἔθετον πῆλινα ἀγγεῖα, διὰ νὰ ἀντηχῶσιν αἱ φωναὶ τῶν ὑποκριτῶν. Τοιαῦτα ἀγγεῖα πιθανῶς ἐτίθεντο καὶ εἰς τὸ ὑπὸ τὸ σανίδωμα κενὸν μέρος τῆς σκηνῆς, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο μὲ τὸ ἰδιαίτερον ὄνομα βροντεῖον, διότι ἐν αὐτῷ ἦσαν ἐναποτεθειμένοι αἱ πρὸς παράστασιν βροντῆς καὶ τῶν ὁμοίων φυσικῶν φαινομένων χρησιμεύουσαι μηχαναί.

Ὁλον τὸ ἐκτὸς τῆς σκηνῆς μέρος ἦτον ἄστεγον, καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ θεαταὶ ἦσαν πάντοτε ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαιράς, μὲν ὅτι τὸ γλυκὺ καὶ εὐκρατον κλίμα τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὁ εὐδιος καὶ ἀνέφελος οὐρανός, δὲν ἐπέτρεπον τοιαύτας συχνὰς τοῦ καιροῦ μεταλλαγὰς. Τὸ ἐν ὑπαίθρῳ γήπεδον ἦτο σκεπασμένον μὲ ἄμμον, διὸ καὶ ἐλέγετο κονίστρα· ἐν τῷ μέσῳ τῆς κονίστρας ἦτο βωμός τις θυμέλη καλούμενος, συνήθως κατὰ δέκα πόδας χαμηλότερος τῆς σκηνῆς, διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζῃ τῶν θεωμένων τὰς ὄψεις. Πέριξ τῆς

στρατηγοί, ἄρχοντες καὶ διάφοροι ξένοι σημαντικοὶ τοὺς ἰστούς ἤθελον νὰ τιμῶσιν· εἰς δὲ τὰ ἀνώτατα οἱ πτωχότεροι κατὰ τάξιν, ἐκάστου τῶν δῆμων ἔχοντες πιθανῶς τὴν ἰδίαν του θέσιν.

θυμέλης ἦτο κατεσκευασμένον κυκλικὸν σανίδωμα, προσδιωρισμένον διὰ τὰς στροφὰς τοῦ χοροῦ, καὶ καλούμενον ὀρχήστρα· ὄνομα, τὸ ὁποῖον γενικῶς ἀπέδωκαν ἔπειτα εἰς ὅλην τὴν κονίστραν.

Τὴν σκηνὴν, ὡς εἴρηται, σχηματίζει ἡ κάτω πλευρὰ τοῦ ἐγγεγραμμένου εἰς τὸν κύκλον τετραγώνου· τὸ δὲ ὑπὸ αὐτὴν σχηματιζόμενον τόξον περιεῖχε ξύλινα τινὰ δωμάτια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐνεδύοντο ἢ ἐξεδύοντο καὶ ἀνεπαύοντο οἱ ὑποκριταί, ὅταν παρήρχετο ἡ σειρά των. Ὁλὴ ἡ σκηνὴ ἦτον ἐστεγασμένη, τὸ δὲ ἔδαφος ἦτο ξύλινον καὶ ἐπιθετόν, καὶ διὰ τοῦτο εὐκόλως μεταβαλλόμενον κατὰ τὴν χρεῖαν τῆς παραστάσεως. Συνήθως παρίστανε προαύλιον ναοῦ ἢ παλατίου, ἄλλοτε δάση καὶ ὄρη μετὰ μικρῶν χωρίων ἢ πόλεων, καὶ ἄλλοτε παραθαλάσσιον ἢ νῆσον ἐντὸς πελάγους, κατὰ τὸ ἀντικείμενον τῆς ὑποθέσεως τοῦ δράματος. Ἐμπροσθεν τοῦ σανιδώματος τῆς σκηνῆς, ἦτον ὑψωμένον μικρὸν τι ἐπίπεδον, προχωροῦν ἕως εἰς ἓν μέρος καὶ μὴ ἀπτόμενον τῆς περιφέρειας τοῦ κύκλου· ἐπ' αὐτοῦ δέ, προσκηνίου καλούμενον, ἀνέβαινεν εὐθὺς ἐξερχόμενος ὁ χορός, καὶ διὰ κλίμακος πάλιν κατέβαινεν εἰς τὴν ὀρχήστραν· τὰ δὲ πλάγια τῆς σκηνῆς μέρη ἐλέγοντο παρασκήνια.

Παρατηρεῖται ἐν γένει ὅτι, ἐν ᾧ εἰς τὴν τραγωδίαν ἡ σκηνὴ σπανίως ἢ καὶ διόλου δὲν παρήλλαττεν ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς τῆς καταστάσεως, εἰς τὰς κωμωδίας ἐξεναντίας ἐσρέφετο πολυτρόπως, καὶ συχνότατα ὑπέπιπτεν εἰς μεταλλαγὰς καὶ τοῦτο ἐκτελεῖτο διὰ μηχανισμῶν ἀγνώστων εἰς ἡμᾶς, οἵτινες ἔδιδον μετὰ τῆς ταχύτητος τῆς ἐκτελέσεως καὶ ζωηρότητα τινὰ εἰς τὸ ἔργον· οὕτω λ. χ. τοῦ Στρεψιάδου τὸ δωμάτιον ἐν ἀκαρεῖ διεδέχτο τὸ δι-

δασκαλείον τοῦ Σωκράτους, καὶ τὸ προαύλιον τῆς πενιχρᾶς τοῦ Τρυγαίου οἰκίας ἢ ἐπὶ κανθάρου εἰς οὐρανοῦς ἀνάβασίς του, κτλ. λίαν παράδοξα τῶντι φαινόμενα εἰς ἡμᾶς, διότι οὔτε συγγραφεῖς περὶ αὐτῶν ἀκριβῶς πραγματεύονται, οὔτε ἀλλαχόθεν μικρὰν νύξιν ἔχομεν.

Οἱ ὑποκριταί, τούτέστι τὰ παριστάνοντα πρόσωπα, ἔπρεπε νὰ ἔχουν δυνατὴν καὶ ὑψηλὴν φωνήν· εἰς τοῦτο συνέτεινεν ὀλίγον καὶ τὸ μέγα στόμα τῶν προσωπέων, ἅτινα κάθε ὑποκριτῆς ἔφερον ἀναλόγως τοῦ προσώπου ὅπερ ἀνελάμβανε, καὶ τῶν ὁποίων ἐφευρετῆς ὁμοφώνως θεωρεῖται ὁ ἐπὶ Σόλωνος ἀκμάζων τραγικός ποιητῆς Θέσπις· ἐννοεῖται δὲ ὅτι, εἰς τὰς κωμωδίας τὸ προσωπεῖον ἐλάμβανε τὸ γελοιοδέστερον σχῆμα καὶ ἀνάλογον διαστροφήν τοῦ προσώπου, ἐν ᾧ εἰς τὰς τραγωδίας συνήθως ἦτο σοβαρόν· διατείνονται μάλιστα ὅτι ἦτον ἐζωγραφημένον καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, καὶ ἔσωθεν μὲν παρίστα κλαῖον πρόσωπον ἢ εἰς ἄκρον σκυθρωπόν, ἔξωθεν δὲ τὸ σύνηθες μέτριον, καὶ ὅτι ὁ ὑποκριτῆς ἀναλόγως τῆς καταστάσεώς του ἔστρεφεν αὐτὸ μὲ τρόπον. Τὰ ἐνδύματά των ἐπίσης ἦσαν ἀνάλογα τοῦ προσώπου ὅπερ ἀνελάμβανον· μόνον ὅταν ἤθελον νὰ παραστήσωσιν ἥρωα ἢ ἔξοχόν τι πρόσωπον, ἐσυνείθιζον νὰ φοροῦν εἰς τοὺς πόδας των εἶδος ὑψηλῶν σανδαλίων, ἅτινα διεκρίνοντο μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα κόθορνοι, καὶ τῶν ὁποίων ἢ χρῆσις δὲν ἦτο τόσον συχνή ἐν ταῖς κωμωδίαις· τὸ δὲ γυναικεῖον πρόσωπον, ὅταν ἦτον ἀνάγκη, ἐμιμοῦντο ἄνδρες καὶ ὄχι ποτὲ γυναῖκες. Οἱ δικασταὶ ἔκρινον ἀμερολήπτως τοὺς ὑποκριτάς, καὶ τοῖς διένειμον τὰ πρωτεῖα ἢ δευτεῖα.

Ζητεῖται ἂν εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον μετεχειρίζοντο

τὴν μουσικὴν. Φαίνεται ἐκ διαφορῶν διδομένων, ὅτι εἰς τὰς τραγωδίας μετεχειρίζοντο μόνον τὴν φόρμιγγα, ὄχι ὅμως πάντοτε ἐξακολουθητικῶς μέχρι τέλους, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπαγγελίας ἐν εἰδει προανακρούσεως, ἣτις ἦτον ἰσχυροτέρα εἰς τὰς παρόδους καὶ τὰς στροφὰς τοῦ χοροῦ, ἀκολουθοῦσα πάντοτε τὸν ρυθμὸν τῶν ἀπαγγελόντων. Εἰς τὰς κωμωδίας δὲν φαίνεται τὸ τοιοῦτον· ἐνίοτε μόνον, ὅταν τὸ ἀπαιτοῦσεν ἢ παράστασις, ἤκούοντο ἐκ τῆς σκηνῆς συριγμοὶ καὶ ἤχοι αὐλῶν καὶ τὰ τοιαῦτα.

Εἶπωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τοῦ χοροῦ. Ὁ χορὸς συνέκειτο εἰς τὰς τραγωδίας συνήθως ἀπὸ δώδεκα ἕως δεκάκτῳ πρόσωπα, ἅτινα, κατὰ τὸ ἀντικείμενον τοῦ δράματος, ἄλλοτε ἦσαν γέροντες, ἄλλοτε παρθένοι ἄλλοτε ναῦται, κτλ. πολλὰκις δὲ ἔδιδον τὸ ὄνομά των εἰς τὸ δράμα. Ἀφ' οὗ ὁ πρῶτος παρουσιασθεὶς καὶ λαλῶν ὑποκριτῆς ἔπαυεν, ἐξήρχετο ὁ χορὸς ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν τῆς σκηνῆς μερῶν· ἢ δὲ ἐξοδός του αὐτῆ εἶχεν ἴδιον ὄνομα πάροδος καλουμένη. Προχωρῶν μὲ ἔρρυθμον καὶ τακτικὸν βῆμα, ἔφθανεν εἰς τὸ παρασκήνιον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ διὰ κλίμακος κατέβαινεν εἰς τὴν ὀρχήστραν, ὅπου διαμοιραζόμενος ἴστατο κατὰ τάξεις ἐκατέρωθεν τοῦ βωμοῦ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, εἰς τρόπον ὥστε, οἱ μὲν συγκροτοῦντες τὰς δύο στροφὰς νὰ βλέπωσιν ἀλλήλους, ὁ δὲ ἐν τῷ μέσῳ καὶ μεταξύ αὐτῶν ἰστάμενος ἐπωδός νὰ ἀτενίζῃ πάντοτε πρὸς τὴν σκηνήν¹. ὅτε

(1) Πρὸς πλειοτέραν κατάληψιν τῶν λεγομένων, δυνάμεθα καταλληλότερα νὰ παραμοιάσωμεν τὸν χορὸν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς στάσεώς του μὲ ἱπτάμενον ἔρην, τοῦ ὑπὸ τοῦ σώματος εἶναι ὁ ἐπωδός, καὶ πτέρυγες, αἱ δύο ἐκατέρωθεν στροφαὶ οὗτω τοῦλάχιστον φαντάζεται αὐτὸν καὶ ὁ περιώνυμος Ἑρμῆνος.

αὐτοὺς καὶ τὸ ὄνομά του. Τὸ δὲ ἐπίρρημα ἢ ἀντεπίρρημα δὲν διέφερε κατ' ἄλλο ἀπὸ τὴν παράβασιν, εἰμὴ καθότι περιωρίζετο εἰς ἓνα ἀριθμὸν προσδιωρισμένων στίχων, ὅστις ἀνέβαινε συνήθως εἰς δεκαεξί. Τὰ δύο ταῦτα μέρη ἀνταπεκρίνοντο ὡς ἡ στροφή καὶ ἡ ἀντιστροφή.

Οἱ ἀρχαῖοι εὐχαριστοῦντο μεγάλως εἰς τὰς παρασάσεις, τοσοῦτω μᾶλλον καθόσον αὐταὶ δὲν ἦσαν παντοτειναί· διότι, αἱ μὲν τραγωδαὶ παριστάνοντο προσδιωρισμένως τὸν χειμῶνα, εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν μικρῶν ἢ κατ' ἄστυ Διονυσίων, διαρκοῦσαι τρεῖς μόνον ἡμέρας· αἱ δὲ κωμωδαὶ κατὰ τὸ ἔαρ, εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν μεγάλων ἢ κατ' ἀγροῦς Διονυσίων, διαρκοῦσαι ἐπίσης τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας. Εἰς τὰς κωμωδίας ἦτον αὐστηρῶς ἐμποδισμένον νὰ εἰσέρχωνται γυναῖκες καὶ παιδία· ὅσον διὰ τὰς τραγωδίας, κατ' ἀρχὰς φαίνεται ὅτι ἦτον ἐπίσης ἐμποδισμένον νὰ θεῶνται γυναῖκες, κατόπιν ὅμως κατηργήθη ὁ νόμος οὗτος, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἀναφερομένων περὶ μιᾶς τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου, τὰς Εὐμενίδας, ἣτις τόσον τρομερὰ καὶ φρικώδης ἦτον, ὥστε αἱ ἐγκυμονοῦσαι γυναῖκες ἀπέβαλλον τὰ ἔμβρυα ἐκ τοῦ φόβου τῶν.

ΑΝΑΣΚΕΥΗ

Τὸν εἰς

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ.

Καθὼς οἱ πλείοσι τῶν ἐνδόξων τῆς ἀρχαιότητος ποιητῶν, οὕτω καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγη τὸ ἰοβόλον τοῦ φθόνου βέλος. Εὐρέθησαν πολλοὶ καὶ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων, προσάπτοντες εἰς τὸν κωμικόν μας πλείστας ὅσας μομφὰς καὶ κατηγορίας, ἐκ τῶν ὁποίων παραθέτοντες ἐνταῦθα τὰς κυριωτέρας, ἐξελέχθημεν αὐτάς, καὶ ἀπλῆν περὶ αὐτῶν ἐπιφερομένον κρίσιν, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀποδείξει (μόλον ὅτι ἀρκούντως μέχρι τοῦδε ἐγένετο γνωστόν), ὅτι καὶ ἡ ἐσχάτη αὐτῆ παρεκτροπὴ τοῦ ἀπὸ τῆς κοσμιότητος καὶ σωφροσύνης ὑποκρύπτει ἠθικὸν σκοπόν, καὶ αἱ αἰσχρότεροι βωμολοχίαι του, αἵτινες φαίνονται ὅτι μολύνουσι συχνὰ τὰς στήλας τῶν ἀριστουργημάτων του, εἶνε ἀνάλογοι ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν του.

Α'. Ὅτι ὁ τρόπος αὐτοῦ ἀνοίκειος καὶ τὰ ὅρια τοῦ μετρίου ὑπερβαίνων· διὸ καὶ μετηλλάγη ἔπειτα ὑπὸ Μενάνδρου τοῦ μορφωτοῦ τῆς μεσαίας λεγομένης Κωμωδίας, τὴν ὁποίαν μιμοῦν

Γ.

ται τὴν σήμερον ὄλοι τῆς Εὐρώπης οἱ σοφοί. — Οὐδεμία παράθεσις τοῦ Ἀριστοφάνους μετὰ τοῦ Μενάνδρου. Μόλον ὅτι ὁ τελευταῖος βλαστός τῆς Ἑλλάδος, ὁ πολυμαθὴς Πλούταρχος, εἰς τὴν Ἀριστοφάνους καὶ Μενάνδρου σύγκρισίν του, ἀπαριθμῶν ὅλας τοῦ ποιητοῦ τὰς κακίας χωρὶς ν' ἀναφέρει οὔτε ἐν προτέρημά του, ἀποδίδει εἰς αὐτὸν ἀνοικεῖα καὶ ἀπρεπῆ ὀνόματα, ἀποκαλῶν αὐτὸν « βλάσφημον κατὰ προαίρεσιν περὶ τοὺς θεοὺς καὶ σπερμολόγον καὶ ἀκόλαστον », καὶ ἀποδεικνύει τὴν ποίησιν τοῦ Μενάνδρου ἡδυτέραν καὶ περισσότερον μιμητικὴν τῆς τοῦ Ἀριστοφάνους· παραδεχόμενοι ὁμῶς, ὅτι προφανῶς ἐβίασε τὸν ἀγαθὸν τοῦτον ἄνδρα νὰ κρίνῃ αὐστηρότερον περὶ τοῦ ποιητοῦ τούτου, τὸ ἐν τοῖς ποιήμασί του ἐπιπολάζον ἀκόλαστον καὶ ἀνασευρμένον, ἀφίνομεν ἀνθ' ἡμῶν νὰ ὁμιλήσῃ ἄλλον οὐχ ἥττον ἔνδοξον καὶ σοφὸν τῆς ἐποχῆς μας ἄνδρα καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν Κωμικόν μας: « Ὁ ἐρωμένος οὗτος τῶν Χαρίτων, ἦτο προικισμένος ἐκ φύσεως μὲ εὐρίπισον καὶ ζωηρὰν φαντασίαν, ἣτις παρεῖχεν εἰς αὐτὸν τὰς λεπτὰς ἐκείνας ἐννοίας, τὰς παραδόξους ἀλληγορίας, τὰς δηκτικὰς συνωνυμίας, αἵτινες εἶνε διασκορπισμέναι εἰς ὄλα του σχεδὸν τὰ ποιήματα, καὶ ἐνίοτε γίνονται ἢ κυριωτέρα αὐτῶν ὑπόθεσις Ἐῖχε δίκαιον λοιπὸν ὁ θεῖος Πλάτων νὰ τὸν ὀνομάζῃ χαριέστατον, καὶ νὰ εὐρίσκη πολλὴν ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἀνάγνωσίν του· καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη εἶνε ἐκτὸς πάσης ὑποψίας καὶ ἀντιλογίας, ὄχι μόνον διότι ὁ φιλόσοφος οὗτος ἦν κάλλιστος κριτῆς τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ ποτὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρίνῃ πρὸς χάριν διὰ τὸν ἐχθρὸν τοῦ ἰδίου του διδασκάλου. Ἐν γένει λοιπὸν εἰς τὸν παρητήν τούτον διαλάμπει φαν-

τασία ἰσχυρὰ καὶ γόνιμος καὶ πυρώδης, καὶ ἀγχινοῖα εὐστοχωτάτη καὶ ἀνεξάντλητος, ἣτις κατασκευάζει τὸ κωμικὸν κέντρον, καὶ στιλβώνει ζωτικῶς καὶ ἐπιχαρίτως τὸ γελοῖον τῶν πραγμάτων. » — Μὲ ἄκρον σέβας ἀναφέροντες τὰς μαρτυρίας ταύτας ἄνδρὸς πολυμαθεστάτου, κλείομεν τὰ ὄψα πρὸς τὰς φλυαρίας τῶν ἐχθρῶν τοῦ ποιητοῦ, καὶ πρὸς ἀπάντησιν τῆς ἐνστάσεώς των λέγομεν αὐτοῖς ὅτι, Οὐ μόνον πάντοτε ὁ Ἀριστοφάνης ἐχρησίμευσε καὶ χρησιμεύει ὡς ἀνεξάντλητος πηγὴ εὐφυίας καὶ χάριτος μεμλιγμένης μετ' ἀφελείας, ἐφ' ᾧ καὶ θαυμάζεται ὑπὸ πάντων τῶν σοφῶν παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων, ἀλλὰ καὶ εἶνε ἄξιος παντὸς ἐπαίνου, διότι εἰς ἐκάστην του φράσιν καὶ ἐννοίαν φαίνεται ἦθος τι πατριωτισμοῦ καὶ πολιτικῆς ἀρετῆς· οὔτε ὁ τρόπος του εἶνε ποτὲ ἀνοικεῖος, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας διδασκτικώτατος· διότι πολλαχοῦ, καὶ μετὰ αὐτοῦ τοῦ κωμικοῦ, ἀναφαίνονται φιλοσοφικαίτινες καὶ ἠθικαὶ γνῶμαι, ὡς τινες πολῦτιμοι μαργαρίται μετὰ τῶν ὠραιωτέρων ὀστράκων.

Β'. Ὅτι εὐφυῆς μὲν, ἀλλ' ἀθυρόστομος εἰς ἄκρον καὶ καθ' ὑπερβολὴν δηκτικός. — Ὅσον πικρὰ καὶ σκληρὰ καὶ ἄν φαίνωνται τὰ σκώμματα του, καὶ ὅσον ἀχαλίνωτος καὶ ἄν ἦνε ἢ περὶ τὸν διασευρμὸν διαφόρων πραγμάτων ἐλευθερία του, ἀποπνέουσιν ὁμῶς πάντοτε ἦθος πατριωτισμοῦ καὶ πολιτικῆς ἀρετῆς. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι δὲν φεῖδεται οὐδενὸς ἀτόμου, ἀλλ', ὡς τις ὀρμητικὸς χεῖμαρρος, εἰς τὴν φορὰν τοῦ κωμικοῦ οἴστρου του παρασύρει ἀδιακρίτως πάσης τάξεως καὶ παντὸς βαθμοῦ πολίτας, πάντοτε ὁμῶς εὐλόγως· διότι φιλόπατρις ὢν εἰς ἄκρον, δὲν ὑπέφερε ποτὲ νὰ βλέπῃ ἐμπεπιστευμένην εἰς μοχθηρὰ ἀνδράρια τὴν κυβέρ-

νησιν καὶ διεξαγωγὴν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, καὶ τὰς καταχρήσεις καὶ ἀδικίας ὑπερπλεοναζούσας· διὸ καὶ παντοιοτρόπως ἐσατύριζε τοὺς τοιούτους τῆς πολιτείας κηφήνας, ὁποιοιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν, καὶ ἐπροσπάθει νὰ ἐλκύσῃ κατ' αὐτῶν τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ, διὰ νὰ ἀποβληθῶσι καὶ νὰ διορισθῶσιν ἀντ' αὐτῶν ἄλλοι ἰκανότεροι καὶ δικαιοτέροι. Ὡς πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ δικαιώσωμεν τὸν ποιητὴν, εἰδότες εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκοντο ἐν τῇ ἐποχῇ του τὰ πράγματα τῆς πατρίδος του χωλαίνοντα καὶ πολιτικῶς καὶ ἠθικῶς, καὶ ὅτι ἡ κακία τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως αὐξηθεῖσα κατέπνιγε τὸ δίκαιον, καὶ ἡ ἀδικία ἐκορυφώθη εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν ὡς ἐκ τῶν καταχρήσεων τῶν δημαγωγῶν καὶ ἀρχόντων τῆς πολιτείας. Ἀνίσχυρος λοιπὸν ὁ λόγος ὅτι εἶνε λίαν δηκτικὸς, διότι μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἦτο δυνατόν νὰ περιεέλλη ὅπωςδήποτε τὴν κακίαν, καὶ νὰ χαλινώνῃ τὴν πρὸς τὰς ἀδικίας ὄρμην καὶ τὰς καταχρήσεις τῶν μεγάλων τῆς ἐποχῆς του.

Γ'. Ὅτι Ἀττικιστὴς, ἀλλ' ἡ λαμπρότης τῆς διαλέκτου ἀμαυροῦται ὑπὸ τῆς βωμολοχίας. — Εἶνε ἀληθές ὅτι εἰς πολλὰ μέρη τῶν ποιημάτων τοῦ Ἀριστοφάνους ὑπερεκχειλίζουσαι αἱ βωμολοχίαι καὶ αἱ αἰσχρολογίαι κάμνουν τὴν ἀθωότητα νὰ ἐρυθριᾷ, καὶ ἀνοίγουν τὸ στόμα τῶν ἐχθρῶν τῆς θεατρικῆς Μούσης νὰ βλασφημῶσιν ἀναιδέστερον τὰς δραματικὰς παραστάσεις, καὶ νὰ εὐρίσκωσιν ἀφορμὴν πικρῶς νὰ καταφέρωνται κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ἄρκετὰ δικαιολογοῦνται καὶ ταῦτα διὰ τοὺς ἐξῆς πρὸ πάντων λόγους: — α. Γνωρίζομεν ὅτι τὸν τότε καιρὸν, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐορτῆς τῶν Διονυσίων (ὅποτε συνέπιπτε καὶ ὁ καιρὸς

τῶν κωμικῶν παραστάσεων), ἦτο συγκεχωρημένη θρησκευτικῶς σχεδὸν ἡ βωμολοχία, καὶ ἐχορηγεῖτο ἡ ἀπόλυτος ἀδεια τῶν λοιδοριῶν, ὡς εἰς φιλογέλωτος θεοῦ ἐορτὴν· διὸ καὶ οἱ πολῖται πάσης τάξεως, ἀπερχόμενοι εἰς τὴν εὐθυμον ταύτην ἐορτὴν (τῶν κατ' ἀγροὺς Διονυσίων) ἄρκετὰ μακρὰν τῆς πόλεως, πρὸ πάντων ἐφ' ἀμάξης, ἔσκωπτον καὶ ἐλοιδόρουν ἀλλήλους προφέροντες καὶ αὐτὰς τὰς βλασφημοτέρας ὕβρεις, καὶ φιλοτιμούμενοι ποῖος νὰ ἐπινοήσῃ δηκτικωτέρας καὶ ἀναισχυντοτέρας ἀχρειολογίας διὰ νὰ κατασχύνη τὸν ἄλλον καὶ ἐξ αὐτοῦ προέκυψεν ἡ παροιμία « τὰ ἐξ ἀμάξης ». Τοῦτο λοιπὸν ἐν πρώτοις ἐδικαιολόγει ὅπωςοὖν τὰς τοῦ ποιητοῦ ὕβρεις. — β'. Ὅστις γνωρίζει τὴν τότε πολιτικὴν τῶν Ἀθηναίων κατάστασιν καὶ τὰ ἦθη αὐτῶν, ὅτι ἐνησμενίζοντο πρὸ πάντων ὡς ἐκ τοῦ ἀκολάστου πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτός των εἰς τὸν διασυρμὸν ἐξόχων ὑποκειμένων, βλέπει ὅτι σχεδὸν κατήντησε νὰ ἀπαιτῆ ἡ δημοκρατία τὸ κατάφορον εἰς τὰ σκώμματα καὶ τοὺς διασυρμούς, διὰ τῶν ὁποίων συνεστέλλετο καὶ ἐπεριωρίζετο τὸ ἦθος αὐτῶν, καὶ ἰκανοποιεῖτο τρόπον τινὰ τὸ εὐμετάθετον καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας φοβερὸν καὶ ὀργίλον τοῦ λαοῦ. — Ἐκ τούτων λοιπὸν καταφαίνεται, ὅτι αἱ ὕβρεις καὶ τὰ σκώμματα καὶ αὐταὶ σχεδὸν αἱ ἐπιπολάζουσαι αἰσχρολογίαι, εἶνε ἀνάλογοι τῆς ἐποχῆς του καθόσον μάλιστα ἐν τῇ κωμῳδίᾳ τὰ γελοῖα σκώμματα ἔχουσι τὸν αὐτὸν σκοπὸν μὲ τὴν ἤσυχον τοῦ φιλοσόφου διδασκαλίαν, καὶ μὲ τὰ ἐναγώνια καὶ θερμὰ τοῦ ῥήτορος ἐπιχειρήματα, καὶ γενικῶς προτίθενται τὸν ἐλεγχον τῆς κακίας καὶ τὴν σύστασιν τῆς ἀρετῆς.

Δ'. Ὅτι δεῖ κωμῳδεῖν τὴν κακίαν οὐ τὸν καχὸν

ὄνομαστί, ἵνα μὴ γένηται ἀναισχυντότερος καὶ χεῖρων. — Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶνε ὀρθή ἐν μέρει, καὶ δύναται νὰ ἐκληφθῆ ὡς κανὼν τῆς κωμωδίας· ἀλλὰ τοιοῦτος κανὼν ποτὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς τὴν ἀρχαίαν κωμωδίαν, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ αὐθαίρετα τοῦ Ἀριστοφάνους δράματα. Ἐγείνεν ἤδη ἀρκούντως γνωστὸν, ὅτι κύριος σκοπὸς τοῦ κωμικοῦ ἦτο νὰ διορθῶνῃ τὰ ἄσεμνα ἦθη, καὶ ζωγραφίζων ἠθικὸν τι ἁμάρτημα μὲ τὰ πλέον ἀποτρόπαια τῆς κακίας χρώματα, νὰ τὸ καθιστᾷ καταφρονητὸν καὶ φευκτὸν, καὶ ἐν γένει νὰ θεατρίζῃ τὸν χαρακτήρα διὰ νὰ παριστάνῃ τὴν κακίαν βδελυκτὴν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ λαοῦ· πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ στηλιτεύῃ τὴν κακίαν, νὰ ἐλέγχει τὴν διαφθοράν, νὰ σατυρίζῃ τὰ πάθη, χωρὶς νὰ θεατρίζῃ καὶ τὸν ἐργάτην τούτων, ὥστε ὁ δημόσιος ἐλεγχὸς τοῦ σωφρονεστέρου νὰ ἀπεργάζεται τοὺς ἀκούοντας; Ἡ ἀρχαία κωμωδία, ἥτις ἦτο περιβεβλημένη μὲ εἶδός τι ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἀρχῆς, ὀρίζεται πάντοτε ὡς ἀτομικὴ τις διαγραφὴ, τοῦ δεινὸς ἀτόμου ὀριστικῶς τὰ ἐλαττώματα διαπαίζουσα καὶ μὴ γνωρίζουσα ποτὲ ὄρια· ἦτον ἐν γένει τὸ μέγα πολιτικὸν καταφύγιον καὶ ἐν τῶν ἐλαττηρίων τῆς τοῦ λαοῦ κυβερνήσεως, καὶ ὅ,τι σήμερον εἶνε παρ' ἡμῖν ὁ τύπος, εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας ἦτον ὁ λόγος, ἡ φωνὴ τῶν ῥητόρων καὶ τῶν κωμικῶν ποιητῶν. Εἰς ταῦτα λοιπὸν βασιζόμενος ὁ Ἀριστοφάνης, διέγραφεν ἀτομικῶς καὶ μετέφερε πάντοτε ἐπὶ σκηνῆς τὰ ἐπιζῶντα πρόσωπα καὶ ἄτομα, καὶ τὰ ποιήματά του εἶνε διὰ τοῦτο προσωπικοὶ ἢ πολιτικοὶ σαρκασμοί· ἢ δὲ διαγραφὴ ἀπλῶς τῶν χαρακτήρων καὶ ἡ μίμησις τῶν ἠθῶν, ἀνήκει εἰς τὴν μεσαίαν ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν

νέαν κωμωδίαν, ἐν ᾗ ἡ ἀρχαία, φοβερὰ εἰς ὅλους τοὺς ραδιούργους, μάλιστα εἰς τὸν ἐκδεδιητημένον οἶστρον τῆς, δὲν ἐφείδετο ἐνίοτε οὐδὲ καὶ αὐτοὺς σχεδὸν τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας. Ὁ Ἀριστοφάνης λοιπὸν ἔγραφε διὰ μόνους τοὺς συμπολίτας του, ἐξάγων τὰ πρόσωπα τῶν ποιημάτων του ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος κόσμου, κατὰ τὰ ἦθη καὶ τὴν διοίκησιν τὴν ὁποίαν εἶχον εἰς τὴν ἐποχὴν του, καὶ μὴ ἐπηρεαζόμενος οὔτε ἀπὸ ὑπόληψιν οὔτε ἀπὸ ἀξίωμα ἀνδρός, προσβάλλει πικρότατα τοὺς κακοὺς ἐλέγχων αὐτοὺς καὶ ζητῶν τὴν διόρθωσίν των. Καὶ τῶντι, ἀρκούντως εὐδοκίμησεν εἰς τὴν ἀτομικὴν ταύτην διαγραφὴν, καὶ τόσον κατεγότησε τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε ἐνομίζοντο τὰ ποιήματά του ἡ καλλίστη καὶ χαριεστάτη τῶν πολιτῶν διατριβή, καὶ τόσῃ ὑπόληψιν ἀπέδωκαν εἰς τὸν ποιητὴν, ὥστε οὐδ' αὐτὸς ὁ μεγάλῃτερος τῆς πολιτείας ἀρχων διάσυριττόμενος δὲν ἠδύνατο νὰ δυσαρεστηθῆ· ὥστε βλέπομεν ὅτι τὰ σκώμματά του καὶ αἱ ἀτομικαὶ τοῦ λοιδορίου, συνέτεινον τότε μεγάλως εἰς τὴν τῶν ἠθῶν μεταβολήν, καὶ συνέστελλον τὴν πρὸς τὰς ἀδικίας ὄρμην τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπαινείτο ὁ Ἀριστοφάνης ἀπὸ τὸν δῆμον, καὶ μὲ θαλλὸν τῆς ἱερᾶς ἐλαίας ἐστεφανώθη, ὡς ἀναφέρεται. Δυνάμεθα λοιπὸν ἐκ τούτων νὰ συνάξωμεν ὡς γενικὸν συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης εἶνε πικρὸς κατήγορος τῶν φαυλοβίων καὶ διεφθαρμένων ἀνδρῶν, κωμωδῶν οὐ μόνον τὰς πράξεις καὶ τὴν διεφθαρμένην αὐτῶν διαγωγὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους διελέγχει καὶ θεατρίζει ὄνομαστί, σκοπὸν ἔχων τὴν διόρθωσιν αὐτῶν καὶ τοῦ κακοῦ τὴν ἀναχαίτησιν, καὶ οὔτε ἀξίωμα οὔτε ὑπόληψις ἀνδρός δυσωπεῖ αὐτὸν κατὰ τοῦτο.

Ε'. Ὅτι τὸ προσβάλλειν τῆς καθεσώσης θρησκείας εἶνε ὀλεθριώτατον εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, εἰς τὴν πολιτείαν, κτλ. — Εἰς τὴν ἔνστασιν ταύτην οἱ σφοδροὶ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐπικριταὶ ἀνάγουσι καὶ τὴν φαινομένην ἀδικον καταφορὰν του κατὰ τῶν δύο ἐνδόξων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνδρῶν Σωκράτους καὶ Εὐριπίδου, τοὺς ὁποίους ἀπὸ ἔχθραν πάντοτε, κατ' αὐτούς, καὶ φθῶν κινούμενος διαβάλλει. Διάφοροι ἀποχρῶντες λόγοι μᾶς πείθουν νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἔνστασιν ταύτην, ἂν καὶ ἀρκούντως δεινὴν, ὅλως διόλου ἀνάρμοστον εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ποιητοῦ. Πρὸς δικαιολογίαν του δὲν ἔχομεν ν' ἀντιτάξωμεν ἐν γένει ἄλλο τι, εἰμὴ ὅ,τι καὶ διὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας εἶπομεν: ὅτι καὶ τοῦτο εἶνε ἀνάλογον τῆς ἐποχῆς του. — Γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον καὶ κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ Πελοποννησιακοῦ, ἐπῆλθε μία γενικὴ μεταβολὴ εἰς τὰ ἥθη ὅλων γενικῶς τῶν Ἀθηναίων: τὰ πνεύματα μετεβλήθησαν ἐπὶ τὸ ἐλευθεριώτερον, καὶ ἐν ᾧ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ὅ,τι ἔλεγεν ἡ πατρίς καὶ ὁ νόμος ἐθεωρεῖτο ὡς ἱερόν, καὶ τὰ άτομα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιφέρουν καμμίαν ἐπίκρισιν κατὰ τῶν καθεστώτων, τότε ἐξ ἐναντίας ἤρχισε νὰ ἐξασθενῇ τὸ ἀδολὸν τοῦτο πνεῦμα, καὶ ἡ φιλοσοφία, ἐξετάζουσα καὶ ἀνερευνῶσα τὰ τῆς θεότητος, νὰ ἀποδοκιμάζῃ τὰ πλεῖστα τῆς ἐνεστώσης θρησκείας. Πρὸ πάντων οἱ συρρέυσαντες ἐκ τῆς Ἰταλίας φιλόσοφοι ἢ σοφισταὶ (Πρωταγόρας, Γοργίας, κλπ.) ἐδίδασκον μαθήματα φυσιολογίας, εἰς ἃ εὐχαριστουμένη ἡ νεολαία συνέρρεε καὶ ἐμάνθανεν αὐτὰ, καὶ οὕτω, γνωρίζουσα τὰς φυσικὰς αἰτίας ἐκάστου συμβάντος, καὶ ἐρευνῶσα καὶ ἀνακρίνου-

σα τὰ πάντα, ὡς πράττουσι σήμερον οἱ φωτισμένοι ἄνθρωποι, ἀπέδιδεν αὐτὰ κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ ὄχι εἰς τοὺς θεούς: ὥστε πραγματικῶς ἐκλονεῖτο ἡ θρησκεία. Τοῦτο ἔκαμε τὸν ἄλλως φιλόπατρην Εὐριπίδην νὰ φωνάζῃ εἰς τὰ ποιήματά του (Μήδ.)

Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαὶ
καὶ δίκαια καὶ πάντα πάλιν στρέφεται
ἀνδράσι μὲν δόλια βουλαί, θεῶν δ'
οὐκέτι πίστις ἄραρε.

καὶ

Βέβακε δ' ὄρκων χάρις, οὐδ' ἔτ' αἰδῶς

Ἐλλάδι τὰ μεγάλα μένει, αἰθερία δ' ἀνέπτα

στίχοι ἀποθανατισθέντες, ὡς περιγράφοντες ζωηρότατα τὴν ἐπὶ τοῦ ποιητοῦ τούτου μεταβολὴν τῶν πολιτῶν ἐπὶ τὸ ἀναιδέστερον. Ἐπίσης ὁ Θουκυδίδης λέγει ὅτι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον οἱ ἄνθρωποι μετηλλάγησαν ἠθικῶς, καὶ ἡ ἀναίδεια εἶχε πέρασιν: διέστρεφον τὰς σημασίας τῶν λέξεων¹, καὶ παρεξετρέποντο εἰς τὰ ἔσχατα ἀτοπήματα. Ταῦτα ἔκαμον καὶ τὸν θρησκον Σοφοκλέα νὰ λέγῃ (Οἶδ. Κολ.).

Θνήσκει μὲν πίστις, βλαστάνει δ' ἀπιστία.

Ταύτην λοιπὸν τὴν γενικὴν τῆς πολιτείας καὶ πρὸ πάντων τῆς νεολαίας διαφθοράν, καὶ τὸν ὀσημέραι προαγόμενον μαρασμὸν τῆς θρησκείας βλέποντες οἱ ἔξοχοι νόες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἠθέλησαν νὰ ἀνεγείρουν νέαν φιλοσοφικὴν θρησκείαν, διὰ νὰ κρατοῦν τρόπον τινὰ δι-

(1) Ἡ λέξις εὐθήης ἐπὶ παραδείγματός, ἐν ᾧ πρότερον ἐσημαίνε τὸν καλὸν ἥθη ἔχοντα καὶ χρηστὴν πολίτην, μετέπειθεν ἀκολούθως εἰς κακὴν σημασίαν.

αὐτῆς τὸν ἄνθρωπον προσδεδεμένον εἰς τὰς ἠθικὰς ἀρχάς του, ὥστε νὰ μὴ μένη διὰ παντὸς ἄθρησκος. Ὁ Εὐριπίδης λοιπὸν παρουσιάζεται εἰς τὸ θέατρον κατὰ τοιαύτην ἐποχὴν, ὅλως κυριευμένος ἀπὸ σκεπτικὸν καὶ φιλοσοφικὸν πνεῦμα, καὶ διὰ τοῦτο ἀρκοῦντως διαφέρων τῶν λοιπῶν ὡς πρὸς τὴν τέχνην ὁμῶς φαίνεται κατώτερος τῶν ἄλλων, διότι ἀναρμόστως ἐφιλοσόφει μεταξὺ τῶν τραγωδιῶν του, ἀπιστῶν πρὸς τοὺς θεοὺς τοῦ δήμου καὶ πολεμῶν μ' ἓνα κάποιον τρόπον ν' ἀναιρέσῃ αὐτούς ὥστε τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους, ὅπερ ἐμπόδιζεν αὐτοὺς νὰ ἐκφράσῃ τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν πρὸς τὸ θεῖον, τὸ ἀπετίναξεν ἐξ ὀλοκλήρου ὁ Εὐριπίδης, μὴ πιστεύων πλέον εἰς τὴν φυσιολατρείαν τοῦ λαοῦ, κατὰ τὴν Ἀναξαγόρειον διδασκαλίαν, καὶ προσπαθῶν μετὰ τοῦ φίλου του Σωκράτους, τοῦ φημιζομένου τότε ὡς σοφωτάτου καὶ τὸ αὐτὸ πρεσβεύοντος φιλοσοφικὸν δόγμα, νὰ σχηματίσῃ νέον εἶδος θρησκείας, εἰς ὃ νὰ καθυποβάλλῃ τὴν ἀποσκιρτώσαν νεολαίαν. Ἄλλ' ἀπεσκίρτα καὶ αὐτὸς ζητῶν νὰ ἐπανορθώσῃ, ἐν ᾧ ὁ Ἀριστοφάνης φαίνεται καλῆτερος ὡς πρὸς τοῦτο· φιλόπατρις ὢν εἰς ἄκρον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀνερευνήτων θεσμῶν ὁπαδὸς (ὅπερ ἴδιον παντὸς ἠθικοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐμμένειν εἰς τὰ νενομισμένα καὶ μὴ καινοτομεῖν), πρὸς δέ, προβλέπων τὴν γενικὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν μεγάλην συρροὴν καὶ κλίσιν τῶν συμπολιτῶν του πρὸς τὰς εὐφραδεῖς τῶν νεωτεριζόντων σοφιστῶν διδασκαλίας, χωρὶς νὰ εἰσάξῃ, ὡς ἠθέλησαν νὰ κάμουν ὅλοι οἱ ἄλλοι, καινὰ δαιμόνια καὶ νέας λατρείας, μεταφέρει ἐπὶ σκηνῆς ὅλους τοὺς καινοτόμους ὅποιοι-δήποτε καὶ ἂν ἦνε, καὶ κωμῶδων αὐτοὺς ὡς ἀναίρετας

τῶν ἀνέκαθεν νενομισμένων θρησκευτικῶν ἀρχῶν, δὲν προσβάλλει τὴν θρησκείαν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τὰς θρησκευτικὰς τῶν τοιούτων αἱρέσεις καὶ φυσιολατρείας. Βλέπομεν λοιπὸν αὐτὸν διὰ τοῦτο παρεκτρεπόμενον εἰς ἔσχατον θράσους, μόνον καὶ μόνον ἐκ τοῦ ζήλου καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας του τοῦ νὰ καταβάλλῃ τὴν νέαν ταύτην θρησκευτικὴν ἀντιπολίτευσιν ἢ τὸ νέον σπέρμα, ὅπερ ἔτεινεν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου, καὶ θυσιάζει διὰ τοῦτο προῖκα τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀρίστων τούτων ἀνδρῶν, προσάπτων εἰς αὐτοὺς σκώμματα καὶ λοιδορίας πολλάκις αἰσχροτάτας, καὶ παριστῶν τὰ ὑπ' αὐτῶν πρεσβευόμενα ὡς βλασφήμους καινοτομίας καὶ σοφιστικὰς αἱρέσεις. Ἴδου λοιπὸν ὁ λόγος δι' ὃν ἐκωμῶδει ὁ ποιητὴς ἀνιδρωτὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους ἀναμιξ (ἐννοεῖται τοὺς καινοτομοῦντας), καὶ σατυρίζει ὀριμύτατα τοὺς ἐξόχους ἀνδρας τῆς ἐποχῆς του, ὡς τοὺς ἐνόμιζεν ἢ παραδεχομένη καὶ ἐγκολπουμένη τὸ σύστημά των νεολαία. Εἶνε καὶ ἄλλοι λόγοι ὄχι ὁμῶς τόσον ὑγιεῖς πρὸς δικαιολογίαν τοῦ ποιητοῦ διὰ τὰ δύο ταῦτα μεγάλα νομιζόμενα σφάλματά του· διὰ μὲν τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς βλασφημίας του, ὅτι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, ὁ χαρακτηριζόμενος καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ὡς εὐμετάθετος καὶ μετὰβουλος, ἐφρόνει ἀνθρωπικὰ καὶ ἠνέσχετο πᾶσαν λοιδορίαν πρὸς τούτοις αἰ εἰς τὸν Ὅμηρον συνειθισμέναι διαγραφαὶ τῶν ἀσελγειῶν καὶ ἄλλων ἐλαττωμάτων τῶν θεῶν, ἀθῶοναν κατὰ τι τὸν βλάσφημον Κωμικὸν ἔμπροσθεν τοῦ πλήθους, προφυλαττόμενον ὁμῶς πάντοτε νὰ μὴ διασύρῃ τὰ Ἐλευσίνια, ὅπου οἱ μουούμενοι ἐλάμβανον ὑψηλοτέρας καὶ τελειοτέρας περὶ θεοῦ ἰδέας. Διὰ δὲ τὰς πρὸς τοὺς δύο συνετοὺς τύπους ἀνδρας Εὐρι-

πίδην καὶ Σωκράτην ὕβρεις του, διότι θεωροῦντες οὗτοι τὰ ποιήματά του ὡς ἄσεμνα καὶ φορτικά, δὲν ἠρέσκοντο εἰς τὴν αἰσχροτήτα τῶν κωμωδιῶν του, καὶ ποτὲ διὰ τοῦτο δὲν ἐσύχναζον εἰς τὰς παραστάσεις του.

Γ'. Ὅτι αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ γινόμενος δημιουργὸς πολυσυνθέτων καὶ τερατωδесάτων λέξεων, ἀποβαίνει φορτικός καὶ ἀηδής. — Ἐκαστος τῶν εἰδημόνων κατανοεῖ βέβαια τὸ γελοῖον τῆς ἀλόγου ταύτης ἐνστάσεως, εἰς ἣν πᾶσα ἀπάντησις θεωρεῖται ὅλως διόλου περιττή· διότι ὁ ποιητὴς ὡς πρὸς τὰς δημιουργίας τῶν φράσεων καὶ λέξεων καὶ τὰ λοιπὰ ποιητικὰ σχήματα, τὰ συντείνοντα εἰς τὴν καλλιπέειαν τῶν δραμάτων του, εἶνε ἀμίμητος, καὶ ὅσα ἐπινοεῖ ἢ ζωηρὰ φαντασία του, ὅσον τερατώδη καὶ ἂν φαίνωγται, εἶνε εὐφύεστατα καὶ εὐλόγως ἐπινοημένα· ὥστε ἂν ἦνε δυνατόν νὰ ἀρνηθῆ τις, ὅτι ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος δὲν ἐπανθει καθ' ὅλην τῆς τῆν ἑκτασιν εἰς τὰ ποιήματά του, δύναται νὰ παραδεχθῆ καὶ τὸ φορτικὸν καὶ ἀηδὲς ὅπερ προξενοῦν δῆθεν αἱ πολυσύνθετοι λέξεις του, αἵτινες, κατ' αὐτούς, ἀλόγως παρενείρονται. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ ὁμως! ἐξ ἐναντίας καταλληλόταται εἶνε διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους: α. διότι εἰς τὴν κωμωδίαν καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένην, εἶνε ἀναγκαίως ἀπαραίτητοι αἱ πολυσύνθετοι λέξεις, πρὸς αὔξησιν τοῦ γελοίου καὶ πρὸς πλειοτέραν ζωηρότητα τῶν ἐκφερομένων. β'. διότι βλέπομεν ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν μεταχειρίζεται αὐτὰς συνεχῶς, ὥστε νὰ ἐπιβαρύνῃ τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκροατῶν, οὔτε κατὰ κόρον, ἀλλὰ σπανιώτατα παρενείρει αὐτὰς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ αἰσθανθοῦν, οὕτως εἰπεῖν, οἱ ἀκροαταὶ τὴν ἔλλειψίν των καὶ νὰ γίνωνται περιζήτητοι. Κατὰ τοὺς κανόνας λοιπὸν τούτους

οὐδὲν φορτικὸν καὶ ἀηδὲς προξενοῦν αἱ λέξεις στωμυλιοσυλλεκτάδη, ἀρχαιομελισιδῶνοφρυνηχῆρατα, ῥηνεγκαταπηξυγένειε, καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς ζωηρᾶς τοῦ ποιητοῦ φαντασίας ἀποκυήματα, ἀλλὰ μάλισα προσεπιτέρπου καὶ ἠδύνουν τὴν ἀκοήν καὶ καθισῶσι ζωηροτέρους τοὺς εἰς τοὺς. Ἀλόγως λοιπὸν οἱ ἐπικριταὶ του ὀνομάζουσι τὰς τοιαύτας λέξεις του ναυτιώδεις καὶ φορτικὰς καί, τὸ χειρίστον, τερατωδесάτας, ἐν ᾧ ὅλαι εἶνε χαριέντως πως συντεθειμέναι, καὶ τόσον καταλλήλως καὶ εὐφύως παρενείρονται. Εἰς καμμίαν ἐξ αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνει τὸν ὅρον τοῦ μετρίου, ἐκτὸς μιᾶς μόνης ἣτις ἀπαντᾶται εἰς τινὰ τῶν σωζωμένων κωμωδιῶν του, ἣτις ὁμως μακρὰν τοῦ νὰ προξενῆ ἀηδίαν καὶ ναυτίασιν, ἐξ ἐναντίας θεωρεῖται ὡς ἡ μοναδικὴ πολυσυνθετωπάτη τῆς ἀρχαιότητος λέξις, καὶ μόλον ὅτι στίχους ὀλοκλήρους πληροῖ, δὲν εἶνε ὁμως καὶ διὰ τοῦτο ἄμοιρος χάριτος. Ἡ λέξις αὕτη, ἣτις παρὰ τῶν ἐπικριτῶν του κακίκεται ὡς ἀηδесάτη καὶ ἀκαιρος, καὶ κατὰ τῆς ὀποίας χειμάρρους ἐξερεύξαντο κατηγοριῶν, εἶνε ἡ ἐξῆς:

λεπιδοτέμαχος, σελαχογαλεο-
κρανιολειψανοδριμυποτριμματο-
σιλφιοπαραομελιτοκατακεχυμενο-
κιχλεπικοσσυφοφακτοπεριστερα-
λεκτρονοπτεκεφαλλιοκιγλοπε-
λειολαγωοσιραιοδαφητραγαν-
οπτεργων.

Ἡξευρε βέβαια πολὺ καλὰ ὁ ποιητὴς νὰ ἐκφέρῃ ὅλα ταῦτα τὰ διάφορα τῶν φαγητῶν εἶδη χωριστά, διὰ νὰ μὴν ὑποπέσῃ εἰς μίαν τόσον ἀδιεξίτητον συρραφήν καὶ συνένωσιν λέξεων, καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὸν σχηματισμὸν

μιας τόσοσ ὀχοινοτενοὺς λέξεωσ· ἀλλὰ χωριστὰ ἐκφε-
 ρόμενα καὶ ἀπαιριθμούμενα τὰ ὀνόματα ταῦτα, τὰ ὀποῖα
 σχηματίζουεν ἐν ὀλον, ἐκτόσ τοῦ ὀτι δὲν ἠδύναντο νὰ
 ἔχουεν τὴν χάριν καὶ ζωηρότητα ἣν ἔχουεν οὔτωσ ἠνω-
 μένα, οὐδὲ ἠθέλουεν προξενεῖ τὸν κωμικὸν ἐκείνον γαργα-
 λισμόν. Ἐν φαντασθῶμεν λοιπὸν πρὸσ ὀτιγμὴν τὴν ἀ-
 προσδόκητον αὐτῶν μεταξὺ τῶν λοιπῶν λέξεων ἐμφά-
 νησι, τὴν ἀγωνίαν τοῦ ὑποκριτοῦ ὀσισ ἐπρεπε ν' ἀπαγ-
 γεῖλη αὐτὴν ἐμμέτωσ καὶ ἀπνευστί, καὶ τὸν ἀσθεστον
 γέλωτα ὀνπερ διεγείρει ὀσ ἐκ τούτων εἰσ τοὺσ θεατάσ,
 δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ θαυμάσωμεν καὶ πάλιν τὴν εὐφυίαν
 καὶ τὸ γόνιμον τοῦ ποιητοῦ πνεῦμα εἰσ τὰ τοιαῦτα. Ἐπα-
 ναλαμβάνομεν λοιπὸν ὀτι εἰσ οὐδὲν εἶνε ἐπιλήψημοσ ὀ
 Ἄριστοφάνησ· καὶ αὐταὶ δὲ αἰ πολυσύνθετοι καὶ ἐκτετα-
 μένα λέξεισ του, αἰτινεσ εἶνε χαριέντωσ πωσ καὶ ἀφε-
 λῶσ συντεταγμένοι καὶ με ὀλον τὸ κωμικὸν ἄλασ, οὐ
 μόνον ἠδύνουεν τὸν ἀκροατὴν ἠ ἀναγνώστην αὐξάνουσαι
 κατὰ μικρὸν τὸ γελοῖον καὶ παιγνιῶδεσ καὶ δίδουσι
 πλειοτέραν χάριν καὶ ποικιλίαν εἰσ τὴν ἐνότητητα τοῦ
 δράματοσ τὸ μονότονον αὐτοῦ διαλύουσαι, ἀλλὰ καὶ
 ἐχρησίμευσαν καὶ χρησιμεύουεν ἔτι διότι ἐπλούτυναν
 τὰ ἠμέτερα λεξικά, καὶ παρῆξαν ἀρκετὴν ὕλην εἰσ τὴν
 κατάληψιν τῶν ἰδιωτικῶν τῶν ἀρχαίων ἔξεων καὶ τῆσ
 ἀρχαιολογίασ τὴν διακόσμησιν.

Ζ'. ὀτι παρεισάγων ἀναρμόστωσ μεταξὺ το-
 σούτου Ἄττικισμοῦ διάφορα ξένα πρόσωπα κατὰ
 κόρον σολοικίζοντα καὶ βαρβαρίζοντα, καταντᾶ
 ὀχληρόσ. — Πρῶτον, εἰσ οὐδὲν μέρος τῶν ποιημάτων
 τοῦ Ἄριστοφάνουσ φαίνεται ἠ κατὰ κόρον χρῆσισ ξενι-
 κῶν λέξεων· εἶνε ἀληθέσ ὀτι παρεισάγει ἐνίοτε διαφορῶν

ἐθῶν ἀνθρώπουσ, βαρβάρουσ, Σκύθασ, Τριβαλλούσ, Με-
 γαρεῖσ, Βοιωτούσ, κλπ. ἕαστον τὴν ἰδίαν λαλοῦντα
 διάλεκτον οὐδαμοῦ ὀμως ἀφίνει αὐτοὺσ νὰ ὀμιλοῦεν ὀτε-
 ξοδικῶσ, ἀλλὰ ἠ περισσοτέρα ὀμιλία τῶν ἐκτείνεται
 μόλισ μέχρι ὀσο στίχων. Ἐπειτα καὶ ἂν ἐκτείνεται ὀ-
 περβαλλόντωσ, ὀπερ εἶνε συγκεχωρημένον εἰσ τὴν κω-
 μωδίαν, οὐδεμῖασ μομφῆσ εἶνε ἀξιοσ κατὰ τοῦτο· διότι
 ἠ ποικιλία τῶν γλωσσῶν ἐντόσ τοῦ δράματοσ, συμβάλλει
 ἀναντιρρήτωσ εἰσ ζωηροτέραν παράστασιν τοῦ χαρα-
 κτηρόσ τῶν λαλούντων αὐτάσ προσώπων, καὶ αὐξάνει
 τὸ κωμικὸν με τοὺσ βαρβαρισμοὺσ καὶ σολοικισμοὺσ
 καὶ τὰσ τραχειάσ τῶν ἀπαγγελλόντων ἐκφράσεισ⁽¹⁾· ὀσπε
 καὶ κατὰ τοῦτο εὐφυέστατοσ ὀ Ἄριστοφάνησ, καὶ πάντων
 τῶν συγχρόνων του κωμικῶν ποιητῶν ὀπέτεροσ, καὶ
 ὀχι ποτὲ ὀχληρόσ. Δεδόσθω ὀτι ἐνίοτε ἀποβαίνει φορτι-
 κόσ, κατὰ τοὺσ ἐπικριτάσ του· με πόσην ὀμως ἀγγί-
 νοιαν καὶ εὐφυίαν ἠξεύρει ὀ ἀμίμητοσ οὔτοσ κωμωδο-
 ποιόσ νὰ ἀρτύνη καὶ αὐτὸ τὸ φορτικόν, καὶ νὰ νοστιμίζη
 με θαυμασίαν χάριν τὸ ὀχληρόν, ἂν που τυχὸν ἀναφαί-
 νεται! ὀσπε ἀλογοσ ἠ ἐνστασισ αὐτῆ, τῆσ αὐτῆσ φύσεωσ
 με τὴν ὀποίαν εἶνε καὶ ἠ ἀκόλουθοσ:

Η'. ὀτι οὐδὲν ὀψηλόν, μεγαλοπρεπέσ καὶ ἀπο-
 φθεγματικὸν ἀναφαίνεται εἰσ τὰ δράματά του,
 εἰμὴ πάντοτε τὸ ταπεινὸν γελοῖον. — Τὸ παράλογον
 τῆσ ἐνστάσεωσ ταύτησ (ἂν δύναται νὰ ὀνομασθῆ οὔτω

(1) Καὶ ἐνταῦθα δὲν δύναται νὰ παρατρέξω τὴν εἰσ τὴν γλῶσσάν μας ὀπάρ-
 χουσαν εὐφυεστάτην κωμωδίαν « ἠ Βαθυλευνία », ἠ συντάκτησ τῆσ ὀποίασ
 ἐπίτυχε τῶνόντι ἄριστα, καὶ εἰσ τὸ εἶδοσ τοῦτο τῆσ ἀναμίξεωσ τῶν διαφορῶν γλωσσῶν
 καὶ διαλεκτῶν κῶδοκίμοσ τὰ μέγιστα.

κρίσις τετυφλωμένων τὸν νοῦν ἀνθρώπων) ἀφίνοντες εἰς τοὺς εἰδήμονας νὰ παρατηρήσουν, περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὸ νὰ ἀναφέρωμεν παραδείγματα τινὰ ἐκ τῶν διαφόρων ποιημάτων του, τὸ ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς τῶν ὁποίων βοᾷ καὶ ἀποδεικνύει τὸ γόνιμον πνεῦμα καὶ τὴν ἀκραν εὐφυίαν τοῦ ποιητοῦ. Ὁ ἔχων μικροτάτας γνώσεις τοῦ ἀρχαίου ὕψους, δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν καλλο- νὴν καὶ χάριν καὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ ὄντως λυρικὸν ὅπερ ἐνυπάρχει εἰς τὴν ἐξῆς ἐπίκλισίν του:

Ἰψιμέδοντα μὲν θεῶν
Ζῆνα τύραννον εἰς χορὸν
πρῶτα μέγαν κικλήσκω
τόν τε μεγασθενῆ τριαίνης ταμίαν,
γῆς τε καὶ ἄλμυρας θαλάσσης ἄγριον μοχλευτάν·
καὶ μεγαλῶνυμον ἡμέτερον πατέρ',
αἰθέρα σεμνότατον, βιοθρέμμονα πάντων·
τόν θ' ἵππονώμαν, ὃς ὑπερ-
λάμπροις ἀκτίσιν κατέχει
γῆς πέδον, μέγας ἐν θεοῖς
ἐν θνητοῖσι τε δαίμων·
ἀμφὶ μοι αὐτε, Φοῖβ' ἀναξ
Δῆλιε, Κυνθίαν ἔχων
ὑψικέρατα πέτραν·
ἢ τ' Ἐφέσου μάκαιρα πάγχρυσον ἔχεις
οἶκον, ἐν ᾧ κόραι σε Λυδῶν μεγάλως σέβουσιν·
ἢ τ' ἐπιχώριος ἡμετέρᾳ θεός,
αιγίδος ἠνίοχος πολιοῦχος Ἀθῆνα·
Παρνασίαν θ' ὃς κατέχων
πέτραν σὺν πεύκαις σελαγεῖ
Βάκχαις Δελφίσιν ἐμπρέπων,
κωμαστής Διόνυσος·

καὶ μυρία ἄλλα τοιαῦτα παραδείγματα, ὅπου ὁ ποιητὴς δεικνύει τὸ λαμπρὸν καὶ ἐξοχὸν κάλλος τῆς γλαφυρᾶς ποιησεῶς του, τὸ ὁποῖον καὶ ἐνιαχοῦ μὲ ἀμίμητον χάριν ἀναμιγνύει μετὰ τοῦ κωμικοῦ· τούτου παράδειγμα ἔστω τὸ ἐξῆς (*Ὀρνιθ. στίχ. 681):

φύσιν ἄνδρες ἀμαυρόβιοι, φύλλων γενεᾶ προσέμοιοι,
ὀλιγοδρανεές, πλάσματα πηλοῦ, σκιοσιδέα φύλ' ἀμενηνά,
ἀπτῆνες ἐφημέριοι, ταλαοὶ βροτοί, ἀνέρες εἰκελόνηριοι.

Ἄς ἀποδείξῃ λοιπὸν ὅστις τῶν ἐπικριτῶν του βούλεται, ὅτι οὐδὲν ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἀναφαίνεται ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ὅτι ἀπλῶς ἐπιπολάζει τὸ χαμερπὲς καὶ ἀηδὲς κωμικόν. Ὡς πρὸς τὸ ἀποφθεγματικόν, καὶ τούτου δὲν εἶνε ἄμοιρος ὁ ἡμέτερος ποιητὴς, ἀλλὰ πολλαίσι παρενεῖρει μετὰ τῶν ποιημάτων του γνώμας φιλοσοφικᾶς καὶ ἠθικᾶς, ὡς εἶνε ὀλόκληρος ἢ συνδιάλεξις τοῦ δικαίου μετὰ τοῦ ἀδίκου λόγου ἐν Νεφέλαις, καὶ τόσοι ἄλλοι στίχοι χρησιμεύοντες ὡς ἀποφθέγματα καὶ γνωμικά. Δὲν νομίζομεν περιττὸν ν' ἀναφέρωμεν τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν, ὅσα εὔρηνται διεσπαρμένα εἰς τὰ σωζόμενα δράματά του.

ἀ. Ἰππῆς. στίχ. 11.

Τί κινυρόμεθ' ἄλλως, οὐκ ἐχρῶν ζῆτεῖν τινὰ
σωτηρίαν νῶν, ἀλλὰ μὴ κλάειν ἔτι;

Στίχ. 191.

Ἡ δημαγωγία οὐ πρὸς μουσικοῦ
(ἔτ') ἐστὶν ἀνδρὸς οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους,
ἀλλ' εἰς ἀμαθῆ καὶ βδελυρόν . . .

Στίχ. 542.

Ἐρέτην χρῆ(ναι) πρῶτα γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις
ἐπιχειρεῖν,
κατ' ἐντεῦθεν πρῶρατεῦσαι, καὶ τοὺς ἀνέμους διαθρῆσαι,
κατὰ κυβερνήν αὐτὸν ἑαυτῷ. . . .

β'. Νεφέλαι. στίχ. 459.

Ταῦτα μαθῶν . . . κλέος οὐρανόμηκες
ἐν βροτοῖσιν ἕξεις.

Στίχ. 511.

Εὐτυχία γένοιτο ἀν-
θρώπῳ, ὅτι προήκων
ἐς βαθὺ τῆς ἡλικίας,
νεωτέροις τὴν φύσιν αὐ-
τοῦ πράγμασιν χρωτίζεται
καὶ σοφίαν ἐπασκεῖ.

Στίχ. 833

. εὐστόμει,
καὶ μηδὲν εἴπης φλαῦρον ἀνδρας δεξιούς
καὶ νοῦν ἔχοντας.

γ'. Εἰρήνη. Στίχ. 1083.

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθά βαδίζειν,
οὐδέποτ' ἂν θείης λείον τὸν τραχὺν ἔχινον.

Στίχ. 1319.

. οὐδὲν (γὰρ) ὧ πονηροί,
λευκῶν ὀδόντων ἔργον ἔστ, ἦν μή τι καὶ μασῶνται.

δ'. Ὅρνιθες. Στίχ. 376.

Ἄπ' ἐχθρῶν δῆτα πολλὰ μανθάνουσιν οἱ σοφοί
ἢ γὰρ εὐλάβεια σώζει πάντα παρὰ μὲν οὖν φίλου

οὐ μάθοις ἀν τοῦθ', ὁ δ' ἐχθρὸς εὐθὺς ἐξηνάγκασεν
αὐτίχ' αἱ πόλεις παρ' ἀνδρῶν γ' ἔμαθον ἐχθρῶν κοῦ
φίλων
ἐκπονεῖν θ' ὑψηλὰ τεῖχη ναῦς τε κεκτῆσθαι μακράς.
Τὸ δὲ μάθημα τοῦτο σώζει παῖδας, οἶκον, χρήματα.

ε'. Βάτραχοι. Στίχ. 833.

Νῦν γὰρ ἀγῶν σοφίας ὁ μέγας χωρεῖ πρὸς ἔργον ἤδη.
Στίχ. 1427.

Μισῶ πολίτην, ὅστις ὠφελεῖν πάτραν
βραδὺς πέφυκε, μέγα δὲ βλάπτειν ταχύς,
καὶ πόριμον αὐτῷ, τῇ πόλει δ' ἀμήχανον.

ς'. Πλοῦτος. Στίχ. 15.

Οἱ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα.

Στίχ. 182.

Μονώτατος (ἐστὶν ὁ πλοῦτος) πάντων αἴτιος
καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν.

Στίχ. 489.

Τοὺς χρησοὺς τῶν ἀνθρώπων εὖ πράττειν ἐστὶ δίκαιον,
τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ τοὺς ἀθέους τούτων τάναντία δῆπου.

Στίχ. 494.

Ἦν ὁ Πλοῦτος βλέψῃ καὶ μὴ τυφλὸς ὦν περινοστή,
ὡς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων βαδισεῖται κοῦκ ἀπο-
λείψει,
τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ τοὺς ἀθέους φευξεῖται κατὰ ποιήσεις
πάντας χρησοὺς καὶ πλουτοῦντας δῆπου, τά τε θεῖα
σέβοντας.

Καὶ

. . . ὡς χαλεπὸν εἰσὶν οἱ φίλοι
οἱ φαινόμενοι παραχρῆμ' ὅταν πράττη τις εὖ.
(ὁ θεὸς) τοὺς συκοφάντας ἐξολεῖ κακοὺς κακῶς.

Τοσαῦτα νομίζομεν ἰκανὰ ν' ἀγτιτάξωμεν πρὸς δικαιο-
λογίαν τοῦ ποιητοῦ, ὅστις δυστυχῶς ἠτύχησε νὰ ἔχη
ἀρκετοὺς Ζωίλους. Ἐλπίζομεν ὅτι ἄλλοι δεινότεροι συν-
ήγοροι θέλουσι ἀποστομήσει τοὺς αὐστηροὺς ἐπικριτὰς
του, τῶν ὁποίων ἡ φληνάφος γλῶσσα, ὡς ἠκονισμένους
ξυρός, πλείστας ὄσας διαβολὰς ἀνέχεται νὰ ἐκτοξεύῃ
κατὰ τοῦ ἐνδόξου καὶ ὄντως χαρίεντος τούτου κωμικοῦ
τῆς ἀρχαιότητος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΚΩΜΩΔΙΑΣ.

Ἡ Πόλεμος μέγας καὶ δεινός, ὁ συνήθως ἐν τῇ ἱστορίᾳ
ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελοποννησιακὸς ἀναφερόμενος, ἐλυ-
μαίνετο πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰ δεινὰ του ἐπεβά-
ρυνον ἐφ' ἀπάντων αὐτῆς τῶν κατοίκων. Καταστροφαὶ
πόλεων, λεηλασίαι χωρῶν, ἀρπαγαί, βίαι, καταδυνα-
στεύσεις, καὶ ὅσα ἄλλα μετὰ φρίκης ἀναγινώσκονται
εἰς τὴν ἱστορίαν, ἦσαν τὰ τρομερὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀ-
γρίας ταύτης μάστιγος, ἥτις ἐφ' ἰκανὸν χρόνον ἀνεχύκα
τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὸν ποιητὴν μας ἡ πρώτη ἀφορμὴ
καὶ αἰτία τοῦ ταραξιπόλιδος τούτου πολέμου (συμφώνως
μὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου καὶ Ἀθηναίου ἀναφερόμενα),
εἶνε ἡ ἐξῆς:

« Νεανίαί τινὲς Ἀθηναῖοι, εἰς κατάστασιν μέθης εὐ-
ρισκόμενοι, ἔρχονται εἰς τὰ Μέγαρα καὶ ἀρπάζουν τὴν
περίφημον Σιμαίθαν· πρὸς ἀντεκδίκησιν οἱ παρωργισ-
μένοι Μεγαρεῖς, κλέπτουν καὶ αὐτοὶ ἀκολούθως ἀπὸ τὰς
Ἀθήνας δύο νέας συγγενεῖς τῆς ἐρωμένης τοῦ Περικ-
λέους Ἀσπασίας. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Περικλῆς μένεα
πνέων, γράφει αὐσηρότατον ψήφισμα, δι' οὗ διαλύονται
αἱ μετὰ τῶν Μεγάρων φιλικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις

τῶν Ἀθηῶν, καὶ ἕκαστος πολίτης Ἀθηναῖος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φονεύῃ κάθε Μεγαρέα, ὅστις ἤθελε φωραθῆ ἐπὶ τοῦ Ἀττικοῦ ἐδάφους. Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, σέλλει ἀπεσταλμένους εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ καταπέσῃ δι' αὐτῶν τοὺς Ἀθηναίους νὰ καταργήσωσι τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων ψήφισμα· ἀλλ' ὁ Περικλῆς, ἐμμένων μετὰ σταθερότητος εἰς τὴν προτέραν ἀπόφασίν του, καὶ μὴ θέλων νὰ δώσῃ ἄλλον χαρακτήρα εἰς τὴν δραστήριον πολιτικὴν του, ἀντιλέγει εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ ψηφίσματος, καὶ καταπέθει τὸν λαὸν ν' ἀπορρίψῃ τὰς προτάσεις τῶν πρέσβειων. Κηρύττεται λοιπὸν ὁ πόλεμος, καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι μετὰ τῶν συμμάχων τῶν ὀρμῶν κατὰ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως Ἀρχιδάμου, κατακαίουν καὶ δειροτομοῦν τὰς ἀμπέλους καὶ λεηλατοῦν τὴν χώραν· ὁ δὲ Περικλῆς, ἐπὶ κεφαλῆς πολυαρίθμου στρατοῦ, κάμνει ἔφοδον κατὰ τοῦ Μεγαρικοῦ ἐδάφους, καὶ ταυτοχρόνως στέλλει ναυτικὸν στόλον ἵνα καταστρέψῃ τὰς παραλίους τῶν ἐχθρῶν πόλεις. »

Τοιαύτη εἶνε κατὰ τὸν Ἀριστοφάνην ἡ πρώτη ἀφορμὴ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, μολονότι ἄλλοι τῶν ἱστορικῶν διαφόρους ἄλλας αἰτίας πολὺ ταύτης διαφερούσας ἀποδίδουν εἰς τὴν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων μεγάλην ταύτην ἐχθροπραξίαν. Πάντα ταῦτα ὅμως τείνουν εἰς τὸ ν' ἀποδείξουν γενικῶς, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤρξαντο πρῶτοι χειρῶν ἀδίκων.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὁ πόλεμος ἤρχισε ν' ἀνάπτῃ πανταχοῦ· ὅλοι οἱ κατοικοῦντες τοὺς ἀγρούς ἐκτὸς τῆς πόλεως ἠναγκάζοντο νὰ εἰσέλθουν μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων τῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, μεταφέρον-

τες ὅ,τι εἶχον πολύτιμον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ ποίμνιά των ἀποστέλλοντες εἰς τὴν Εὐβοίαν. Κίνησις τῶντι μεγάλη, ὡς ζωηρότατα περιγράφει αὐτὴν ὁ Θουκυδίδης. Ἐξ ὀλόκληρα ἔτη μέχρι τῆς παραστάσεως τῆς κωμωδίας ταύτης παρήλθον, χωρὶς νὰ συμβιβασθῶσι τὰ δύο ἀντιμαχόμενα μέρη, ἀλλ' ἐξεναντίας ἀυξανόμενα μὲ τὰς προσλήψεις καθημερινῶς νέων συμμάχων, συνηύξανον καὶ τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου. Ἐκεῖνοι οἵτινες ἐβαρύνθησαν τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου, καὶ δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ὑποφέρωσι τὸ βάρος τῶν καταπίεσεων καὶ τῶν κακουχιῶν, διεμαρτύροντο παντοιοτρόπως κατὰ τῶν αἰτιῶν τῆς ἐπεκτάσεως αὐτοῦ καὶ ἐκηρύττοντο ὑπὲρ τῆς εἰρήνης· τῆς μερίδος δὲ ταύτης ὁπαδὸς ἦν καὶ ὁ Ἀριστοφάνης· φίλος εἰς ἄκρον τῆς εἰρήνης, καὶ ὑποθάλπων πολιτικὰς ἰδέας ὑψηλοτέρας τῶν λοιπῶν συμπολιτῶν του, δὲν παύει πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως προτείνων αὐτὴν ἐν τοῖς ποιήμασί του, καὶ τοὺς ἐναντιουμένους εἰς τὸ σύστημά του φοβερὰ στηλιτεύων. Καὶ τοῦτον τὸν σκοπὸν προτίθεται ἡ παρούσα κωμωδία, καθὼς καὶ αἱ πλείοτεροι τῶν σωζωμένων· ὥστε βλέπει τις ἐντεῦθεν πόσῃ στενῇ σχέσιν ἔχει αὕτη μὲ τὰς παρούσας περιστάσεις, ὅποτε ὄλων σχεδὸν τὰ βλέμματα εἶνε ἀνυπομόνως ἐσραμμένα πρὸς τὴν ποθητὴν ἐμφάνησιν τοῦ φωταβόλου ἀστροῦ τῆς εἰρήνης, καὶ ὁσημέραι ἀρχίζει νὰ ἐλαττοῦται ἡ ἀποτρόπαιος κλαγγὴ τῶν ὄπλων.

Δικαιοπόλις λοιπὸν, τὸ κυριώτερον πρόσωπον τῆς κωμωδίας, παρουσιάζεται εἰς τὴν σκηνὴν, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸν ἀγρὸν του, πλήρης ἀγανακτήσεως διὰ τὸν ἐπεκτεινόμενον πόλεμον· διαβαίνων οὗτος ἔμπροσθεν τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, εὐρίσκει κατάλληλον τὴν περί-

στασιν, καὶ εἰσέρχεται εἰς αὐτὴν ἀποφασισμένους παντὶ σθένει νὰ προτείνῃ εἰς τὰς συνδιασκέψεις τῶν Πρυτάνων τὴν εἰρήνην· ἀλλ' εὐρεθεὶς μόνος, ἀναγκάζεται μὲ μεγάλην του ἀδημονίαν νὰ περιμείνῃ μέχρι τῆς πληρώσεως τῆς ἐκκλησίας. Συνέρχονται λοιπὸν ὅλοι, καὶ εἰς τὴν πρώτην ἐκφώνησιν τοῦ Κήρυκος « τίς ἀγορεύειν βούλεται; » Ἀμφίθεός τις, φίλος καὶ αὐτὸς τῆς εἰρήνης, ἀνίσταται καὶ προτείνει τὴν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων εἰρήνην· ἀλλ' ὑπερισχυσάσης τῆς ἐναντίας γνώμης, διώκεται ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν. Ταῦτοχρόνως ἔρχονται οἱ ἀπεσταλμένοι ἐκ τῶν διαφόρων πόλεων, ἐν οἷς καὶ Ψευδαρτάβας τις πρέσβυς τοῦ μεγάλου βασιλέως τῶν Περσῶν. Τούτων ἀπάντων τὰς γελοιοδεστάτας ἀπολογίας περὶ τῆς ἀργοπορίας των μέμφεται ὁ Δικαιόπολις, καὶ ἀποκαλύπτων τὰς πανουργίας αὐτῶν, διαλύει τὴν συνέλευσιν καὶ δέχεται ἀπὸ τὸν Ἀμφίθεον τὰς τριακονταεταῖς σπονδὰς, τὰς ὁποίας ἔστειλλε προλαβόντως νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, μόνον διὰ τὸν αὐτὸν του καὶ τὴν οἰκογένειάν του.

Χαίρων λοιπὸν λαμβάνει τὰς ἀθανάτους ταύτας σπονδὰς, κατασπάζεται αὐτάς, καὶ εὐθὺς τρέχει εἰς τὸν οἶκόν του διὰ νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Διόνυσον. Πληθὸς χωρικῶν Ἀχαρνέων, ἐχθρῶν τῆς εἰρήνης τῶν πλείστων, ὄρμα κατ' αὐτοῦ καθ' ἣν στιγμήν ἦτον εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν του, καὶ ζητεῖ νὰ τὸν λιθοβολήσῃ ὡς φιλιωθέντα μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του. Μὴ δυνάμενος ἀλλέως ὁ πανοῦργος γέρον νὰ καταπέισῃ τὸν συρφετώδη τοῦτον ὄχλον νὰ ἀκούσῃ τὰς ἀπολογίας του, ἀρπάζει ἐν καλάθιον ἀνθράκων, καὶ τοὺς φοβερίζει ὅτι ἂν τὸν ἐγγίσουν, θέλει καταξοσχίσαι καὶ αὐτὸς τὸ τιμαλφόμενον

τον τοῦτο δι' αὐτοὺς κτῆμα· καὶ ἐντεῦθεν αἱ γελοῖαι περιπέτειαι καὶ οἱ φόβοι ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Τέλος πείθονται οἱ ἀτέραμνοι γέροντες καὶ τὸν συγχωροῦν νὰ ὀμιλήσῃ· ἀλλ' αὐτὸς πρὶν ἀρχίσῃ τὸν λόγον, τρέχει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Εὐριπίδου, καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τῷ δανείσῃ βράχην τινὰ τῶν τραγωδιῶν του, διὰ νὰ φανῇ παθητικώτερος καὶ νὰ προξενήσῃ πλειοτέραν ἐντύπωσιν καὶ συμπάθειαν εἰς τοὺς ἀκροατὰς του.

Μετὰ τὰ πολλὰ τέλος σατυρικά ἐκτοξεύματα κατὰ τοῦ ποιητοῦ τούτου, ἐπανέρχεται ὁ μετρημφισμένος γέρον εἰς τὸ ἀκρατήριόν του καὶ ἀρχίζει τὸν διεξοδικὸν λόγον του, εἰς ὃν ἀποδεικνύει ὅτι ὅλα τὰ κακὰ δὲν προέρχονται ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ὅτι πταίουν καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων οἱ προεστῶτες, κτλ. Ἐν μέρος τοῦ Χοροῦ πείθεται εἰς τοὺς λόγους τοῦ Δικαιοπόλιδος καὶ ἐπιδοκιμάζει τὴν γνώμην του· τὸ δὲ ἄλλο τὸν ὑβρίζει ὡς ἐχθρὸν τῆς πολιτείας, καὶ κράζει κατ' αὐτοῦ τὸν γείτονα φιλοπόλεμον στρατηγὸν Λάμαχον, ὅστις καὶ τρέχει προθύμως εἰς βοήθειαν τῶν ἐξαγριωθέντων χωρικῶν· ἀλλὰ, μ' ὄλον τὸ πολεμικὸν καὶ ἀριμάνειόν του ὕφος, καταντᾷ ἐπὶ τέλους ὁ περίγελως τοῦ Δικαιοπόλιδος καὶ τὸ ἀντικείμενον τῶν σαρκασμῶν του.

Τέλος ἀνοίγει ὁ Δικαιόπολις τὴν ἀγοράν του εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἀποκλείων πάντοτε ἀπ' αὐτῆς τὸν Λάμαχον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φιλοπολέμους πολίτας. Καὶ πρῶτον παρουσιάζεται ἀνὴρ Μεγαρεύς, ὅστις δεικνύει τὴν ἀθλιεστάτην κατάστασιν εἰς ἣν ἔρριψε τὸν τόπον του ἡ διακοπὴ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων μετὰ τῶν Ἀθηνῶν. Κατηναγκασμένος ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν του πείναν νὰ πωλήσῃ τὰς δύο κόρας του, μετασκευάζει αὐτάς εἰς χοιρί-

δια καὶ προθύμως τὰς ἀνταλλάττει μὲ τὴν εὐτελεστέραν τιμὴν. Μετ' αὐτὸν ἔρχεται εἰς τὴν ἀγορὰν Βοιωτὸς φέρων μεθ' ἑαυτοῦ φορτία διαφόρων πτηνῶν καὶ ἰχθύων· ὁ Δικαιοπόλις ἀγοράζει ἀρκετὰ ἐξ αὐτῶν διὰ προμήθειάν του, καὶ πρὸς ἀνταλλαγὴν δίδει εἰς τὸν Βοιωτὸν ἓνα Συκοφάντην ἐλθόντα διὰ νὰ τὸν καταμηνύσῃ, τὸν ὁποῖον καὶ δένει ὡς ἀγγεῖον καὶ τὸν φορτώνει εἰς τοὺς ὤμους τοῦ Βοιωτοῦ. Ἐν τούτοις ἤχος σάλπιγγος προειδοποιεῖ τὴν προσέγγισιν τῆς ἑορτῆς τῶν χοῶν, καὶ ὁ κήρυξ περιερχόμενος τὰς ὁδοὺς, προσκαλεῖ τοὺς πάντας νὰ συνεορτάσωσι, καὶ προτείνει ὡς βραβεῖον διὰ τὸν ὅστις ἤθελε πῖει περισσότερον τῶν ἄλλων ἓνα παμμέγιστον ἄσκον. Ὁ Δικαιοπόλις λοιπὸν εἰς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος ἐγείρεται, καὶ ἐτοιμάζεται διὰ νὰ ἐορτάσῃ εὐθύμως. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ὁ ὑπὸ ἡγεσίας τοῦ Λάμαχου ἔρχεται νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Δικαιοπόλιν ἐκ μέρους τοῦ κυρίου του φαγητὰ τινα, διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ καὶ αὐτὸς τὸ διὰ τὴν ἑορτὴν συμπόσιόν του· ἀλλ' ἀποδιώκεται ὡς ἄκρος τῶν μαχῶν καὶ τῶν πολέμων ἐπιθυμητής. Μετὰ τοῦτον ἔρχεται νυμφεύτριά τις, ζητοῦσα καὶ αὐτὴ ἐκ μέρους τῆς νύμφης σταλαγμὸν εἰρήνης, διὰ νὰ οἰκουρῇ ὁ νυμφίος καὶ νὰ μένῃ παρ' αὐτῇ μὴ ἀπερχόμενος πλέον εἰς ἐκστρατείας. Εἰς αὐτὴν φαίνεται συγκαταβατικώτερος ὁ αὐστηρὸς οὗτος ταμίας τῶν σπονδῶν, καὶ τῇ γεμίζει ὀλόκληρον ποτήριον εἰρηνικῆς σπονδῆς.

Ἐν ᾧ λοιπὸν πανταχοῦ γίνονται αἱ ἐτοιμασίαι διὰ τὴν προαγγελθεῖσαν ἑορτὴν, ἀγγελιαφόρος τις, ἡ ἕκτακτος ἀπεσταλμένος τῆς κυβερνήσεως, ἔρχεται νὰ εἰδοποιήσῃ ἐκ μέρους τῶν στρατηγῶν τὸν Λάμαχον νὰ παραλάβῃ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα, καὶ νὰ ἐξέλθῃ εἰς καταδίω-

ξιν τῶν εἰς τὰ μεθόρια ληστῶν. Τοῦτο εἶνε διὰ τὸν Λάμαχον ἐν θανατηφόρον κτύπημα· ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ παρακούσῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων του, ἐτοιμάζεται διὰ τὴν ἐκστρατείαν, ὅπερ δίδει ἀφορμὴν εἰς τὸν χαιρέκακον Δικαιοπόλιν νὰ περιπαίξῃ ἐξακολουθητικῶς αὐτόν, καὶ νὰ ἐκλαμβάνῃ ἐπὶ τὸ γελοῖον τὰς στρατιωτικὰς του ἐτοιμασίας. Ἀπέρχονται τέλος καὶ οἱ δύο, ὁ μὲν Λάμαχος διὰ τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ληστῶν καὶ τὴν φυλακὴν τῶν ὁρίων τῆς χώρας, ὁ δὲ Δικαιοπόλις εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου, εἰς ὃ ἦτο προσκεκλημένος, καὶ ἐκεῖ ἀπολαμβάνει τὰς ἡδονὰς τῆς εἰρήνης, ἐν ᾧ ὁ στρατηγός, ἐκτεθειμένος εἰς τὸ ψῦχος καὶ τὴν χιόνα, δοκιμάζει τὰς κακουχίας τοῦ πολέμου.

Τέλος φέρουν πληγωμένον ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸν Λάμαχον, θρηνοῦντα καὶ καταρώμενον τὸν πόλεμον, ἐν ᾧ ὁ Δικαιοπόλις εὐθυμὸς εἰς ἄκρον, ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸ συμπόσιον παρακολουθούμενος ἀπὸ τὰς θερααινίδας του· βλέπων λοιπὸν τὸν ἥρωά του εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν, αὐξάνει ἔτι περισσότερον τὸν κατ' αὐτοῦ περίγελών του. Τέλος φέρουν τὸν Λάμαχον ἐπὶ κραβάτου εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ ὁ χορὸς ἀνακηρύττων τὸν Δικαιοπόλιν νικητὴν, ἀποδίδει εἰς αὐτὸν τὸν προταθέντα ἄσκον, τὸ ἐξειδικασμένον τοῦτο βραβεῖον διὰ τοὺς καλύτερους οἰνοπότας εἰς τὰ συμπόσια τοῦ Βάχχου.

Εἰς τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς ἐπευφημίας ἄτινας ὁ χορὸς ἀφθόνως ἐπιδαφιλεῖ εἰς τὸν Δικαιοπόλιν, μὴ μένων ἀδιάφορος ὁ γεννάδας οὗτος χωρικός, προσκαλεῖ καὶ αὐτὸν νὰ συμμεθέξῃ εἰς τὴν χαρὰν του, καὶ σκιρτῶν διὰ τὴν μεγάλην νίκην του, ψάλλει μετ' αὐτῶν τὸν ἐπινικεῖόν του. Ταῦτα δὲ πάντα ἐν τῷ τέλει μὲ πλειοτέραν τινα

ζωηρότητα παρεισαγόμενα, χρησιμεύουν ὡς μία καλλι-
στη κατακλείς εἰς τὸ ὅλον τοῦ δράματος, καὶ παρέχου-
σιν ἀφορμὴν εἰς τὸν χορόν, θέλοντα νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν
νικήσαντα συντοπίτην του Δικαιοπόλιιν, νὰ ἐγκαταλείψῃ
τὴν θέσιν ἣν μέχρι τοῦδε κατείχε, καὶ νὰ γίνῃ ἄφαντος
μετ' αὐτοῦ. Καὶ οὕτω μετὰ πομπῆς τινος τελευτᾷ ὅλον
τὸ δράμα.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ

ΑΧΑΡΝΗΣ.

I

MEGALIO

ΤΑ ΤΟΥ
ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

ΚΗΡΥΞ.

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

ΠΡΕΣΒΕΙΣ τῶν Ἀθηναίων.

ΨΕΥΔΑΡΤΑΒΑΣ.

ΘΕΩΡΟΣ.

ΧΟΡΟΣ γερόντων Ἀχαρνέων.

ΓΥΝΗ καὶ ΘΥΓΑΤΗΡ Δικαιοπόλιδος.

ΚΗΦΙΣΟΦΩΝ, ὑπηρέτης Εὐριπίδου.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

ΚΟΡΑΙ Μεγαρέως.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

ΒΟΙΩΤΟΣ.

ΝΙΚΑΡΧΟΣ.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ Λαμάχου.

ΓΕΩΡΓΟΣ.

ΠΑΡΑΝΥΜΦΟΣ.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΙ.

ΥΟΤ ΖΤ
ΚΩΦΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΤΟΞΟΤΑΙ ἢ ΑΣΤΥΝΟΜΟΙ.
ΣΤΡΑΤΕΥΜΑ τῶν ΟΔΟΜΑΝΤΩΝ.
ΕΑΝΘΙΑΣ, ὑπηρετῆς τοῦ Δικαιοπόλιδος καὶ ἄλλοι
διάφοροι θεράποντες τοῦ ἰδίου.
ΙΣΜΗΝΙΑΣ, ὑπηρετῆς τοῦ Βοιωτοῦ καὶ πλῆθος Θη-
βαίων ἀλητῶν.
ΝΥΜΦΕΥΤΡΙΑ.
ΥΠΑΣΠΙΣΤΑΙ Λαμάχου.
ΟΡΧΗΣΤΡΙΑΔΕΣ ὀπαδοὶ Δικαιοπόλιδος.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ

ΑΧΑΡΝΗΣ.

Ι

Ἡ σκηνὴ παριστᾷ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ· μέρος πεφραγμένον μὲ
σανίδας καὶ περιέχον βῆθρα καὶ θρανία, μεταξύ τῶν ὁποίων ἐξέχει τὸ
βῆμα τῆς Πνυκῆς, εἶνε τὸ κύριον μέρος τῆς βουλῆς, τὸ ὅποιον πρὶν ἀρ-
χίσουν ἐσυνείθιζον νὰ καθαρίζουν μὲ πῆμα ἐπίτηδες ἐσφαγμένου χοιρι-
οῦ. Γέροντες Ἄγαρνεὺς, Δικαιοπόλις καλούμενος, ἐπιστρέφει ἐκ τοῦ
ἀγροῦ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ὄρμαθον σκορῶδων διὰ τὸν οἶκον του. Βλέπων
λοιπὸν οὗτος τὸ μέρος τῆς δημοσίας συνελύσεως, σταματᾷ καὶ εἰσέρ-
χεται εἰς αὐτὸ, ἐπὶ σκοπῷ νὰ μεμφθῆ τοὺς Ἀθηναίους ὡς μὴ παύοντας
τὸν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων πόλεμον, ὃν ἐξ ἤδη ἔτη ἀκολουθοῦν, καὶ
τοῦ ὁποίου τὰ θεινὰ ἀρκετὰ ἤδη ἐπεβάρυναν τοὺς πολίτας. Εἰσερχόμε-
νος λοιπὸν ὁμιλεῖ καθ' ἑαυτὸν ἐν εἴδει μονολόγου οὕτω:

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πόσα δὰ καὶ πόσα μ' ἔκαψαν τὴν καρδίαν μου, ἐνῶ 'ποῦ ὀ-
λίγα μ' ἔχαροποίησαν, παρὰ πολὺ ὀλίγα, ἴσια μὲ τέσσαρα μ' ἄ-
σκα μ' ἐπόνεσαν εἶνε ἀμμουδιακοσιογούργουρα¹. Ἐλα ἄς ἰδῶ τί
ἄξιον χαρᾶς μ' ἔκαμε νὰ καλοκαρδήσω· ἐγὼ 'ξέρω εἰς τί πράγ-
μα ἡ καρδιά μου εὐφράνθηκε, εἰς τὰ πέντε τάλαντα ὁποῦ ἐξέ-
ρασεν ὁ Κλέων². Δι' αὐτὸ 'πέταξα ἀπὸ τὴν χαρὰν μου, καὶ ἀ-

(1) Κατὰ μίμψιν τῆς ἐν τῷ κειμένῳ κωμικῶς σχηματιζομένης λέξεως, ψαμ-
μακοσιογάργαρα.

(2) Κλέων, δημαγωγὸς τῶν Ἀθηναίων φιλοκερδέστατος. Τούτων συχνότατα
κατηγορεῖ ὁ Ἀριστοφάνης, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν κωμῆδιαν τοῦ Ἰππῆς πι-
κρότατα σατυρίζει, διότι τὸν ἐνήξεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν
πρώτην παράστασίν του, ὡς ὁμιλήσαντα ἐλευθέρως κατὰ τῆς πόλεως, παρόντων
καὶ ξένων προσώπων. Ἐνταῦθα δὲ αἰνίττεται τὴν περίστασιν ἐκείνην, καθ' ἣν διὰ
να ἀπαλλάξῃ οὗτος τοὺς συμμάχους τῆς βαρύτητος τῶν φόρων, ἔλαβε δῶρον πέντε
τάλαντα, τὰ ὅποια, κατηγορηθεὶς ἔπειτα ὑπὸ τῶν Ἰππέων, ἀπέδωκεν.

γαπῶ τὴν τάξιν τῶν ἰππέων δι' αὐτῆν τὴν δουλειά, ὅπου ταιριάζει ἡ τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ἐκόπηκα κατάκαρδα ἀπὸ ἄλλο τῆς τραγωδίας πρᾶγμα· ἐκεῖ ποῦ μὲ ἀνοικτὸ στόμα ἐπρόσμενα τὴν παράσασιν τοῦ Αἰσχύλου, νὰ καὶ ὁ κράκτης φωνάζει «φέρε ἡ τὴ μέση, ὦ Θεογνι, τὸν χορὸν σου», ἔξούρις αὐτὸ τὸ ὄνομα πῶς μοῦ κατετάραξε τὴν καρδίαν; Ἐνα ἄλλο πρᾶγμα πάλι μ' ἔκαμε νὰ χαρῶ, κατόπιν ἀπὸ τὸν Μόσχον¹ ὅταν παρουσιάσθη ὁ Δεξιθεὸς νὰ ψάλλῃ τὸ Βοιωτικὸν τραγοῦδι. Ἐφέτος πάλι ἔσκασα ἀπ' τὸ κακό μου καὶ ἔγεινα ἓνα κουβάρι, ὅτε δὲ ἐβγήκε ἡ τὴ μέση ὁ Χαιρὶς διὰ νὰ ψάλλῃ τὸν δυνατὸ σκοπὸ. Μὰ ποτὲ ποτὲ ἀκόμη, ἀφ' οὗ ἐγὼ καταθρομίζομαι, δὲν ἀγγίχθηκα τόσον ἀπὸ σκόνιν ἡ τὰ ματόφρυδά μου, ὅσον τώρα, ὅπου ἐνῶ εἶνε καιρὸς τῆς μεγάλης πρωϊνῆς συνελεύσεως, ἡ Πνύξ αὐτὴ δὲ εἶνε ἄδεια, καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἀγορὰν φαπλατίζουν καὶ τρέχουν ἐπάνω κάτω διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸ κοκκινισθαμμένον σχοινὶ τῆς ἐξουσίας². Οὐδὲ οἱ Πρυτάνεις φαίνονται· ἀλλ' ἀφοῦ ἔλθουν παράκαιρα, ἔπειτα πλέον σπρώχνει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, πῶς σὲ φαίνεται, διὰ τὴν πρωτοκαθεδρίαν, καὶ τρέχουν ὅλοι μαζὴ ἄν ποτάμι· ἡ εἰρήνη ὅμως πῶς θὰ γίνῃ κανένα δὲν τὸν μέλλει. Ἔ, πόλις, πόλις! Ἐγὼ ὅμως πάντα πρῶτος πρῶτος ἔρχομαι εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ κάθημαι· καὶ ἔπειτα, ἐπειδὴ εἶμαι μόνος, ἀνασενάζω, χασμουριούμαι, τεντόνομαι, δὲν ἔχω τί νὰ κάμω, ζωγραφῶ, τσουμαδῶ τὰς τρίχας μου, κάμνω λογαριασμοὺς γιὰ τ' ἀμπέλια μου, καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀγάπην μου γιὰ τὴν εἰρήνην, ἀ-

(1) Καθ' ὅλην τὴν σειράν τῶν κομωδιῶν του συνεπιθίζει ὁ ποιητὴς νὰ κατηγορῇ ὅλους τοὺς ἀνεπιτηδεῖους ποιητὰς, τοὺς παραμοῦσους κιθαριστοὺς, τοὺς ἀφμεῖς αὐλητὰς, κλπ. τοὺς ὁποίους συχνότατα εὐκαιρίας τυχοῦσας χλευάζει πικρῶς.

(2) Ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἐθαύνοντο νὰ ἔλθουν εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ ἐσκορπίζοντο εἰς τὴν ἀγορὰν, ὅπου διήρχοντο τὴν ὄραν διασκεδάζοντες καὶ συνομιλοῦντες, διὰ τοῦτο διορίζοντο ἐπίτηδες ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἄνθρωποι, κύριον ἔργον ἔχοντες νὰ περιτριγυρίζουν μὲ ἓν σχοινίον βεβαμμένον τὴν ἀγορὰν, καὶ οὕτως ὡς τις ἐκαμνε νὰ φύγῃ ἐχρωματίζετο· ὁ δὲ ἔχω τὴν βαφὴν πολίτης συλλαμβανόμενος ἀκολούθως ἐτιμωρεῖτο.

γριοκυττάζω τὴν πόλιν, καὶ λαχταρῶ τὸ χωριό μου ὅπου ποτὲ δὲν μὲ εἶπε κάρβουνα ἀγόραζε, οὔτε ξύδι, οὔτε λάδι, οὔτε ἔξούρι τί θὰ εἶπῃ ἀγόρασε, ἀλλὰ μονάχο του αὐτὸ τὰ προμηθεύεται ὅλα καὶ ἀγοραστὴν δὲν γνωρίζει. Τώρα λοιπὸν ἔρχομαι καθὼς πρέπει προετοιμασμένος νὰ φωνάζω, νὰ κτυπήσω τὰ ποδάρια μου, νὰ φακιολῆσω καλὰ καλὰ τοὺς ῥήτορας, ἂν κάνεις ἤθελεν ὁμιλήσει περὶ ἄλλου τινὸς καὶ ὄχι περὶ εἰρήνης.

(Πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ Πρυτάνεις συνοδευόμενοι ἀπὸ πλῆθος ἄλλων κηρύκων καὶ λοιπῶν φαίνονται ἔρχόμενοι, καὶ συνοδοῦμενοι εἰσέρχονται εἰς τὸ περίφραγμα τῆς ἐκκλησίας).

Ἀλλὰ νὰ καὶ οἱ Πρυτάνεις μας ἕμερᾶ μεσημέρι ἔρχονται· δὲν τὸ ἔλεγα; νὰ ἴσα ἴσα αὐτὸ ποῦ ἔλεγα ἐγώ, καθέννας σκουντᾶ τὸν ἄλλον διὰ τὴν προεδρίαν.

ΚΗΡΥΞ.

Περάσετε ἐμπρός, ἐμβάτε ἐμβάτε, διὰ νὰ ἦσθε ἐντὸς τοῦ καθαρισμένου τόπου.

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Ὁμιλήσεν ἄρα γε κάνεις ἀκόμη;¹

ΚΗΡΥΞ (κράζων).

Ποῖος θέλει νὰ ὁμιλήσῃ;

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Ἐγώ.

ΚΗΡΥΞ.

Καὶ ποῖος εἶσαι σύ;

(1) Ζωηρὰν εἰκόνα τοῦ τρόπου τῆς τοῦ λαοῦ συνελεύσεως, ἐξακολουθεῖ νὰ δίδῃ ἐντεῦθεν ὁ ποιητὴς. Εἰσάγει νῦν τινὰ εἰρηνοφιλον Ἀμφίθεον καλούμενον, ὡς τις θέλει νὰ ὁμιλήσῃ· ἐπειδὴ ὅμως, κατὰ τὸ πατροπαράδοτον ἔθος, ὁ κῆρυξ δὲν ἐφώνησεν ἀκόμη τὸ «τίς ἀγορεύειν βούλεται», ἐπιθυμεῖ πρῶτον νὰ πληροφορηθῇ ἂν ἄλλος τις ὁμιλήσῃ, καὶ οὕτω νὰ δημηγορήσῃ. Τὰ πάντα ὅμως ἐπὶ τὸ κομικώτερον γίνονται.

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Αμφίθεος.

ΚΗΡΥΞ.

Ὅχι ἄνθρωπος¹;

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Βέβηκα ὄχι, ἀλλ' ἀθάνατος· διότι ὁ Ἀμφίθεος ἦτον υἱὸς τῆς θεᾶς τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ Τριπτολέμου. Αὐτὸς γεννᾷ τὸν Κελεόν, ὁ δὲ Κελεὸς νυμφεύεται τὴν προιάμην μου Φαιναρέτην, ἐκ τῆς ὁποίας γεννᾶται ὁ Λυκῖνος, καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἐγὼ ἀθάνατος κατάγομαι· διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεοὶ ἐμὲ μόνον ἐσυγχώρησαν νὰ κάμω ἀγάπην μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἀλλὰ μολοντί εἶμαι ἀθάνατος, ὦ ἄνδρες, δὲν ἔχω ψωμί νὰ φάγω, διότι δὲν μοῦ δίδουν οἱ Πρυτάνεις.

ΚΗΡΥΞ.

Ἄστυνόμοι, ἐλάτε ἐδῶ².

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Ὁ Τριπτόλεμε καὶ Κελεέ, θὰ μὲ ἀφήσετε!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὁ ἄνδρες Πρυτάνεις, ἄδικο κάμετε ἔς τὴν ἐκκλησίαν νὰ πιάσετε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἠέλησε νὰ κάμῃ ἀγάπαις διὰ τὸ καλὸ σας, καὶ νὰ κρεμάσῃ πλέον τὰ ὄπλα.

ΚΗΡΥΞ.

Κάθησε κάτω, σιώπα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μὰ τὸν θεὸν δὲν κάθημαι, ἂν δὲν ἀρχίσετε νὰ μοῦ πῆτε τίποτε γιὰ τὴν εἰρήνην.

(1) Τὸ ὄνομα Ἀμφίθεος ὡς σύνθετον ἐκ τοῦ ἀμφί (ἀμφοτέρωθεν) καὶ θεός, διδεδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν κίρνα κωμικῶν παρεξηγήσεων.

(2) Ὁ κῆρυξ βλέπων τὸν Ἀμφίθεον παρεκτρεπόμενον τοῦ προκειμένου καὶ παραλαλοῦντα, ἐκλαμβάνων δὲ τοὺς λόγους αὐτοῦς ὡς σκώμματα καὶ ὕβρεις κατὰ τὸν καθεστῶτον, προσκαλεῖ τοὺς Τεξτάς διὰ νὰ τὸν συλλάβουν. Ἦσαν δὲ οὗτοι τάγμα τι χωροφυλακῆς, συγκείμενον ἐκ χιλίων ἀνδρῶν βαρβάρων Σκυθῶν τῶν πλείστων, ὧν ὑπηρετῶν τῆς ἄστυνομίας καὶ ἰδικίτερον ἔργον ἐχόντων τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως.

ΚΗΡΥΞ (κράζων).

Ἐρχονται οἱ πρέσβεις ὅπου ὑπῆγαν εἰς τὸν βασιλέα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί πρέσβεις καὶ βασιλέα μοῦ λέγεις; βαρβέθηκα πλέον ἐγὼ καὶ πρέσβεις καὶ παγώνια¹ καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ κοροφῆζαλα.

ΚΗΡΥΞ.

Σιώπαινε.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Βαί, βαί, τὰ Ἐκβάτανα ἤλθαν ἐδῶ μὲ τὰς ἐνδυμασίας των!²

(Οἱ ὅλως χρυσοτόλιστοι πρέσβεις λαμβάνουν θέσιν διὰ νὰ ὁμιλήσουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ δώσουν λόγον τῆς ἀποστολῆς των).

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Μὰς εἶχατε στσίλει πρέσβεις εἰς τὸν μέγαν βασιλέα, δίδοντές μας μισθὸν δύο δραχμᾶς τὴν ἡμέραν, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἄρχοντος Εὐθυμένους³.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Οὐ! κρίμα ἔς τὰ χρήματα!

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Λοιπὸν ὑποφέραμεν πολλὰ, περιπλανώμενοι εἰς τὰς πεδιάδας

(1) Τὰ ὅποια τότε ἦσαν πολὺ σπάνια καὶ μολὶς ἀπαξ τοῦ μνηρὸς ἐξετίθεντο εἰς τὰ τοῦ λαοῦ ὄματα.

(2) Ὁ χωρικός Δικαιοπόλις πρότερον ἤδη φορὰν βλέπων ἀνθρώπους τόσοσιν μεγαλοπρεπῶς ἐνδεδυμένους, καὶ μὲ διάφορα κοσμήματα τῆς Ἀσιανῆς θηλυπρεπείας κεκοσμημένους, καθὼς ἐκπερισθέντας ὡς ἐκ τῆς πολυχρονίου ἐν Ἐκβάταισι διαμονῆς των, κράζει μετ' ἐκπλήξεως· «βαβαίῃ, Ἐκβάτανα τοῦ σχήματος»· ἀπαράλλακτα ὡς ἠθέλει εἰπῆ τις τῶν ἡμετέρων χωρικῶν, βλέπων διὰ πρότερον φορὰν Ἀγγλοῦς ἢ Γάλλου εἰς τὸ χωριὸν τοῦ «τὰ Παρίσια ἢ ἡ Λόνδρα ἤλθον ἐδῶ μετὰς μὸδας των.»

(3) Ἰπὸθεσις πρὸς δώδεκα ἐτῶν συμβᾶσα· διὰ τούτου δὲ κατηγορεῖ τοὺς Ἀθηναίους, ὡς μὴ φροντίζοντας διόλου περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, καὶ ἀμεριμνοῦντας ἐπὶ τῶν υποθέσεων τῆς πατρίδος.

τοῦ Καύστρου ποταμοῦ, ζῶντες ὑποκάτω ἀπὸ σκινας, καὶ ἀπαλὰ ἐξαπλωμένοι ἐπάνω εἰς ἀρμάμαζα¹ ἀφανισμένοι. . .

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μήπως ἐγὼ εἶχα τὴν ἡσυχίαν μου ὅταν ἐπλάγιαζα μέσα εἰς τὰ ἄχυρα, διὰ νὰ φυλάγω τὸν προμαχώνα;

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Παντοῦ δὲ μᾶς ἐφίλευαν, καὶ μὲ βίαν μᾶς ἔδιδον νὰ πίνωμεν γλυκὸ κρασί ἄδολον μέσα εἰς κρυστάλλινα χρυσᾶ ποτήρια. . . .

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἢ τραγεῖα πόλις μου! ἄρά γε καταλαμβάνεις τὰ περιγέλια τῶν πρέσβων;

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Διότι οἱ βάρβαροι ἄνδρας νομίζουν μόνον ἐκείνους ὅσοι ἡμποροῦν νὰ φάγουν καὶ νὰ πιοῦν πολὺ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ ἡμεῖς θεωροῦμεν ἄνδρας τοὺς πόρνους καὶ τοὺς παρὰ φύσιν ἀσελγεῖς.

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Τὸ τέταρτον δὲ ἔτος ἤλθαμεν εἰς τὰ βασιλικά παλάτια· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς λαθὼν μαζὴν τοῦ στρατεύμα ὑπήγεν εἰς τὸν ἀπόπατον, καὶ ἐγέμιζεν ὀκτὼ μῆνας χρυσᾶ οὐροδοχεῖα¹.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ πόσον καιρὸν ἔκαμε νὰ συμμαζωχθῆ;

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Σωστὸ ἓνα φεγγάρι· ἔπειτα ἤλθεν ὀπίσω εἰς τὸ παλάτι τοῦ καὶ μᾶς ἐφίλευεν ὀλάκαιρα βώδια ἀπὸ τὸν φουρνον.

(1) Δίαν κωμικῶς παροῦνται ταῦτα. Οἱ μὲν πρέσβεις γελίως δικαιολογοῦν τὴν πολυχρόνιον ἀργοπορίαν των, ὁ δὲ ποιητὴς θέλων νὰ κωμωδῆσῃ τὴν τρυφήν τῶν Περσῶν, παριστᾷ τὸν μέγαν βασιλέα πορευόμενον μὲ στρατεύμα εἰς τὸν ἀπόπατον ὡς εἰς ἐκστρατεῖαν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ ποῖός εἶδέ ποτε βώδια φουρμιστά; χαρὰ ἔς τὰ μεγάλα λόγια!

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Ναὶ μὰ τὴν ἀλήθεια, καὶ ἓνα πουλί τρεῖς φοραὶς μεγαλήτερον ἀπὸ τὸν Κλεώνυμον¹ ἔφερε ἄμπροσθίμας· τὸ δὲ ὄνομα τοῦ πουλιοῦ τούτου ἦτο Κατεργάρης.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μὲ αὐτὰ λοιπὸν μᾶς σφαλοῦσατε τὰ ἄματι, καὶ ἐπέρνате τὰς δύο δραχμάς σας;

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Καὶ τώρα ἔς τὴν ἐπιστροφὴν φέρομεν μαζὴν μας τὸν Ψευδαρτάβαν, τὸ ἄματι τοῦ βασιλέως.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄμποτε νὰ βγάλῃ ὁ κόρακας μὲ τ' ὄνυχι τοῦ τὸ ἄματι τὸ ἄδικό σου, τοῦ πρέσβους!

ΚΗΡΥΞ.

Ἄς ἔλθῃ ἐδῶ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ βασιλέως².

(Παρουσιάζεται εἰς τὴν σκηνὴν ὁ ἀπομιμούμενος τὸν Ψευδαρτάβαν ὑποκριτῆς, μεγαλοπρεπῶς εἰς τὴν βουλὴν εἰσερχόμενος καὶ τὸν Περσικὸν τρόπον ἀπομιμούμενος).

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Διὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἄνθρωπε, ἔχεις ἓνα ἄματι ὡσάν τὴν

(1) Τὸν Κλεώνυμον τοῦτον συχνὰ χλευάζει ὁ Ἀριστοφάνης ὡς μεγάλωσον καὶ ἀδδηπάγον· ἤδη δὲ διὰ τοῦ φέναξ, μέμφεται αὐτὸν ὡς ἀπατεῶνα καὶ ἀγύρτην περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων.

(2) Φαίνεται ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος τοῦ βασιλέως (ὀφθαλμὸς δὲ ἔλαγον τοὺς σατράπας τῶν Περσῶν βασιλεῶν, διότι τοῖς ἐχρησίμευον ὡς κατάσκοποι καὶ ὑτακουσταί), παρουσιάζεται κεκαλυμμένος μὲ τιάρας καὶ ἀναξυρίδας, καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ φαίνεται εἰς μόνος μέγας ὀφθαλμὸς· ἔρχεται δὲ σειόμενος ὡς ἐκ τῆς Περσικῆς μαλθακότητος καὶ βραδείας περιπατῶν διὰ τοῦτο τὸν ὀφθαλμὸν ὁ Δικαιοπολις μὲ παλαιὸν πλοῖον κάμπτον ἀκροτήριον, καὶ βαίνειν ἀνευ ὀμῆς πρὸς τὸν λιμένα.

τρόπα του καρβιού, και φαίνεσαι ὅταν νὰ γυρίζης κανέν ἀκρω-
τήριον και ζητείς λιμένα διὰ ν' ἀρράξης; τί σχινιά εἶνε αὐτὰ
ὅπου ἔχεις κρεμασμένα κάτω ἀπὸ τὰ μάτια σου;

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Ἐλα σὺ εἰπέ μας, ὦ Ψευδαρτάβα, τί σὲ ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς
νὰ εἰπῆς εἰς τοὺς Ἀθηναίους;

ΨΕΥΔΑΡΤΑΒΑΣ.

Ἰαρταμὴν ἔξαρχος ἀπισσόνα σάτρα¹.

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Ἐκαταλάβατε τί λέγει;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μὰ τὸν Ἀπόλλωνα, τίποτε ἐγὼ δὲν ἐκατάλαβα.

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Λέγει ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ σὰς στείλῃ χρυσίον. Λέγε σὺ κα-
λήτερα και ὁμίλησε καθαρὰ διὰ τὸ χρυσάφι.

ΨΕΥΔΑΡΤΑΒΑΣ.

Ντὲν τὰ πάρη σὺ χρυσάφι μπερμπάντη Γλαυᾶν².

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Διέ τον τὸν διαβολομένο, τί καθαρὰ ποὺ ὁμιλεῖ γιὰ τὸ χρυ-
σάφι.

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Και τί λέγει τάχα, κατάλαβες;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Νὰ σὲ πῶ τί λέγει; χαμένους ὀνομάζει τοὺς Ἕλληνας, ἀν
προσμένον νὰ πάρουν μάλαγμα ἀπὸ τοὺς βαρβάρους.

ΠΡΕΣΒΕΙΣ.

Ὅχι· ἀλλὰ λέγει ὅτι θὰ μᾶς ἔλθῃ μὲ τὰ κοφίνια τὰ χρυσάφι.

(1) Αὐταὶ καθ' ἑαυτὰ αἱ λέξεις δὲν σημαίνουν τίποτε· φαίνεται δὲ ὅτι εἶνε
πλαστὸν ἀπομίμημα τῆς Περσικῆς γλώσσης.

(2) Ἐνταῦθα ἐννοεῖται ὀλίγον ὁ ἡμιελληνίζων Πέρσης. Εἰς τὸ κείμενον: α φῶ
λῆψι: χρῆσο, χαυνόπρωκτ' ἰᾶον, αῦ. »

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί κοφίνια μὲ λέγεις; Σὺ εἶσαι ἓνας μεγάλος ψεύστης· τρα-
βίζου ἀπ' ἐδῶ, ἐγὼ μόνος μου θὰ τὸν ἐξετάσω. Ἐλα ἔδω σὺ,
λέγε με παστρικά, διὰ νὰ μὴ σ' αἵματοκυλίσω ὁ μέγας βασι-
λεὺς ἔχει σκοπὸν νὰ μᾶς στείλῃ χρυσάφι;

(Ἀνανεύει ἀρνητικῶς ὁ Ψευδαρτάβας).

τοῦ κακοῦ λοιπὸν μᾶς γελοῦν αὐτοὶ οἱ πρέσβεις;

(Ἐπινεύει).

περίεργον πρᾶγμα! ὅταν Ἕλληνας ἐνευσαν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι και
δὲν εἶνε τρόπος νὰ μὴν ἦνε ἀπ' ἐδῶ μέσα, ἀπὸ τὰς Ἀθήνας·
και τὸν ἓνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς εὐνούχους τὸν γνωρίζω ποῖος εἶνε,
ὁ Κλεισθένης ὁ υἱὸς τοῦ Σιθυρτίου· ὦ τί παράξενη μηχανὴ ὅ-
που ἦρε! μὲ τέτοια ψεύτικα γένεια, ὦ πίθηκε, ἦλθες ἐδῶ
ὡσάν εὐνούχος προετοιμασμένος; αὐτὸς δὲ ὁ ἄλλος ποῖος νὰ
ἦνε; βίβαια εἶνε ὁ Στράτων¹.

ΚΗΡΥΞ.

Σιωπή, κάθισε ἔς τὸν τόπον σου. Οἱ Βουλευταὶ προσκαλοῦσι
μέσα εἰς τὸ πρυτανεῖον τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ βασιλέως.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Και δὲν εἶνε νὰ φουρκισθῇ κανεὶς ἀπὸ αὐτὰ πάλιν τὰ πράγ-
ματα; ἔπειτα ἐγὼ ἐδῶ νὰ στενοχωροῦμαι, ἐνῶ διὰ τοὺς τοιού-
τους ἡ θύρα τῆς φιλοξενίας ποτὲ δὲν κλείει. Ἀλλὰ και ἐγὼ ἓνα
μεγάλο και τρομερὸν πρᾶγμα θὰ κάμω· ὁ Ἀμφίθεός μου ποῦ
εἶνε;

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Νά, ἐδῶ εἶμαι.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἐπαρσὺ διὰ λογαριασμὸν μου αὐτάς τὰς οὐκὼ δραχμάς,

(1) Ὁ Στράτων οὗτος, ὡς και ὁ ἄνωθεν ἀναφερόμενος Κλεισθένης, ἦσαν δύο
μαλακοὶ πολῖται, διὸ και ἐξήριζον τὸ γένειον, ὅπερ τότε ἔπρεπε νὰ τρέφῃ καθὲ
πολίτης· διὰ τοῦτο και ὁ Ἀριστοφάνης τοὺς κομωδεῖ ὡς ἀπατεῶνας και εὐνού-
χους (= κεκαρμένους).

καὶ πήγαινε νὰ κάμῃς σπονδὰς φιλίας μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, μόνον διὰ ἐμένα καὶ τὰ παιδιὰ μου καὶ τὴν γυναῖκα μου. Ἔσεῖς δὲ πηγαινέτε νὰ μοῦ στέλλετε πρέσβεις καὶ χάσκετε.

(Αναχωρεῖ ὁ Ἀμφίθεος).

ΚΗΡΥΞ (κράζων).

Ἄς παρυσιασθῆ ὁ ἀπὸ μέρους τοῦ Σιτάλκους ἔλθων Θεώροσ.

ΘΕΩΡΟΣ.

Ἰδοὺ ἐγώ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄλλον λαοπλάνον πάλιν φωνάζει ὁ κῆρυξ μὲσὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

ΘΕΩΡΟΣ.

Δὲν ἤθελα χρονοτριβῆσαι τόσον πολὺ εἰς τὴν Θράκην.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ναὶ βέβαια, ἂν δὲν ἔπενες πολὺν μισθόν.

ΘΕΩΡΟΣ.

Ἄν δὲν κητεπλάκωνεν ὁ θεὸς μὲ χιόνι ὄλην τὴν Θράκην, καὶ κατεπάγωνε τοὺς ποταμούς τὸν ἴδιον χρόνον, ὅτε ἐδῶ παρέσταιεν ὁ Θεόγνις. Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ διάστημα ἐγὼ ἐτρωγόπινα μὲ τὸν Σιτάλκην, καὶ σὰς βεβαιόνω, ἦτο φιλαθῆναιος παρὰ φύσιν· καὶ πραγματικῶς εἶνε ἐρωτευμένος μαζὴ σας, τόσον ὥστε καὶ εἰς τοὺς τοίχους ἀκόμη γράφει « Ἀθηναῖοι καλοί. » Ὁ δὲ υἱὸς του τὸν ὅποιον εἶχομεν κάμει πολίτην Ἀθηναῖον, ἐπεθυμοῦσε νὰ φάγῃ λουκάνικα ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀπατουρίων¹, καὶ παρεκάλει τὸν πατέρα νὰ τοῦ βοηθήσῃ τὴν πατρίδα·

(1) Τὰ Ἀπατούρια ἦσαν ἑορτὴ ἐν Ἀθήναις διαρκοῦσα τρεῖς κατὰ σειρὰν ἡμέρας, ὧν ἡ πρώτη ἐκαλεῖτο Δορπία, ἡ δευτέρα Ἀνάρρυσις καὶ ἡ τρίτη Κουρωῖτις. Ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ α ἀθροιστικοῦ καὶ τοῦ πκτηρ, διότι τότε συνηθροίζοντο ὅλοι οἱ πατέρες, καὶ κατέγραφον τὰ τέκνα τῶν τελείουσιν πολίτας εἰς τὸ λεξιγραφικὸν βιβλίον. Ἔχει δὲ ἐνταῦθα καὶ κωμικόν τι ἡ λέξις, ὡς ἀπὸ τοῦ συνεχῶς ἀπατάσθαι τοὺς Ἀθηναίους ἐννοουμένη.

καὶ ἐκεῖνος ἔκαμεν ὄρκον νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἀθηναίους μὲ τόσον πολὺ στράτευμα, ὥστε νὰ λέγουν, τί σύγνεφον ἀκριδῶν ἐρχεται.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Νὰ μὲ πάρουν οἱ διαθόλοι, ἂν πιστεύω ὅσα σὺ τώρα ἐδῶ πέρα λέγεις, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ μᾶς ἔλθουν ἀκριδες.

ΘΕΩΡΟΣ.

Καὶ τώρα λοιπὸν σὰς στέλλει τὸ μαχιμώτερον ἔθνος ὄλων τῶν Θρακῶν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τοῦτο δὰ τώρα εἶνε ὀλίγον φανερόν.

ΚΗΡΥΞ (κράζων).

Οἱ Θραῖκες, τοὺς ὁποίους ἔφερον ὁ Θεώροσ, ἄς παρυσιασθοῦν ἐδῶ.

(Ἐνταῦθα ἀπὸ μέρος τι τῆς σκηνῆς φαίνονται ἀτάκτως ἐξερχόμενοι οἱ Ὀδόμαντες, Μακεδονικὸν ἔθνος βαρβάρων καὶ ἀγρίων ἡθῶν.)

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί κακὸν εἶνε αὐτὸ πάλιν;

ΘΕΩΡΟΣ.

Στράτευμα τῶν Ὀδομάντων.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ποίων Ὀδομάντων; εἰπέ μοι, εἰπέ μοι τί εἶνε τοῦτο; τί ἔκαμαν οἱ Ὀδόμαντες!

ΘΕΩΡΟΣ.

Τοὺς βλέπεις αὐτούς; ἂν κενεὶς τοὺς δώσῃ δύο δραχμάς μισθόν, εἶνε ἄξιοι νὰ καταβομβαρδίσουν ὄλην τὴν Βοιωτίαν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀχρεῖους νὰ δώσῃ τις δύο δραχμάς; καὶ δὲν θὰ γογγύζουν τότε οἱ ναυτικοὶ μας ὅπου σώζουν καὶ φυλάττουν τὴν πόλιν;

(Πρέπει νὰ υποθέσωμεν ἐνταῦθα ὅτι οἱ βάρβαροι ἰδόντες τὰ σκόροδα τὰ ὁποῖα μετ' ἑαυτοῦ ἔφερον ὁ Δικαιοπόλις, χύνονται κατ' αὐτῶν καὶ τὰ ἀρπάζουν. Τοῦτο δίδει ἀφορμὴν εἰς τὸν χωρικὸν νὰ φωνάξῃ.)

Ὡ ἀλλοίμονον ἔμε τὸν ἄθλιον, ἐχάθηκα οἱ Ὀδόμαντες μοῦ

λεηλατοῦν καὶ ἀρπάζουν τὰ σκόρδα μου! δὲν θὰ ἀφήσετε κάτω τὰ σκόρδα;

ΘΕΩΡΟΣ.

Μὴν τύχη καὶ τοὺς πλησιάζεις, κακομοίρη, τώρα ὅπου ἐρεθίσθησαν ἀπὸ τὰ σκόρδα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τέτοια πράγματα μὲ ἀφίνετε νὰ παθαίνω, ὦ Πρυτάνεις, μέσα εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ μάλιστα ἀπὸ βαρβάρους ἀνθρώπων; Καὶ ἐγὼ λοιπὸν σὰς ἐμποδίζω νὰ κάμετε συνέλευσιν περὶ τοῦ μισθοῦ τῶν Θρακῶν· σὰς εἰδοποιῶ ὅτι βλέπω σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ καὶ αἰσθάνομαι ψυχάλαν¹.

ΚΗΡΥΞ.

Ἄς ἀναχωρήσωσι λοιπὸν οἱ Θρακῆς καὶ ἄς παρευρεθῶσιν ἐδῶ μεθαύριον, διότι οἱ Πρυτάνεις διαλύουσι τὴν Συνέλευσιν.

(Ἡ συνέλευσις διαλύεται).

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄλλοίμονον ἔξερμένα τὸν κακομοίρη, πόση σκόρδαλιὰ ἔχασα... Ἀλλὰ νὰ καὶ ὁ Ἀμφίθεος ὅπου ἔρχεται ἀπὸ τὴν Λακεδαίμονα. Καλῶς ὄρισες, Ἀμφίθεε.

(Φαίνεται ὁ Ἀμφίθεος ὁρομαίως ἐρχόμενος μὲ τὸ περιέχον τὰς σπονδὰς ποτήριον εἰς χεῖρας· ἀσθμαίνων δὲ μόλις ἤμπορεῖ νὰ ὁμιλήσῃ τὸν Δικαιοπόλιν).

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Ἄφρησέ με νὰ τρέξω· μὲ τὸ τρεχὺ πρέπει νὰ φύγω ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἀχαρνέων.

(1) Ἐν τῷ κειμένῳ φέρεται ἡ λέξις διόσημεία· οὗτω δὲ ἐκάλουν εἰ ἀρχαῖοι σημεῖα τινὰ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ προγγέλλοντα βροχὴν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοιοῦτον βροχερὸν καιρὸν δὲν ἐκκλησιάζον, διὰ τοῦτο ὁ Δικαιοπόλις τοὺς παρακινεῖ νὰ διαλύσωσι τὴν συνέλευσιν, καὶ νὰ ἀναβάλλωσιν αὐτὴν κατὰ τὸν νόμον εἰς τὴν νέαν Σελάνην· ἡ δὲ γνώμη τοῦ Δικαιοπόλιδος ὡς πολίτου παραδέχεται καὶ εἰσακούεται.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ τί τρέχει;

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Βιαστικὰ ἤρχομην ἐδῶ νὰ σὲ φέρω τὰς σπονδὰς· μερικοὶ δὲ ἠλικιωμένοι Ἀχαρνεῖς, στρυφνοὶ γέροντες, χωριάται, σκληροὶ, γεροντοπαλήκαρα, ἄκαμποτοι, ἐμυρίσθησαν αὐτάς· ἔπειτα ἤρχισαν ὅλοι νὰ ξεφωνίζουν, « βρωμερὲ ἄνθρωπε, ἀγάπαις φέρνεις ἐνῶ τὰ ἀμπέλια μας ἐδενδροτομήθησαν; » καὶ εὐθὺς ἤρχισαν νὰ μαζώνουν πέτραις μέσα εἰς τὰ παλιόρουχά των· ἐγὼ δὲ τόκοψα λάσπη, καὶ αὐτοὶ κατόπιν μὲ ταῖς φωναῖς μ' ἐκυνηγοῦσαν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄς ἴπῃν αὐτοὶ νὰ φωνάζουν· σὺ ἔφερες τὰς σπονδὰς;

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Μάλιστα, καὶ τριῶν εἰδῶν σὲ ἔφερα· αὐταὶ μὲν εἶνε διὰ πέντε ἔτη, ἴπῃρε καὶ γεύσου τας¹.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἰησοὶ!

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Τί ἔπαθες;

(1) Γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πρὸς ἐπιθεθείωσιν ἐπαναλήψεως φιλικῆς ἢ ἀνεκείσεως φιλικῶν σχέσεων ἢ εἰρήνης, ἔχονον πρῶτον κατὰ γῆς ἀδελον οἶνον καὶ ἔπειτα τὸ ἐπίλοιπον, ἐπευχόμενοι τρόπον τινὰ αἰσίαν ἐκβάσιν τοῦ ἔργου· τὸ τοιοῦτον λοιπὸν ἐκαλεῖτο σπονδὴ καὶ λοιπὴ (κυρίως τὸ ἐν τῷ δείπνῳ καὶ ταῖς θυσίαις χυνόμενον). Φαίνεται δὲ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Ἀμφίθεος φέρει εἰς τὸν Δικαιοπόλιν οἶνον ἐντὸς ἀγγείου, ὡς ἂν ἦσαν αἱ σπονδαὶ τῆς μετὰ τὸν Λακεδαιμονίων εἰρήνης, καὶ δίδει αὐτῷ νὰ τὰς γευθῆ καὶ νὰ τὰς δοκιμάσῃ. Ὁ δὲ Δικαιοπόλις ἀρέσκει τὰς τριακοντούτιδας εἰρηνικὰς σπονδὰς, ἄς καὶ δέχεται· χαίρων δὲ ὑπόσχεται νὰ ἔορτάσῃ τὰ κατ' ἀγροῦς Διονύσια. Τὰ δὲ Διονύσια ἦσαν πανηγυρις ἢ ἑορτὴ δις τοῦ ἔτους γενομένη, κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνοιξίως ἐν ταῖς ἐξοχαῖς. Καὶ ἡ σήμερον ὑπάρχουσα συνήθεια τοῦ διασκεδάζειν πανδημῶς κατὰ τὸν καιρὸν ὅστις ἀντιστοιχεῖ αὐτοῖς (Φεβρουάριον), φαίνεται ὅτι εἶνε αὐτὴ αὐτὴ ἡ συνήθεια μέχρις ἡμῶν διασωθεῖσα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν μὲ ἀρέζου, διότι μυρίζουν κατράνια καὶ ἐτοιμασίαις
καρχιδῶν.

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Ἄν δὲν σ' ἀρέζου αὐταί, ἴπαρε καὶ γεύσου αὐτάς ὅπου εἶνε
διὰ δέκα ἔτη.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ αὐταὶ δριμύτατα μυρίζουν ἴσαν σταλισίματα πρέσβειων
εἰς τὰς πόλεις καὶ χασμημέρια τῶν συμμάχων.

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Λάβε πλέον αὐτάς ὅπου εἶνε διὰ τριάντα χρόνια καὶ εἰς τὴν
ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἢ ἑορτὴ τῶν Διονυσίων! αὐταὶ μυρίζουν ἀθανασίαν καὶ ὄχι
προετοιμασίας τοῦ πολέμου, καὶ μὲ τὸ στοματάκι των σὲ λέ-
γουν, « πῆγαινε ὅπου θέλης » αὐτάς κ' ἐγὼ δέχομαι καὶ
κάμνω σπονδάς, καὶ ἀπὸ αὐτάς θά πιῶ καὶ θά εὐχηθῶ εἰς τοὺς
Ἄχαρνεις μας πολλὰ καλά. Μιὰ φορὰ ὅπου ἐγλύτωσα τώρα ἀπὸ
πολέμους καὶ δυστυχίας, θά ὑπάγω εἰς τὸ σπῆτι μου νὰ ἐορ-
τάσω τῆς ἀνοίξεως τὰ Διονύσια.

ΑΜΦΙΘΕΟΣ.

Κ' ἐγὼ θά προσπαθῆσω νὰ φύγω ἀπὸ τοὺς Ἄχαρνεις.

(Πρέπει νὰ υποθέσωμεν ἐνταῦθα μίαν σημαντικὴν μεταβολὴν τῆς
σκηνῆς· καὶ ἡ μὲν Πυθὴ μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ὀλοτελῶς χάνεται ἢ ἀπο-
μακρύνεται διὰ μηχανῆς· φαίνεται δὲ ἡ πρόσοψις τῆς οἰκίας τοῦ Δι-
καιοπόλιδος, ὡς ἐκ τῶν κατωτέρω δῆλον γίνεται, καὶ πλησίον αὐτῆς ἡ
οἰκία τοῦ γείτονος Λαμάχου, στρατηγοῦ φιλοπολέμου· τὸ δὲ λοιπὸν μέ-
ρος κατέχεται ὑπὸ τεχνητῶν βράχιων καὶ φυτῶν. — Ἐν τούτοις ὁ χορὸς
συνιστάμενος ἀπὸ γέροντας Ἄχαρνεις, ὧν τινες φέρουν ἐπ' ὤμων τὰ
τῶν ἀνθρώπων φορτία, οἱ πλεῖστοι δὲ πέτρας ἐντὸς τῶν φορεμάτων των,
ἐμφανίζεται εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ζητεῖ τὸν σπονδοφόρον Ἀμφίθεον.)

ΧΟΡΟΣ.

(Στροφή α')

Ἄπ' ἐδῶ ἐλάτε ὅλοι καὶ τὸν ἄνδρα διώξατε¹,
τοὺς περνώντας ἐρωτήστε, γιὰτὶ ἀξίεπαινον
εἰς τὴν πόλιν πράγμα εἶνε εὐθὺς νὰ τὸν πιάσωμεν.
Ἄν κανεὶς λοιπὸν γνωρίζῃ ποῦ ἐκεῖνος κρύφθηκε
ὅπου φέρε τὴν εἰρήνην, ἄς μὲ τὸ εἶπῃ εὐθὺς.

Ἐφυγε, χάθηκε, πέρασε. . . κρίμα ποῦ πλέον ἐγέρασα!
διότι ποτὲ ἴς τὰ νιάτα μου ὅταν ἐγὼ καρβούνια
κουβαλῶν ἔτρεχα ἴπίσ' ἀπ' τὸν Φάυλλον²,
δὲν θά ἴμποροῦσε ὁ σπονδοφόρος νὰ μοῦ διαφύγῃ
οὔτ' ἂν ἤθελε ξεφεύγῃ πεταχτὰ ἴσαν τὸ πουλί.

(Στροφή β')

Τώρα ὅμως ὅπου πλέον ἴζάρωσαν ἡ ἀντζαῖς μου,
καὶ τὰ σκέλια μου βαρύνουν ἴσαν νὰ ἤμουν ἴς τὸν καιρὸν
τοῦ παλαιοῦ τοῦ Λακρατίδη³, δι' αὐτὸ μὲ ἔφυγε.
Μὰ κ' ἐμεῖς ἀπ' τὸ κατόπι πρέπει νὰ τὸν πάρωμεν,
γιά νὰ μὴ μᾶς περιπαίξῃ νὰ μᾶς λέγῃ γέροντας.

Ἐνας ποῦ, πάτερ Ζεῦ καὶ θεοί, τόλμησε φίλος νὰ γίνῃ
μὲ τοὺς ἐχθροὺς ὅπου ἐγὼ τοὺς πολεμῶ καθ' ὄραν,
κί ἂν δὲν ἴμβῳ μέσα τοὺς ἴσαν σουβλί κοπτερὸ

(1) Οἱ πέντε πρῶτοι στίχοι εἶνε ῥυθμοῦ τροχαικοῦ κατὰ τὸν τόνον· ὁ ἔκτος κρητικὸς κατὰ τὸν τόνον ὡς καὶ ἐν τῷ κειμένῳ (—'υ—)· ὁ ἕβδομος ἀμφίμακρος, οἱ λοιποὶ κρητικοί· εἴτα ἡ ἀντιστροφή τροχαικοῦ μετὰ τῶν κρητικῶν, καὶ μετὰ ταῦτα ἕως 56 στίχοι τοῦ διαλογικοῦ μέρους τροχαικοί.

(2) Ὁ Φάυλλος ἀναφέρεται ὡς ἄριστος ἀθλητὴς καὶ πρὸ πάντων δρομέυς· ἦτο συντοπίτης τοῦ Μίλωνος τοῦ Κρωτονιάτου.— Οἱ παρακμάσαντες πλέον ἀνθρώποις μᾶς ἐπαινοῦν ἑαυτοὺς ἐνταῦθα διὰ τὸ βάρος τῶν φορτίων τὰ ὅποια νέει ὄντες ἔφερον· καθὼς εἰς τὸν Ὀμηρον οἱ πολιοὶ καὶ γεραῖτεροι ἦρωες, καυχῶνται δι' ὅσας ἀνδραγαθίας νέει ὄντες ἐπραξαν εἰς διαφόρους μάχας καὶ λόχους (κατοπτεύσεις).

(3) Λακρατίδης, δημαγωγὸς τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ Δαρείου· ἐπ' αὐτοῦ δὲ λέγεται ὅτι τόση χιῶν ἔπεισε, ὥστε οἱ ἄνθρωποι ἐδυσκολεύοντο νὰ περιπατήσιν· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία.

δὲν θὰ εὖρω ἡσυχίαν, ὥστε ἄλλην μὴ φορά
νὰ μὴν ἔχουν ἐξουσίαν νὰ πατοῦν ἕς τ' ἀμπέλια μου.

(Ἐπώδός).

Ἀλλὲ πρέπει νὰ εὐρῶμεν παρευθὺς τὸν ἄνθρωπον
καὶ μὲ πέτραις ἕς τὸ κεφάλι νὰ τὸν στεφανώσωμεν¹,
κί' ἀπὸ τόπου ἕς ἄλλον τόπον νὰ τὸν κυνηγήσωμεν,
ἕως οὗ νὰ τὸν εὐρῶμεν μιὰ φορά· καὶ ὕστερα,
χορτασμὸ δὲν θεὸς νὰ ἔχω τοῦ νὰ τὸν πετροβολῶ.

(Ἄνοίγει ἡ θύρα τῆς οἰκίας τοῦ Δικαιοπόλου ὅστις ἐξέρχεται μετὰ
τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ ὑπρέτου του, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑποσχεθεῖσαν
θυσίαν, καὶ νὰ πανηγυρῆσῃ τὰ Διονύσια τῆς ἀνοίξεως· ὁ δὲ χορὸς ἰδὼν
αὐτὸν καὶ νομίζων ὅτι εἶνε ὁ ζητούμενος Ἀμφίθεος, κρύπτεται· ἔνθεν κα-
κείθεν εἰς τοὺς θάμνους διὰ νὰ τὸν συλλάβῃ αἴφνης).

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Σιωπάτε, σιωπάτε².

ΧΟΡΟΣ.

Σιωπάτε ὄλοι· ἀκούσατε τὴν θεοσεβῆ σιωπὴν; ὄλος κί' ὄλος

(1) Δύσκολον εἶνε νὰ ἐξηγηθῇ ἐνταῦθα ἡ ἐν τῇ κειμένῳ φράσει «καὶ βλ. ἐ-
πειν Βαλλήν αδε». Κυρίως Βαλλήνη καὶ Παλλήνη, ἦτο δῆμος τῆς Ἀττικῆς
ἔπου ἐνίκηθη ποτὲ ὁ Πείσιστρατος· ὁ δὲ ποιητὴς ὡς ἀπὸ τοῦ βάλλειν (=τύπτειν)
σκωπτικῶς ἐννοεῖ: πρέπει νὰ λιθοβολήσωμεν τὸν ἐχθρόν. Τοιαύτας φράσεις σχη-
ματίζει καὶ ἡ γλώσσά μας· π. χ. «θὰ τὸν στείλω ἕς τὴν Τήνη» = θὰ
τὸν δώσω (βάπτισμα), θὰ τὸν ξυλοφορτώσω· καὶ τὰ τοιαῦτα.

(2) Εὐφημία, λέξις θρησκευτικῆ, σημαίνουσα τὴν ἐν ταῖς ἱεροπραξίαις γενο-
μένην σιωποῦσάντων σιωπὴν· ἐξ αὐτῆς καὶ ῥῆμα εὐφημῶ· ἀντιστοιχεῖ δὲ τοῦτο
τῷ παρ' ἡμῶν συνεχῶς ἐκφωνουμένῳ: πρόσχωμεν, σοφία, καὶ τοῖς τοιαύτοις
ἐπιτακτικοῖς τῆς ἐκκλησίας ἐπιφωνήμασιν.—Ἐν ταῖς τοιαύταις πομπαῖς συνήθως
προηγίτο παρθένης ἀλευρωμένη τὴν κόμην ἔχουσα, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς μὲν φέρουσα
τὸ τῆς θυσίας κέντηρον, περιέχον ἔνθος, ἐλατῆρας (εἶδος ἄρτων) κτλ. καὶ διὰ μὲν
τῆς μιᾶς χειρὸς κρατοῦσα αὐτὸ, διὰ δὲ τῆς ἄλλης φέρουσα ὀρθοῦσιν ξηρῶν σύ-
κων. Κατόπιν τῆς παρθένου ἠκολούθει ὁ δούλος (παρ' Ἀριστοφάνει συνήθως διὰ
τοῦ Ξανθίας σημαίνουμος) ὅστις ἔφερε τὸν φαλλόν (=παλούκι), εἶδος τι στρογγύ-
λον ὄρθου ξύλου περιτριγυρισμένου μὲ βέειον δέρμα, ὅπερ περιέφερον συχνό-
τατα ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ Διονύσου, ὡς σύμβολον τῆς γονιμότητος καὶ εὐφορίας.
Ἐκ τούτου δὲ καὶ φαλλικά ἄσματα τὰ Διονύσιον εἰς τὸν φαλλόν ἀδόμενα.

αὐτὸς εἶνε ἐκεῖνος ὅπου ζητοῦμεν· ἀλλ' ἐλάτε ὄλοι παραμερή-
σατε ὀλίγον, διότι ὁ ἄνθρωπος, καθὼς φαίνεται, ἐδραίνει ἔξω
νὰ κάμη θυσίαν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ (μὲ τόνον θρησκευτικοῦ ὕψους).

Πρόσχωμεν, πρόσχωμεν· ἄς περάσῃ ὀλίγον ἐμπρὸς τὸ κορ-
τσι ὅπου βαστᾷ τὸ καλάθι, καὶ ὁ δούλος ἄς στήσῃ ὄρθιον τὸ
συμβολικὸν ξύλον. Βάλε κάτω τὸ καλάθι, κόρη μου, διὰ νὰ
καμῶμεν ἀρχήν.

ΘΥΓΑΤΗΡ.

Μητέρα, δός με ἐδῶ τὴν χουλλίαρα, διὰ νὰ χύσω φάθα μέσα
εἰς αὐτὴν τὴν πῆτα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καλὸν πράγμα τῶντι εἶνε, ὦ δέσποτα Διόνυσε, ἀποῦ σοῦ
κάμω χαρούμενος αὐτὴν τὴν παράταξιν, καὶ θυσιάσω μαζὴ μὲ
τὴν οἰκογένειάν μου, ν' ἀξιωθῶ νὰ ἐορτάσω μὲ τὸ καλὸ τῆς
ἀνοίξεως τὰ Διονύσια, καὶ νὰ γλυτώσω ἀπὸ στρατολογίας. Σὲ
καλὸ νὰ μ' ἐβγουν αἱ τρικκονταετείς σπονδαί.

ΜΗΤΗΡ.

Κύτταξε, κόρη μου, ἴσάν καλὴ ὅπου εἶσαι, ἔτσι καλὰ καὶ τὸ
καλάθι νὰ κουβαλήσῃς μὲ βλέμμα κρομμυδοφάγον¹. Πόσον κα-
λότυχος εἶνε ἐκεῖνος ὅπου θὰ σὲ πάρῃ καὶ θὰ κάμη μαζὶ σου
κουτάβια, τὰ ὅποια θὰ σὲ ἀπεράσουν ἕς τῆς μαργιολιᾶς· μάλι-
στα κοντὰ ὅπου ξημερώνει! Πέρασε ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ ἀνοίξε
τὰ μάτια σου καλὰ, μὴν τύχῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ σοῦ
ἀρπάσῃ τὰ χρυσὰ σου στολίδια χωρὶς νὰ ἔχῃς εἶδῃσιν².

(1) Ἐν τῷ κειμένῳ θυμωροφάγον· κυρίως, θύμωρος εἶνε εἶδος φυτοῦ ὀξύ
κατὰ τὴν ἄκρην καὶ δριμύτατον· ἴσως ἡ λέξις ἀντιστοιχεῖ τῇ ἡμετέρῃ κρομ-
μυδοφάγον· τούτῃσι, κύτταξε ὀλοτρόγυρα αὐστηρά, στρυγνή, ὡς ἂν ἔφαγες
κρομμύδια· ἢ μεταφορικῶς, μὲ ξυρισμένα μούτρα.

(2) Φαίνεται ὅτι ὁ περὶ τὴν σκηνὴν τόπος ἦτο πλήρης ἀπὸ λιποπότας καὶ
κλέπτας, οἵτινες καὶ ἀπὸ τοὺς παραστάτας ἀκόμη ἐκλεπτον τὰ κοσμήματα.
Περὶ τῆς κακῆς ταύτης συνθηλαίας, ὁμιλεῖ ὁ Ἀριστοφ. καὶ ἐν τῇ Εἰρήνῃ (στίχ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἡ δίκη σου δουλειά, δούλε, εἶνε νὰ κρατῆς ὀρθὸν τὸ παλοῦκι
κατόπιν ἀπὸ τὸ κορίτσι ὅπου κουβαλλεῖ τὸ καλάθι τῆς θυσίας.
Ἐγὼ δὲ καταπόδι σας θὰ ψάλλω τὸ τραγοῦδι τοῦ Φαλῆ· καὶ
σύ, γυναῖκα, καμάρωνέ με ἐπάνω ἀπὸ τὸ σπῆτι¹. Ἐμπρὸς λοιπόν:

Φαλῆ τοῦ Βάκχου σύντροφε, φίλε τῆς εὐθυμίας,
παιδραστά, ποῦ ξενυκτᾶς ἔς τὰς ἡδονὰς τοῦ κόμου,
ἀπ' ἔξη χρόνιά ὕστερα², μὲ τί χαρὴν καρδίας!
σὲ ψάλλω ἀφ' οὗ μὲ κελὸ ἦλθα μέσ' ἔς τὸ χωριό μου,
καὶ ἔκαμα διὰ ἐμὲ εἰρηνικὰς προθέσεις
κί' ἀπὸ Λαμάχου,³ γλύτωσα καὶ μάχας κ' ὑποθέσεις!

Ἄν ἤθελες, εἴθῃ
κρυμλιὰ φορὰ Φαλῆ
νὰ σφίζωμεν μαζή,
τὸ ἄλλο τὸ πρῶτ'
τὸ χθεσινὸ κρασί
ἀφ' οὗ θὰ σηκωθῆ,
νὰ διῆς, καλὲ Φαλῆ,
ὅπου εὐθύς καὶ σύ

θὰ βοφήξης τὴν εἰρήνην μὲ κανάτα μὲ κρυχί,
καὶ τὰ ὄπλα θὰ κρεμάσῃς ἔς τῆς γωνίας μου τὸ καρφί.

730) « εἰώθει μάλιστα περὶ τὰς σκηνὰς πλεῖστοι κλέπτει κυπτάζειν καὶ
κακοποιεῖν. »

(1) Εἰς τὰς τοῦ λαοῦ τελετὰς αἱ γυναῖκες δὲν ἠκολούθουν τὸ πλῆθος.

(2) Ἐκνοεῖ τὰ ἔξ ἔτη τοῦ μετὰ τῶν Πελοποννησίων πολέμου. — Γνωστὸν δὲ
ὅτι ἡ ἔφοδος τῶν ἐχθρῶν ἠνάγκασε τοὺς κατοικοὺς τῶν ἀγρῶν νὰ καταφύγουν
εἰς τὰς πόλεις.

(3) Ὁ Λάμαχος οὗτος ἦτο λίαν φιλοπόλεμος στρατηγός, διὰ τοῦτο καὶ κωμω-
δεῖται ὡς ἐχθρὸς τῆς εἰρήνης. Παίζει δὲ ὁ ποιητὴς μὲ τὰς λέξεις, « μαχῶν καὶ
Λαμάχων » . . .

(Ἐνταῦθα οἱ κεκρυμμένοι Ἀχαρνεῖς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὰς ἐνέδρας των,
ἐπιπίπτουν μεθ' ὀρμῆς κατὰ τοῦ ψάλλοντος Δικαιοπόλιδος κράζοντες)

Νά τος, νά τος, αὐτὸς εἶνε·
κτύπα, κτύπα, κτύπα, κτύπα,
δός τε του τὸν μιάρων·
δὲν κτυπάτε, δὲν κτυπάτε;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Θεέ μου, τί κακὸ εἶν' τοῦτο, τὴν χύτραν θὰ σπάσετε.

ΧΟΡΟΣ.

Σένα θέλομεν φονεύσει, ὦ μιὰρὰ κεφαλή.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Διὰ ποῖαν τάχ' αἰτίαν, Ἀχαρνεῖς σεβάσμιοι;

ΧΟΡΟΣ.

Τὴν αἰτίαν θές νὰ μάθῃς; εἴσκι ἀναιδέστατος,
ὦ προδότα τῆς πατρίδος, ὅπου μόνος τόλμησες
μὲ ἐχθροὺς νὰ ἀγαπήσῃς, κ' ἔχεις μούτρα νὰ μᾶς διῆς;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τὶ λογιῆς ἐφιλιώθην πρῶτον δὲ ἀκούσατε.

ΧΟΡΟΣ.

Νὰ σ' ἀκούσωμεν μᾶς λέγεις; χᾶθηκες, τελείωσες,
μέσ' τῆς πέτρας μέσ' τῆς πέτρας θὰ σὲ παραχώσωμεν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὅχι δὰ πρὶν ὀμιλήσω κάμπετε ὑπομονήν.

ΧΟΡΟΣ.

Δὲν εἶμαι γιὰ νὰ σ' ἀκούσω, μὴν χάνῃς τὰ λόγια σου·
περισσότερον ἀκόμη σὲ μισῶ τοῦ Κλέωνος
'ποῦ θὰ τὴν πετσοκομματῶ δια ταῖς φτέρναις τῶν ἱππέων¹
δι' αὐτὸ δὲν ὑποφέρω ταῖς πολυλογίαις σου
ποῦ πῆγες καὶ φιλιώθῃς μὲ τοὺς Λακεδαίμονας,
ἀλλὰ θὰ σὲ τιμωρήσω.

(1) Διὰ τούτων προσβάλλει τὸν Κλέωνα ὅστις πρότερον ἤτο βυρσοδέψης.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Φίλοι μου, ἀφήσατε
τοὺς ἐχθροὺς μας κατὰ μέρος, τὰς σπονδὰς δ' ἀκούσατε
ἂν καλῶς καὶ καθῶς πρέπει ἐσυνθηκολόγησα.

ΧΟΡΟΣ.

Πῶς ζητεῖς καλαὶ νὰ ᾔνε αἱ σπονδαὶ ποῦ ἔκαμες
μὲ ἀνθρώπους, π' οὔτε πίστιν οὔτε νόμον δὲν κρατοῦν¹;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἐεῦρω γὼ ὅτ' οἱ ἐχθροὶ μας οἱ Λακεδαιμόνιοι
ὄλων τῶν δυστυχιῶν μας δὲν εἶνε οἱ αἴτιοι.

ΧΟΡΟΣ.

Δὲν εἶν' ὄλων, ὦ πκνοῦργε; ταῦτα πλέον φανερά
πρὸς ἡμᾶς τολμᾶς νὰ λέγῃς, καὶ ζητεῖς νὰ σὲ φεισθῶ;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν εἶν' ὄλων δὲν εἶν' ὄλων· ἀλλ' ἐγὼ κοντὰ ἔς αὐτὸ
ἤμπορῶ νὰ ἀποδείξω ὅτι καὶ τοὺς ἀδικοῦν.

ΧΟΡΟΣ.

Ἢ τί λόγους ὁποῦ λέγει τρομεροῦς, συγχιστικούς!
πῶς τολμᾶς νὰ ἀθωῶνῃς τοὺς ἐχθροὺς μας τοὺς κοινούς;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄν εἰς ὄλ' αὐτὸ τὸ πλῆθος δὲν φανῶ πῶς ὀμιλῶ
δίκαια καὶ καθῶς πρέπει, βάζω τὸ κεφάλι μου².

ΧΟΡΟΣ.

Ἰῆτε με, ὦ συντοπίται, πέτραις τί λυπούμεθα
καὶ δὲν τὸν ματοκυλοῦμεν καὶ δὲν τὸν συντρίβωμεν;

(1) Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐδυσφημοῦντο ἐπὶ ψυχρότητι πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἀπιστία·
διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐριπίδης λέγει πού,

« Σπάρτης ἔνοικοι θόλια βουλευτήρια. »

(2) Τὸ κείμενον ἔχει: « ὑπὲρ ἐπιζήνου τὴν κεφαλὴν θήσω » ἐπιζήνον κυ-
ρίως τὸ κρεατσάνιδον μετὰ τοῦ πελέκειος· ἡ δὲ φράσις ἰσοδυναμεῖ τῇ ἡμετέρᾳ:
αὐ βάζω τὸ κεφάλι μου κάτω ἀπὸ τὸ σπαθί, ἀπὸ τὸν παλτᾶ, κτλ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Διέ τους πῶς ἀπ' τὸν θυμὸ τους ἔγειναν ὡσὰν φωτιά!
Δὲν ἀκούτε τὴν ἀλήθειαν, δὲν θ' ἀκούσεται Ἀχαρνεῖς;

ΧΟΡΟΣ.

Ὁχι, ὄχι, δὲν ἀκοῦμεν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄσχημα τὴν ἔπαθα!

ΧΟΡΟΣ.

Νὰ χθῶ ἂν σὲ ἀκούσω.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὁχι δά, ὦ Ἀχαρνεῖς.

ΧΟΡΟΣ.

Ἢξευρ' ὅτι θ' ἀποθάνῃς.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μὰ θὰ σᾶς κάψω κ' ἐγώ·

θὰ πιάσω εὐθύς νὰ σφάζω φίλτατά σας πράγματα
ἔπου ἔχω φυλαγμένα μέσα ὡς ἐνέχυρα.

ΧΟΡΟΣ.

Χωριανοὶ μου, τί σημαίνουν αὐταῖς ἢ φοβέrais του;
μῆπως τάχα κανεὸς μας τὸ παιδίον ἔπιασε
καὶ τὸ ἔχει φυλαγμένο; ἢ σὲ τί θαρρεύεται;

(Πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Δικαιοπόλις ἐν τῷ μέσῳ τῆς παραχῆς τῶν
Ἀχαρνέων, ἀρπάζει χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ ἐν κίνιστρον μὲ ἄνθρακας,
καὶ τοὺς φοβερίζει ὅτι ἂν τὸν βλάψουν θέλει τὸ σφάζει.)

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Νά, κτυπάτε ἂν ἴμορῆτε· θὰ σφάζω κ' ἐγὼ αὐτὸ,
καὶ θὰ διῶ ἂν κανεὶς σας δὲν λυπάται κάρβουνα.

ΧΟΡΟΣ.

Ἰάθηκά με τώρα πλέον, τὸ καρβουνοκάλαθα
αὐτὸ εἶνε χωρινὸ μας. Μὴ δὰ μὴν κάμῃς ποτὲ
ἔ,τι ἔβαλλες ἔς τὸν νοῦν σου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Θε να τὸ σκοτώσω γῶ, καὶ δὲν θέλω σὰς ἀκούσει, ὅσον κί ἂν φωνάζετε.

ΧΟΡΟΣ.

Καὶ λοιπὸν θὰ τὸ σκοτώσης; τὸ ἀγαπημένο μας;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ναί, διότι πρὸ βλῆγῳ καὶ σεὶ δὲν μ' ἀκούετε.

ΧΟΡΟΣ.

Λέγε λέγε τώρα πλέον ὅτι σὲ φανῆ καλὸν κί ὅτι θέλεις ἐλευθέρως γιά τοὺς Λακεδαιμόνας, ἐπειδὴ τὸ καλαθάκι δὲν τ' ἀφήνω γῶ ποτέ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Λοιπὸν πρῶτα ἐμπροσθὰ μου χύσατε τῆς πέτραις σας.

ΧΟΡΟΣ.

Νά, τὰς ἐρρίψαμεν χάμω, ρίψε καὶ σὺ τὸ σπαθί.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μήπως ὅμως εἶν' κρυμμέναις κί ἄλλαις μέσ' ἰς τὰ βουχασας;

ΧΟΡΟΣ.

Ὅλας τὰς ρίξαμεν καταγῆς· ἰδὲ πῶς τινάζομεν τὰ φορέματά μας· μὴν προφασίζεσαι λοιπὸν, ἀλλ' ἄφησε κάτω τὸ μαχαίρι σου· νὰ ὁποῦ ὄχι μόνον ἐτινάξαμεν τὰ βουχά μας, ἀλλὰ καὶ τὰ μέσα ἐξω τὰ ἐγυρίσαμεν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μεγάλη βοή ἤθελε νὰ σὰς καταβῆ ὄλους σας, διότι ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἀποθάνουν τὰ κάρβουνα τοῦ Πάριθου, καὶ τοῦτο διὰ τὰς ἀτοπίας τῶν χωριανῶν των· ὡς καὶ αὐτὸ τὸ καλαθὶ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ ἐκουτσούλισεν ἐπάνω μου πολὺ καρβουνότοζον, ὡσάν σουπλά. Πόσον κακὸν πρᾶγμα εἶνε νὰ ἔχη κανεὶς ἕνα τῶσον δυνατὸν θυμὸν, ὥστε νὰ κτυπᾷ καὶ νὰ φωνάζῃ χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ τὸν ὀμιλοῦν ἴσια κ' ἴσια· καὶ μάλιστα δι' ἕνα ἄνθρωπον ὡσάν ἐμέ, ὁποῦ ἀποφασίζω νὰ ὀμιλήσω ὑπὲρ τῶν Λακεδαιμο-

νίων μὲ τὸν λαίμη ἐπάνω ἰς τὸ κρεατοσάνιδον, μὲλον ὅτι ἀγαπῶ κ' ἐγὼ τὴν ζωὴν μου.

ΧΟΡΟΣ.

Τί εἴεσαι λοιπὸν, κακομοίρη, καὶ δὲν φέρνεις ἐξω τὸ κρεατοσάνιδον, διὰ νὰ μὰς εἰπῆς αὐτὸ τὸ μεγάλο πρᾶγμα ὁποῦ ἔχεις; ἐπειδὴ πολλὴν ἐπιθυμίαν ἔχω νὰ ἀκούσω τὴν γνώμην σου· καθὼς ὅμως ὁ ἴδιος ἔκοψες τὴν κρίσιν, φέρε πρῶτα ἐδῶ ἐμπρὸς τὸ κρεατοσάνιδον καὶ ἔτσι ἄρχισε νὰ ὀμιλήσῃ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

(ὑποτίθεται ὅτι εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ καὶ φέρει ἐξω τὸ ζητούμενον κρεατοσάνιδον.)

Νά, κυττάξετε, αὐτὸ εἶνε τὸ κρεατοσάνιδον, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁποῦ θὰ ὀμιλήσῃ εἶμαι ἐγὼ, ὁ τοσοῦτος· μείνετε ὁμως ἤσυχοι καὶ δὲν θὰ ἀρματωθῶ, ἀλλ' ἀπλῶς θὰ εἰπῶ διὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ὅτι μὲ φαίνεται ὀρθόν· μολονότι πολλὰ ἔχω νὰ φοβηθῶ· διὰτι καὶ τῶν χωριατῶν τὸ ἰδίωμα γνωρίζω, ὅτι πετοῦν ἀπὸ τὴν χαρὰν τοὺς ἂν κανεὶς καυχησιάρης ἐπαινῆ αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν των εἴτε ἀξίζουσι εἴτε ὄχι· καὶ μ' αὐτὰ τὰ μεγάλα λόγια ἴσια ἴσια τοὺς πωλοῦν χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνωνται. Ἀκόμη καὶ τῶν δημογερόντων μας τὴν ψυχὴν γνωρίζω, ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν κυττάζουσι, παρὰ νὰ καίουν ταῖς καρδιαῖς τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰ ψηφίσματά των· Ἐξύρω τί τράβηξα ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸν Κλέωνα διὰ τὴν περισυνήν κωμωδίαν μου¹· εὐθύς μ' ἐτράβηξεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἄρχισε νὰ μὲ κατηγορῇ καὶ νὰ κόψῃ ψευτιάς ἐναντίον μου, καὶ μ' ἐκλωθογύριζε καὶ μ' ἔκαμε ἀσπροῦ, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ χαθῶ μέσα εἰς ταῖς συχαμεραῖς σκοτούραις ὁποῦ μ' ἔρριψε. Τώρα λοιπὸν πρὶν πρῶτον ἀρχίσω

(1) Ἐνταῦθα προφανῶς ὑπὸ τὸ πρῶσιγμα τοῦ Δικαιοπόλιτος ὀμιλεῖ ὁ ποιητής, καθυπόμενος τοῦ δημαγωγῶ Κλέωνος ὅς τις εἰς τὴν περισυνήν καὶ πρῶτον κωμωδίαν τοῦ τοῦ Βαθυλωνίου, τὸν ἐνῆξεν εἰς τοὺς δικαστὰς ὡς ὀβρισηντα τὸν δῆμον καὶ τὰς κληρονομικὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς δημαγωγούς, παρόντων ξένων.

νά ἑμιλήσω, ἀφήσατέ με νά ἐτοιμασθῶ καί νά γίνω ἕνας ὅσων τῶν δυνατῶν ἄθλιος ἄνθρωπος.

ΧΟΡΟΣ.

Τί τὰ πᾶς καί τὰ φέρνεις, καί τεχνεύεσαι καί ἀργοπορεῖς; θανείσου τὸ κατ' ἐμὲ ἀπὸ τὸν Ἰερώλυμαν¹ τὴν σκοτεινοπυκνοφουντωτὴν σκούφιαν τοῦ Ποσειδῶνος, ἔπειτα ξάνοιζε τὰς διαβολαῖς τοῦ Σισύφου², καθότι αὐτὸς ὁ ἀγὼν δὲν ἐπιδέχεται πρόφασιν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ

Καιρὸς πλέν εἶνε νά σφίξω τὴν καρδίαν μου καί νά ὑπάγω νά εὔρω τὸν Εὐριπίδην.

(Πρέπει νά ὑποθέσωμεν ἑνταῦθα ὅτι διὰ μηχανῆς ἀτρέφεται ἡ σκηνὴ καὶ φαίνεται ὁ οἰκίσκος τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ ὁποῦ τὴν θύραν κτυπᾷ ὁ Δικαιοπόλις).

Παιδί, παιδί;

ΚΗΦΙΣΟΦΩΝ.

Πολὸς εἶνε;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μέσα εἶνε ὁ Εὐριπίδης;

ΚΗΦΙΣΟΦΩΝ.

Δὲν εἶνε μέσα, μέσα εἶνε ἂν ἐννοῆς³.

(1) Οὗτος ἦτο τραγωδὸς ἀνόμαλος, ἀρίστην τὴν κόμην τοῦ ἀτημέλητον διὸ καὶ κωμωδεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους, (πρὸ πάντων διὰ τὴν σκοτεινοπυκνοφουντωτὴν περιεφελαίαν ἣν εἶχε δώσει εἰς πρόσωπόν τι τῆς τραγωδίας του,) αἰνιτωμένου διὰ τούτων τὸ σκοτεινὸν καὶ σκαῖον ὕψος του.

(2) Ὅλοι σχεδὸν γνωρίζουν τὴν ἱστορίαν τοῦ πανουργοτέρου ἀνθρώπου τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, τοῦ Σισύφου, βασιλέως τῆς Κορίνθου, ὅστις καὶ ἀπὸ τὸν ἄδην ἠδυνήθη νά φύγῃ δι' ἀπάτης. Καὶ εἰς τὸν Ὀμηρον ἀναφέρεται ὡς ἀνὴρ κέρδιος ἐπιχθονίων . . . »

(3) Διὰ τούτων προσβάλλει ὁ ποιητὴς τὸν Εὐριπίδην, ὅστις συνήθως ἐν ταῖς τραγωδίαις του οὕτω διαφορομένως ἑμιλεῖ. — Παρατηρητέον ὅτι ὁ ποιητὴς συχνῶς

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πῶς εἶνε μέσα καὶ δὲν εἶνε;

ΚΗΦΙΣΟΦΩΝ.

Σωστά, ἂ γέροντα ὁ νοῦς του λείπει ἔξω καὶ μαζώνει λογάκια καὶ δὲν εἶνε μέσα, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος μέσα κάθεσαι ἔς τὸν ἄερα καὶ κάμνει τραγωδίας.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὡ τρισμακάριε Εὐριπίδη, ἀφοῦ καὶ ὁ δοῦλός σου τόσον σαφῶς ἀποκρίνεται. Ἐλα σύ, φώναξέ τον ἔξω.

ΚΗΦΙΣΟΦΩΝ.

Ἀλλὰ εἶνε ἀδύνατον.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἀλλὰ θὰ τὸν φωνάξῃς· διότι ἀπ' ἐδῶ ὡς ἐκεῖ δὲν πηγαίνω, ἀλλὰ ὁ ἀρχίσω νά κτυπῶ δυνατὰ τὴν θύραν. — Εὐριπίδη, Εὐριπίδῃκη, ἀκουσον με ἂν ἤκουσες καμμιὰ φορὰ κανένα ἄνθρωπον· ἐγὼ σε φωνάζω, ὁ Δικαιοπόλις, ἀπὸ τὸ χωριὸ Χολλίδες¹.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Ἀλλὰ δὲν ἔχω καιρὸν νά σε ἀκούσω.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἀλλὰ κατακρύψισε δὰ καὶ δεῖξέ μας τὸ πρόσωπόν σου.

τατα κωμωδεῖ τὸν Εὐριπίδην, τὸν Σωκράτην, καὶ τοὺς τοιοῦτους σοφούς καὶ ἐσχόλους νόας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἵτινες ὑπὸ τοῦ λύχνου τῆς φιλοσοφίας ὀδηγούμενοι ἤρχισαν νά ἀθετοῦσι τοὺς πατέρας θεοῦς, ἀποδίδοντες εἰς ἕκαστον φυσικὸν φαινόμενον τὰς ἀρμοζούσας αἰτίας. Ὁ Ἀριστοφάνης λαϊκὸν, θεσηκτικὸν χαρακτῆρος καὶ φίλος ἂν τῶν ἀρχαίων ἀνερευνητῶν θεσμῶν καὶ νόμων, βλέπων ὅτι τὸ νέον τοῦτο φιλοσοφικὸν πνεῦμα συντελεῖ εἰς μεταρρυθμίσειν ἀναξίαν τῆς πατρίδος του, κωμωδεῖ τοὺς τοιοῦτους νεωτερίζοντας σοφιστὰς, ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ Εὐριπίδης ὁ ἐπὶ σκηνῆς οὗτος φιλόσοφος, ἐπὶ σκοπῶ τοῦ ν' ἀποτρέψῃ τὴν νεολαίαν τοῦ ν' ἀκαλουθῇ τὸ σύστημα αὐτῶν, ὅπερ ἐπεκράτει καὶ ἴσχυε τότε, καὶ παντὶ τρόπῳ μέχρι τῆς ἐσχάτης περικοπῆς ζητῶν ν' ἀποδείξῃ ὅτι οὗτοι εἶνε «φανερὰ λάθῃ καὶ διαφθορὰ τῶν συγγεγενημένων.»

(1) Χολλίδαι, δῆμος τῆς Ἀκκαμαντίας φυλῆς.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Ἄλλ' εἶνε ἀδύνατον τοῦτο.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄλλ' ὅμως θὰ γίνῃ¹.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Ἄλλὰ πλέον διὰ χάριν σου ἔρχομαι ἔς τὴν μέση διὰ τῆς μηχανῆς, νὰ καταβῶ ὅμως δὲν εὐκαιρῶ.

(Φαίνεται ὁ Εὐριπίδης μετέωρος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ οἴκου του).

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Εὐριπίδη;

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Τί γαυγίζεις;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἵς τὸν ἀέρα κάθεσαι καὶ κάμνεις τραγωδίαις, ἐνῶ ἡμποροῦσες νὰ κάμνης τόσαις κάτω; δὲν παραξενεύομαι λοιπὸν ἂν κάμνης χωλὰ πρόσωπα². Τί κουρέλια τῆς τραγωδίας εἶνε αὐτὰ ὁποῦ φορεῖς καὶ φορέματα ἄθλια; ἔχεις λοιπὸν δίκαιον νὰ παριστάνῃς πτωχοὺς τοὺς ἀνθρώπους σου. Ἄλλὰ σὲ παρακαλῶ, Εὐριπίδη μου, ἃς ἦν' διὰ τὴν ὑγίειάν σου, δός με ἓνα κουρελλάκι ἀπὸ κανένα παλαιὸν σου δράμα· διότι εἶνε ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσω πολλὰ εἰς τὸν Χορόν, καὶ αὐτὰ ἂν δὲν τὰ παρασῆσω καλὰ, ἔς τὴν ἄκρην ἔχουν θάνατον.

(1) Ἡ πυκνὴ ἀλληπαλληλία τοῦ ἄλλ' ἄ, ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ κωμικὴν τινα χάριν.

(2) Δυσκόλως ἐννοεῖται ἡ ἐν τῷ κειμένῳ λέξις « ἀναβάδην ποιεῖς. » — Ἐκ τῶν δύο προβαλλομένων ἐξηγήσεων, φαίνεται προτιμητέα ἡ δευτέρα ὡς σύμφωνος τῇ παριστανομένῃ ἐννοίᾳ ὅτι δηλ. κάθεσαι εἰς ὕψος μετέωρον καὶ συγγράφεις, ὡς Εὐριπίδη· διό καὶ τὸ ἐπιφερόμενον ἔχον ἄμεσον μετὰ τῆς ἐννοίας ταύτης σχεῖν: ἔχεις λοιπὸν δίκαιον νὰ παριστάνῃς χωλοὺς ἀνθρώπους συνεχῶς (Φιλοκλήτην, Τήλεφον, Βελλεροφόντην κλπ.) διότι (ἐννοεῖται) πίπτουν ἀπὸ τὸσαν ὕψος, καὶ ἕως οὗ νὰ καταβῶν κάτω γίνονται χωλαί: ἢ βεν ἄλογος ἡ πρώτη ἐξήγησις, « ἀνάσκελα καθήμενος συγγράφεις. »

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Ποιά κουρέλια; μήπως ζητεῖς ἐκεῖνα μὲ τὰ ὅποια παρέστηνεν αὐτὸς ὁ ἄθλιος γέρον Οἰνεύς¹;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν θέλω τοῦ Οἰνεύς, ἀλλ' ἀκόμη ἀθλιωτέρου τινός.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Τοῦ τυφλοῦ Φοίνικος μήπως ζητεῖς;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὅχι τοῦ Φοίνικος, ὅχι· εἶνε ἓνας ἄλλος ἀθλιώτερος ἀπὸ τὸν Φοίνικα.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Τί λογιῆς παληόρουχα ζητεῖ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος! μήπως θέλεις ἐκεῖνα τοῦ πτωχοῦ Φιλοκλήτου;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὅχι, ἀλλ' ἐνός ἄλλου ὁποῦ εἶνε χίλιας φορὰς πτωχότερος ἀπὸ αὐτόν.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Ἐ, ζεῖρω! ζητεῖς τὰ καταλερωμένα φορέματα τοῦ χωλοῦ Βελλεροφόντη.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὅχι τοῦ Βελλεροφόντη· τὸν ἄνθρωπον ὁποῦ ζητῶ εἶνε καὶ αὐτὸς κουτσός, ζήτουλας, πολυλογάς, καλομιλητής.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Γνωρίζω ἓνα τοιοῦτον ἄνδρα, τὸν Τήλεφον ἀπὸ τὴν Μυσίαν...

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ναί, ναί, τὸν Τήλεφον· αὐτοῦ τὰ φασκοπάνια δόσε με, σὲ παρακαλῶ.

(1) Οἰνεύς, Φοῖνιξ, Φιλοκλήτης, Βελλεροφόντης, Τήλεφος, Θυέστης, Γνώ, κτλ. εἶνε ὀνόματα τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου, τῶν ὁποίων τεμάχια μόνον τινὰ σώζονται. Εἰς ἅλα δὲ τὰ δράματα ταῦτα παριστᾷ συνήθως ὁ ποιητὴς τοὺς ἥρωές του ἐνδεδυμένους ῥάκη καὶ τρύχη καὶ ὄλωις ταπεινούς καὶ ῥακενδύτας· διὰ τοῦτα καὶ χλευάζεται ἐν ταῦτα.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Παιδί, δόσε τον τὰ τρύπια φορέματα τοῦ Τηλέφου· εἶνε ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἑπαλώματα τοῦ Θυέστου, ἀνάμεσα εἰς τὰ κουρελλοπάνια τῆς Ἰγούς· νά, ἔλα ἔπαρέ τα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

(Λαμβάνων εἰς χεῖρας τὸ κατατρυπημένον καὶ διερρωγὸς ῥάκος καὶ γελοῖως πανταχόθεν αὐτὸ παρατηρῶν).

Ἄχ Θεέ μου, ὅπου βλέπει τὸ ἴματι σου πέρα περὺ ἴσθα τὰ μέρη, κάμε με νὰ γείνω μ' αὐτὸ ἕνας ἀθλιώτατος ἄνθρωπος! Νὰ σὲ πῶ Εὐριπίδην, ἀφ' οὗ πλέον μ' ἐχάρισες αὐτά, δός με καὶ τὰ ἄλλα ὅπου πρέπει νὰ ἔχη κανεὶς μαζὴ μὲ αὐτὰ τὰ πατα-βουρλισμένα ῥοῦχα· τὸ σκουφάκι, δηλ. ὅπου συνειθίζον νὰ φοροῦν ἔς τὸ κεφάλι τους ἔς τὴν Μυσίαν. Διότι σήμερον πρέπει νὰ φανῶ ὡς πτωχός, καὶ νὰ ἦμαι ἐκεῖνος ὅπου εἶμαι, νὰ φαίνομαι ὅμως διαφορετικός· καὶ οἱ μὲν θεαταὶ νὰ ζεῦρουν ποῖος εἶμαι, ὁ δὲ χορός νὰ χάσκη καὶ νὰ μένη ἐκστατικός χωρὶς νὰ μὲ γνωρίζη, διὰ νὰ σοῦ τὸν φακλό-λήσω μὲ ταῖς παλάθρις μου.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Σὲ τὸ δίδω· ἐπειδὴ μὲ λεπτόν πνεῦμα ἐφευρίσκεις ὑψηλὰ πράγματα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πάντα χαρούμενος νὰ ἦσαι, καὶ ὁ Τηλέφος νὰ ἔχη ὅσα ἐγὼ ἐπιθυμῶ. Πάγει καλὰ, γέμισα πλέον ἀπὸ λεξίδια· μόλον τοῦτο ἔχω ἀνάγκη ἐνὸς πτωχικοῦ δεκανικίου.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Πάρε κί' αὐτό, καὶ τραβίξου ἀπὸ τὸ πέτρινόν μου κατῶφλι.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἐ καρδίτσα μου, βλέπεις πῶς μὲ διώχουν ἀπὸ τὸ ἴσπητι των, ἐνῶ χρειάζομαι ἀκόμη πολλὰ πράγματα! γι' αὐτὸ τώρα

πλέον γίνου κολλητσίδα, ζητιάνος καὶ κόλακας. Εὐριπίδην μου δόσε με καὶ ἕνα κομμάτι ἑμισοκαμμένη ψάθα τοῦ λύχνου¹.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Ὡ κακομοιριά σου· καὶ τί θὰ τὸ κάμης αὐτὸ τὸ πλέγμα;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν τὸ χρειάζομαι καθόλου, πλὴν θέλω νὰ τὸ πάρω.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Ἐεῦρεις ὅμως ποῦ τὸ κατήνησες ἀηδία; φύγε ὀγλήγωρα ἀπ' ἐδῶ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὡ μαῦρη μοῖρα μου! νᾶσαι καλὰ καὶ νὰ εὐτυχήσης ὡς ἂν τὴν μητέρα σου².

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Νά, φεῦγα πλέον τώρα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μή, σὲ πρκαλῶ, ἀκόμη· ἀλλὰ δόσε μὲ κανατίτσα μὲ σπασμένο χεῖλι.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Πάρε το κί' αὐτὸ καὶ χάσου, διότι κατήνησες πλέον ἀνυπόφορος.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν ξεῦρεις ἀκόμη, μὰ τὸν Θεόν, πόσον κακὸν μὲ κάμνεις ἐσὺ αὐτός. Μόνον αὐτό, δόσε με, ἴματι μου Εὐριπίδην, καὶ ὄχι ἄλλο· μὲ μικρὴ χύτρα στουμπωμένη μὲ σφογγάρι.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Ἄνθρωπε, σὺ θὰ μοῦ σηκώσης πράγματα μιᾶς ὀλοκλήρου τραγωδίας· ἔλα πάρε καὶ τοῦτο καὶ φύγε.

(1) Οἱ πτωχοὶ ὕταν τὴν νύκτα ἐξήρχοντο εἰς τὴν δρόμον, διὰ νὰ μὴν ἀποσθῆναι ὁ ἄνεμος τὸ φῶς τοῦ λύχνου των, περιετείλιζον αὐτὸν μὲ τεμαχίον τι σπυριδίου (ψάθης πλεκτῆς), ὡς ἡμεῖς σήμερον μεταχειριζόμεθα τὰ ὑκλία διὰ τοὺς φανούς.

(2) Περιπαικτικῶς ἐνειδίζει ὁ πανούργος γέρον τὸν Εὐριπίδην, ἐπειχόμενος εἰς αὐτὸν νὰ μιμηθῆ κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν μητέρα του Φαιναρέτην, ἧτις ἦν λαχανοπώλις τὸ ἐπάγγελμα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καλό, φεύγω· αλλά τί νά κάμω ὅπου ἔχω ἀνάγκη ἐνδὸς πράγματος, τὸ ὅποιον ἂν μοῦ λείπη χάνομαι! ἄκουσέ με νά σέ χαρῶ, Εὐριπίδη, αὐτὸ ἂν μὲ δώσης φεύγω καὶ δὲν ἔρχομαι πλά· βάλλε μου μέσα εἰς τὸ ζυμπιλάκι μερικὰ μαραμμένα λαχανόφυλλα.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Μ' ἀφάνισες· νά καὶ αὐτά· δὲν ἀξίζουσι τώρα τίποτε τὰ δράματά μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μὴ σὲ μέλλῃ, δὲν θέλω πλέον τίποτε, νά ὅπου φεύγω· ἐπειδὴ κατήνησα πολὺ βαρετός, καὶ δὲν φαίνομαι μ' αὐτὰ ὅπου κάμω ὅτι μισῶ τοὺς τυράννους... Αἱ ἀλοῖμονον εἰς ἐμὲ τὸν ἄθλιον, πόσον ἀφανισμένος εἶμαι· ἔλησμήνησα ἕνα πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτῶνται ὅλα τὰ ἄλλα. Φῶς μου καὶ ἀγάπη μου Εὐριπιδάκι, κακὴν κακῶς νά χαθῶ ἂν σοῦ ζητήσω πλέον ἄλλο πρᾶγμα, παρὰ ἕνα μόνον, αὐτὸ μόνον, αὐτὸ μόνον· πάρε ἀπὸ τὴν μητέρα σου ἕνα ἀγριολάχανο καὶ δόσε μὲ το.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὀλοφάνερα μᾶς περιπαίζει· κλεῖσε τὰ θυρόφυλλα τῆς οἰκίας.

(Καὶ ἐνταῦθα ὑποτίθεται ἀναγκαίως μικρά τις μεταβολὴ τῆς σκηνῆς εἰς τὰ πρότερον. Ἀποβληθεὶς ὁ Δικαιοπόλις ἐξέρχεται γελοῖως μετμημφισμένος μὲ τὴν χύτραν ὡς περικεφαλαίαν καὶ τὰ λοιπὰ βράκη, ὅσα ἔλαβε παρὰ τοῦ Εὐριπίδου, καὶ παρευόμενος πρὸς τοὺς δημότας του, καθ' ὁδὸν ὁμιλεῖ μόνος πρὸς ἑαυτόν:)

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἔ! καρδιά μου, πρέπει νά περάσης χωρὶς λάχανα. Γνωρίζεις ἄρά γε εἰς ποῖον ἀγῶνα θά ἐμῶς ἐντὺς ὀλίγου, ὅποτε μέλλεις

νά ὁμιλήσης πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν Λακεδαιμονίων, ἔμπρὸς λοιπὸν τώρα, ὦ ψυχή μου· αὐτὴ εἶνε ἡ κρίσιμος περίστασις. Τί στέκεσαι; δὲν κατέπιες δάκρυα τὸν Εὐριπίδην; βέβαια λοιπὸν ἔμπρὸς τώρα, καρδίτσα μου, πήγαινε ἐκεῖ εἰς τὸν Χορὸν καὶ βάλλε τὸ κεφάλι σου ὅπου ὑπεσχέθης, διὰ νά εἴπῃς ὅ, τι σὲ ἀρέσει. Τόλμη χρειάζεται ἐδῶ, ἔλα, πέρα ἔμπρὸς. Σὲ θαυμάζω τφόντι, καρδιά μου.

ΧΟΡΟΣ.

Τί θά κάμῃς; τί θά 'πῃς; σὲ βεβαιῶ ὅτι εἶσαι ἕνας σιδηρένιος ἄνθρωπος καὶ αὐθάδης, διότι τολμᾷς νά βάλλῃς τὸ κεφάλι σου κάτω, καὶ νά ὁμιλήσης ἕνας μόνος ἐναντίον τόσων ἄλλων, καὶ νά τοὺς ἀντισταθῇς.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ψηφᾷ τὸ πρᾶγμα· πολὺ καλά λοιπὸν, ἐπειδὴ μόνος σου τὸ θέλεις, λέγε.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μὴν ὀργισθῆτε ἐναντίον μου, ὦ ἄνδρες θεαταί, ἐάν καὶ ἐγὼ μὲ ὄλην τὴν πτωχίαν μου, θά ὁμιλήσω εἰς τοὺς Ἀθηναίους περὶ τῆς πόλεως τῶν μέσα εἰς τὴν κωμωδίαν μου· διότι τὸ δίκαιον ἠμπορεῖ νά τὸ εἴπῃ καὶ ἡ κωμωδία. Θά εἴπω βαρῶς πράγματα, ἀλλὰ σωστά· καὶ δὲν θά μὲ κατηγορήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Κλέων ὅτι ἔμπρὸς εἰς ξένους ἀνθρώπους προσβάλλω τὴν πόλιν· διότι ἐμεῖς καὶ ἐμεῖς εἴμεθα, καὶ εἶνε καιρὸς τῆς ἐορτῆς τῶν Ἀθηναίων, χωρὶς νά παρευρίσκωνται ξένοι· καὶ οὔτε φόροι μᾶς ἐστάλησαν ἀκόμη, οὔτε οἱ σύμμαχοι ἀπὸ τὰς πόλεις ἤλθαν, ἀλλὰ ξεροὶ ἡμεῖς εἴμεθα καὶ ξεκαθαρμένοι ἀπὸ τοὺς μετοίκους, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὴν ἰδέαν μου, εἶνε τὰ ἄχυρα τῶν πολιτῶν. Σὰς λέγω λοιπὸν ὅτι πολὺ μισῶ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ εἶθε ὁ Ποσειδῶν, ὁ θεὸς ὅπου λατρεύουν εἰς τὸ Ταίναρον, νά στείλῃ εἰς αὐτοὺς σεισμόν, καὶ νά κρημνίσῃ τὰ ὀπήτια των, διότι καὶ ἴδικά μου ἀμπέλια ἀφάνισαν· Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον, καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁμιλῶ ἐνώπιον φίλων μου, ἀποδίδομεν ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐν ᾧ με-

ρικοί από τους έδικούς μας δὲν λέγω ὅλους, — ἔχετε καλὰ ἔς τὸν νοῦν σας τοῦτο ὅτι δὲν ἐνοῶ ὅλους τοὺς πολίτας, — ἀλλ' ἔλεσεινά τινα καὶ διεφθαρμένα ἀνθρωπάκια, ἄτιμα καὶ ἀχρεῖα καὶ μιαιφά, ἤρπαζον μὲ ψευτικὰς τὰς πραγματείας τῶν Μεγαρέων· καὶ ἂν ἐβλεπον εἰς κανὲν μέρος ἀγγούρια ἢ λαγουδάκια ἢ γουρουνάκια ἢ σκόρδα ἢ κομμάτια ἄλας, λέγοντες ὅτι αὐτὰ εἶνε Μεγαρικά, τὴν ἰδίαν στιγμὴν τὰ ἤρπαζον καὶ τὰ ἐπώλουν.

Καὶ αὐτὰ ἦσαν μικρὰ πράγματα καὶ συνειθισμένα. Μερικοὶ δὲ νέοι μέθυσοι ἔρχονται ἔς τὰ Μέγαρα καὶ κλέπτουν τὴν πόρνην Σικαίθαν· κατόπιν οἱ Μεγαρεῖς φουσκωμένοι ὡς πετεινοὶ ἀπὸ τὸ κακὸ τους, ἐκλεψάν ἀπ' αὐτῆς δύο πόρναις φιλινάδας τῆς Ἀσπασίας· ἀπ' ἐδῶ λοιπὸν ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ ξεσπάσῃ ὁ πόλεμος εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας διὰ τρεῖς πατρικὰς γυναῖκας. Τότε δὲ ἀπὸ τὸν θυμὸν τοῦ οὐρανοκαταϊδάστος Περικλῆς μας ἔστραπτεν, ἐβροντοῦσε καὶ ἔκαμνε ἄνω κάτω τὴν Ἑλλάδα· ἔγραψεν ἓνα ἀλλοιωτικὸ ψήφισμα, ὡς ἂν τὰ τραγούδια τοῦ συμποσίου, ὅτι οἱ Μεγαρεῖς δὲν πρέπει νὰ μένουν πλέον οὔτε εἰς τὴν πόλιν, οὔτε εἰς τὴν ἀγορὰν, οὔτε εἰς τὴν ξηράν, οὔτε εἰς τὴν θάλασσαν. Τότε οἱ Μεγαρεῖς, ὅταν βαθμηδὸν κατήντησαν νὰ μὴν εὐρίσκουν νὰ φάγουν, παρεκάλουν τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ καταργηθῇ τὸ ψήφισμα τοῦτο, τὸ ὅποιον ἐγένεεν ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν δημοσίων γυναικῶν· ἀλλ' ἡμεῖς ἐδίδομεν κούφον ἄφτι εἰς τὰ παρακάλια των.

Ἐκτοτε λοιπὸν ἄρχισε νὰ ἀκούεται ὁ πάταγος τῶν ὄπλων· ἢ μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ τοῦτο· ἀλλ' εἰπῆτε σεῖς τί ἔπρεπε. Ἄν, λόγου χάριν, ἓνας ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους ἤρχετο μὲ καράβι εἰς τὴν Σέριφον καὶ ἤρπαζε κανὲν σκυλάκι καὶ τὸ ἐπώλει, ἔσεῖς θὰ ἐκάθεσθε ἔς τὴν ἡσυχίαν σας τότε; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλ' εὐθύς τὴν ἰδίαν στιγμήν ἠθέλατε καταϊβάσει τριακόσια πλοῖα· ἢ πόλις θὰ ἐγέμιζεν ἀπὸ τὴν βοήν τῶν στρατευμάτων καὶ ἀπὸ τὸν θόρυβον ποῖον νὰ κάμουν νύκταρχον· ἐδῶ μοιράσματα τῶν μισθῶν, ἐκεῖ χρυ-

σώματα τῶν ἀγαλμάτων τῆς πρώρας, τῆς πόλεως αἱ ἀποθήκαι· θὰ ἀντηχοῦσαν ἀπὸ θόρυβον ἐν ᾧ θὰ μοιράζεται τὸ ἀλευριπαντοῦ θὰ ἐβλεπέ τις δέρματα διὰ λωρία τῶν κωπιῶν, ἀγορασθὰς βαρελίων, σκόρδα πληθος, ἐλγές, κρομμύδια μέσα ἔς τὰ πλεγμάτια, στεφάνια ἐδῶ, σαρδέλλας ἐκεῖ, ἀλλοῦ γυναικας ὅπου παίζουσι τὸν αὐλόν, τὰ χέρια τῶν ἐργατῶν γεμάτα βόζους ἀπὸ ταῖς πολλαῖς δουλειαῖς, καὶ τὸν ναύσαθμόν μας φορτωμένον ξύλα διὰ νὰ δουλευθοῦν κωπία· θὰ ἐκτυποῦντο ξυλόκαρφα καὶ οἱ σκαλμοὶ θὰ ἐτρουπάνοντο βιαστικά· δὲν θὰ ἤκούετο ἄλλο τι, παρὰ αἱ ἐθακρύνσεις τοῦ αὐλοῦ, καὶ ὁ ἦχος τῆς φλογέρας καὶ τῶν σφυριχτῶν¹. Αὐτὰ ὅλα εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἐκάμνετε τὸν δὲ Τήλεφόν μας δὲν πιστεύετε ὅτι τὰ κατορθώνει; λοιπὸν δὲν γνωρίζετε τίποτε.

(Ὁ χορὸς ἐδῶ διαιρεῖται εἰς δύο κόμματα, ὧν τὸ μὲν ἐν ἐπαινεῖ τοὺς λόγους τοῦ Δικαιοπόλιδος, τὸ δὲ ἄλλο τοὺς μέμφεται).

ΗΜΙΧΟΡΙΟΝ Α'.

Μὲ τὰ σωστά σου ὀμιλεῖς, ὦ κατεργάρη καὶ μιαιφά, καὶ τέτοια λόγια τολμάς νὰ λέγῃς πρὸς ἡμᾶς σὺ ὁ πτωχός, χωρὶς νὰ ἀφήτῃς ἀπείρακτον κανένα συκοφάντην;

ΗΜΙΧΟΡΙΟΝ Β'.

Ἐχεις ἄδικο, ἔς τὸ θεό μου· ὅσα αὐτὸς λέγει εἶνε σωστά, καὶ εἰς κανὲν ἀπὸ αὐτὰ δὲν ψεύδεται.

ΗΜΙΧΟΡΙΟΝ Α'.

Ἄς ἦνε καὶ δίκαια· ἔπρεπε νὰ τὰ εἰπῇ; μὰ δὲν θὰ μείνῃ ἀτιμώρητος δι' αὐτὴν τοῦ τὴν τόλμην.

(Ἐνταῦθα ἐρεθισθὲν τὸ Ἡμιχόριον ὀρμᾶ κατὰ τοῦ γέροντος νὰ τὸν κτυπήσῃ).

(1) Ζωηρότατα ἀπαριθμοῦνται ταῦτα ἐν τῷ κεμένῳ μετὰ τῆς κωμικῆς ἐκείνης χάριτος καὶ ἐπινοίας.

ΗΜΙΧΟΡΙΟΝ Α'.

Ἐ φίλε, ποῦ τρέχεις; στάσου· πρόσσεχε, ἂν δείρῃς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, θὰ τὰς γευθῆς καὶ σὺ κατόπιν.

ΗΜΙΧΟΡΙΟΝ Β'.

(Πιθανῶς περιπλέκονται ἐνταῦθα οἱ Ἀχαρνεῖς καὶ ἔρχονται εἰς χειράς, ὅπερ δίδει εἰς τὴν σκηνὴν μίαν κωμικὴν χάριν).

Ἄλλοι, ὦ Λάμαχε, ὅπου ῥίπτεις μὲ ταῖς ματιαῖς σου ἀγραπαις, ἔβγα ἴς τὴν μέση, ὦ φοβερέ, καὶ βοήθησόν μας, Λάμαχε φίλε καὶ συντοπίτη μου· καὶ ὅποιος ἄλλος εἶνε ἐδῶ ἢ ἀρχιστράτηγος ἢ στρατηγὸς φύλαξ καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν τειχῶν, ἄς τρέξῃ εἰς βοήθειάν μας· διότι ἡμεῖς ἐμείναμεν κάτω.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

(Ἐξέρχεται τῆς οἰκίας του βαρυσπλιμένος ὁ Λάμαχος, καὶ τρέχων ἔνθεν κακεῖθεν, ἐρωτᾷ καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ τὸ αἴτιον τῆς ταραχῆς).

Ἀπὸ ποῖον μέρος μοῦ ἤλθεν αὐτὴ ἡ πολεμικὴ φωνή; Ποῦ ἔχουν ἀνάγκην βοήθειας; Εἰς ποῖον μέρος πρέπει νὰ ῥίψω τὴν ταραχὴν τοῦ πολέμου; Ποῖος μὲ ἔκαμε νὰ ἐβγάλω τὴν Γοργόνα μου ἀπὸ τὴν θήκην της;

ΗΜΙΧΟΡΙΟΝ Α'.

Παλληκαρὰ Λάμαχε, τρομερὲ γιὰ τὰ χαρχάλλα καὶ τὰ καρτέρια σου! . . !

ΗΜΙΧΟΡΙΟΝ Β'.

ὦ Λάμαχε, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ νὰ ὑβρίζῃ ὅλην τὴν πόλιν μας!

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἀλήθεια, σὺ ὁ ζητιάνος τολμᾷς νὰ ἐκστομίζῃς τέτοια λόγια;

(1) Εἰς τὸ κείμενον:

« ὦ Λάμαχ' ἦρωε, τῶν λόφων καὶ τῶν λόγων. »

Παρωνυμικῶς παίξει ὁ ποιητής.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

ὦ ἦρώα μου Λάμαχε, συγχώρησόν με, ἂν μ' ὄλην τὴν πτωχίαν μου εἶπα καὶ ἐγὼ καὶ ἐμωρολόγησα ἀτί τι.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Καὶ τί εἶπες διὰ ἡμᾶς; δὲν δμιλεῖς;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν ἔμπορῶ νὰ σὲ πῶ τίποτε.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Πῶς δὲν ἔμπορεῖς;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τούρτουρας μὲ πιάνει ἀπὸ τὸν φόβον ὅπου προξενοῦν εἰς ἐμὲ τὰ ὄπλα σου· σὲ παρακαλῶ λοιπὸν σήκωσε ἀπ' ἐμπροσθὰ μου αὐτὴν τὴν μαμουνα σου¹.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἰδού, τὴν σηκώνω.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Γύρισέ μου τὴν τώρα προῦμυτα.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἄς ἦνε, τὴν ἐγύρισα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δόσε με τώρα τὸ πτερὸν ἀπὸ τὴν περικεφαλαίαν σου.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Νὰ ἐσένα καὶ τὸ πτερό.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πιάσε με τώρα ἀπὸ τὸ κεφάλι διὰ νὰ ξεράσω· διότι αὐτὰ τὰ πτερά σου μὲ κάμουν νὰ ἀναγουλιάζω.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἄνθρωπε τί κάμνεις; θὰ ξεράσης εἰς τὸ πτερό; ἔξοις ὅτι εἶνε πτερό. . . .

(1) Εἰς τὸ κείμενον, τὴν Μαρούνα = Γοργόνα (ἀσπίδα ἔχουσαν ἐπ' αὐτῆς ὡς σύμβολον τὸ τρομερὸν τῆς Γοργόνας προσώπων.)

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τίνος πουλλοῦ ἄρα γε; μήπως εἶνε κανενὸς καυχησιάρη¹;

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Οἱ καὶ πῶς θὰ τὸ μετανοήσης!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τίποτε, ὦ Λάμαχε· δὲν περνᾷ ἐδῶ ἡ δύναμίς σου· ἂν δὲ ᾔσαι δυνατός, διατί δὲν ἠμπορεῖς νὰ μὲ καταφέρης, ἐνῶ ὁποῦ εἶσαι μάλιστα τόσῳ καλοαρματωμένος;

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Τέτοια λόγια τολμᾷς σὺ ὁ ζήτουλας νὰ λέγῃς ἔνα στρατηγόν;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἐγὼ εἶμαι ζήτουλας;

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Καὶ τί εἶσαι;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί εἶμαι; εἶμαι ἓνας πολὺ καλὸς πολίτης καὶ ὄχι σπουδαρχίδης· μάλιστα ἀφότου ἤρχισεν ὁ πόλεμος ἔγεινα καὶ καλὸς στρατιώτης· σὺ δὲ ἀφότου ἤρχισεν ὁ πόλεμος εἶσαι ἓνας ἀγορασμένος².

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Μὰ ἐγὼ ἐχειροτονήθην στρατηγός. . . .

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τὸ ἔζῳρω, ἀπὸ τρεῖς κούκους. Ἰσα ἴσα καὶ ἐγὼ δι' αὐτὸ ἔκαμα εἰρήνην, διότι ἀπδιάζα νὰ βλέπω γεροντάκια μὲ τ' ἄ-

(1) Εἰς τὸ κείμενον κομπολακίθου (=κομπορρήμονος) σύνθεσις κωμικοῦ ὀνόματος ἀποδομένου μὲν εἰς πτηνόν, ἀναφερομένου δὲ κυρίως εἰς τὸν Λάμαχον. (Fanfaron).

(2) Κωμικῶς σχηματίζει ὁ ποιητὴς τρία ὀνόματα ὡς πατρωνυμικά: σπουδαρχίδης (=καταβάλλον πάντα κόπον καὶ πᾶσαν διαβολὴν καὶ βραδυργίαν διὰ νὰ γίνῃ ἄρχων), στρατιώτης (=στρατιωτικός), καὶ μισθάρχίδης (=ὁ ζήτων μισθοδοτούμενος, ἐπικερδῆ ὑπουργήματα).

σπρα μαλλίᾳ εἰς τὰ στρατεύματα, καὶ ἐξ ἐναντίας νέους ὡσάν ἐσένα φευγατιζομένους ἄλλους μὲν εἰς τὴν Θράκην διὰ νὰ λαμβάνουν μισθὸν τρεῖς δραχμάς, ὡσάν κάποιους Τισαμενο-Φαινίππους καὶ Διαβολο-Ἰππαρχίδας· ἄλλους δὲ νὰ τρέχουν εἰς τὸν Χάρητα, ἄλλους πάλιν εἰς τοὺς Χάονας, ὡσάν Γερητοθεδώρους καὶ Φλυαρο-Διομέας, καὶ ἄλλους εἰς τὴν Καμαρίνα καὶ εἰς τὴν Γέλα καὶ εἰς τὴν Περιγέλα¹.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Διότι ἐχειροτονήθησαν ἀπὸ τὸν λαόν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μὰ ποία ἡ αἰτία ἐσεῖς πάντοτε νὰ λαμβάνετε μισθοῦς, ἀπὸ αὐτοὺς δὲ κανεῖς;—

(Ἀποτείνεται πρὸς ἓνα ἕκαστον τῶν προσώπων τοῦ χοροῦ).

ἔς τὴν ζωὴν σου Καρβουνάδη,² εἰπέ μοι, σὺ ὅπου ἔχεις ἄσπρα μαλλίᾳ ἔγεινες καμμιά φορὰ πρέσβυς;— βλέπεις; τὸ ἀρνεῖται· μόλα ταῦτα εἶνε φρόνιμος καὶ ἄνθρωπος τῆς δουλειᾶς. — Τί λέγετε σεῖς Δρακάκι καὶ Εὐφορίδη, ἢ ἐσὺ Πρινίδη; εἶδε κανεῖς σας ποτὲ τὰ Ἐκβάτανα ἢ τὴν Χαοίαν;— ὄχι, ἀποκρίνονται. Μόνον ὁ υἱὸς τῆς Κοισύρας³ καὶ ὁ Λάμαχος, οἱ ὁποῖοι ἓνα καιρὸν τόσον ἦσαν βουτυγμένοι εἰς τὰς συνεισφορὰς καὶ εἰς τὰ

(1) Ὁ ποιητὴς ἀπαριθμῶν κωμικῶς τὰ ὀνόματα ταῦτα, προσβάλλει συγχρόνως τοὺς τινὰς ἀμαθεῖς, κούφους, ἀλαζόνας καὶ ἀχρείους συμπολίτας του, ὡς Τισαμενοῦς, Φαινίππου κτλ. Τὸ δὲ «Γέλα καὶ Καταγέλα», κατὰ τὸ Δημοσθένειον «καὶ Ἐργίσκη καὶ Μουργίσκη».

(2) Εἰς τὸ κείμενον Μαριλάδη, ὄνομα συντεθὲν κωμικῶς ἐκ τεχνικῆς λέξεως ἀναγομένης εἰς τὴν τέχνην τῶν Ἀχαρνέων, τὴν ἀνθρακοποιίαν· μαρίλη λέγεται ἢ τῶν ἀνθράκων ἀσβόλη (καρβουνότοζον), ἐκ τούτου λοιπὸν κύριον ὄνομα Μαριλάδης (Καρβουνάδης)· αὐτὸ τοῦτο βλέπομεν καὶ εἰς τὰ κατωτέρω ὀνόματα: Πρινίδης ἐκ πρίνου δηλ. καὶ Εὐφορίδης, ὡς εὖ φέρειν δυνάμενος τὰ τῶν ἀνθράκων φορτία, κτλ.

(3) Κατὰ τινὰς ἔννοεῖ πλούσιόν τινα ἀλαζόνα υἱὸν τῆς Κοισύρας, γυναικὸς τοῦ Πεισιστράτου, τὸν Μεγακλέα· κατ' ἄλλους δὲ, τὸν ἀπόγονον αὐτῆς Ἀλκιδιάδην, πιθανώτερον, διότι καὶ παρακατιῶν τὸν συγκαταριθμεῖ μετὰ τῶν θεουδαδῶν ῥητόρων.

χρέη, ὥστε ὅσοι τοὺς ἐγνώριζαν ἔλεγον εἰς τοὺς ἀνθρώπους τραβηχθῆτε, καθὼς φωνάζουν ὅταν χύνουν τὸ ἐσπέρας εἰς τὸν δρόμον τὰ ἀποπλύματα.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἢ δημοκρατία, ὑποφέρονται αὐτά;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὅχι βέβαια, ἐὰν ὁ Λάμαχος δὲν παύσῃ τοῦ νὰ λαμβάνῃ μισθοῦς.

ΛΑΜΑΧΟΣ

Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, θὰ πολεμῶ αἰωνίως τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ θὰ τοὺς κάμνω ἄνω κάτω παντοῦ καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ὅσον ἠμπορῶ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ ἐγὼ κηρύττω εἰς ὅλους τοὺς Πελοποννησίους καὶ εἰς τοὺς Μεγαρεῖς καὶ εἰς τοὺς Βοιωτοὺς, ὅτι εἶνε ἐλεύθεροι νὰ πωλοῦν καὶ νὰ ἀγοράζουσι εἰς τὸ μέρος μου· μακρὰ δὲ ὁ Λάμαχος.

(Ἀναχωροῦν καὶ οἱ δύο· ἐπειδὴ δὲ εἶνε ἀνάγκη τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σκηνῆς νὰ μεταβληθῇ καὶ νὰ παρασταθοῦν ἄλλα πράγματα, διὰ τοῦτο ἕως οὗ νὰ ἐτοιμασθῶσιν, ὁ χορὸς μένων ἴσως, στρέφεται πρὸς τοὺς θεατὰς, καὶ ἀρχίζει νὰ ὁμιλῇ ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου τοῦ ἢ τοῦ ποιητοῦ τῆς κωμῳδίας· ὅπερ τὸ πάλαι ἐσυνειθίζετο εἰς τὰς κωμῳδίας ὑπὸ τὸ ὄνομα παραβάτης.)

ΧΟΡΟΣ.

Αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου τὰ λόγια ἐνίκησαν, καὶ ἠμπόρεσε νὰ καταπέσῃ τὸν λαὸν διὰ τὴν εἰρήνην ὅπου ἔκαμεν· ἐν τοσοῦτῳ ἔλατε, ἅς ἀνασκουμβωθῶμεν διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν μετὰ τὸν σκοπὸν τῶν ἀναπαιστικῶν στίχων:

Ἀφότου ὁ διδάσκαλός μας ἐπιστατεῖ τοὺς κωμικούς χορούς, ποτὲ δὲν παρουσιάσθη εἰς τὸ μέσον τοῦ θεάτρου διὰ νὰ ὁμι-

λήσῃ καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶνε ἐπιτήδειος. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἐχθροὶ τοῦ τὸν κατηγοροῦν εἰς τοὺς ἐπιπολαίους Ἀθηναίους ὅτι περιπαίζει τὴν πόλιν μας καὶ ὑβρίζει τὸν δῆμον, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀποκριθῇ τῶρα εἰς τοὺς ἀκαταστάτους Ἀθηναίους. Λέγει λοιπὸν ὁ ποιητὴς οὗτος, ὅτι εἶνε πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος εἰς ἡμᾶς, διότι σᾶς ἐμπόδισε τοῦ νὰ ἀπατάσθε ἀπὸ τὰ λόγια τῶν ξένων, ὥστε μῆτε νὰ χαιρέσθε ὅταν σᾶς κολακεύουν μῆτε νὰ ἦσθε μωγοχάφται· ἐν ᾧ πρῶτα ὅταν οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τὰς ἄλλας πόλεις ἤθελον νὰ σᾶς ἀπατήσουν σᾶς ὠνόμαζον « σεφανωμένους με λουλουδία, » καὶ ἅμα ἔλεγε κανεὶς αὐτὸν τὸν λόγον, παρρηθὺς διὰ τοὺς στεφάνους αὐτοὺς δὲν σᾶς χωροῦσαν τὰ καθίσματα σας. Ἐν δὲ κανεὶς ἄλλος θέλων νὰ σᾶς κολακείσῃ ὠνόμαζε τὰς Ἀθήνας « λαμπράς, » εὗρισκε λαμπρὰ τὴν τύχην του δι' αὐτὰς τὰς λαμπράς, ἰσοτιμῶν ἡμᾶς μετὰ λαμπράς σαρδέλλας. Διὰ ταῦτα λοιπὸν πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος ἔγεινεν εἰς ἡμᾶς ὁ ποιητὴς, πρὸς τοῦτοις καὶ διότι ἔδειξεν εἰς τὰς πόλεις πῶς οἱ δῆμοι δημοκρατοῦνται. Ὅθεν τῶρα οἱ ἀπεσταλμένοι ἐκ τῶν πόλεων θὰ ἔλθουν νὰ σᾶς φέρουν τοὺς φόρους, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἴδωσιν αὐτὸν τὸν ποιητὴν τὸν ἄριστον, ὅστις ἐριψοκινδύνευσεν ἵνα εἰπῇ τὰ δίκαια εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Τόσον δὲ μακρὰν ἔφθικεν ἡ φήμη τῆς τόλμης αὐτοῦ, ὥστε καὶ ὁ μέγας βασιλεὺς ἐξετάζων τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν Λακεδαιμονίων, πρῶτα πρῶτα τοὺς ἠρώτησε ποῖοι ἐκ τῶν δύο, οἱ Ἀθηναῖοι ἢ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶνε δυνατοὶ εἰς τὰ καράβια· κατόπιν δὲ, ποίους ἀπὸ αὐτοὺς κατηγορεῖ ὁ ποιητὴς οὗτος περισσότερον· διότι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, εἶπε, θέλουν γίνεαι ἀνώτεροι καὶ εἰς τὸν πόλεμον θέλουν νικήσει, ὅσοι δέχονται τὰς συμβουλὰς του. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι σᾶς παρκαينوῦν νὰ κάμετε εἰρήνην μαζί τους, καὶ ζητοῦσι τὴν Αἰγίναν, ὅχι ὅτι τοὺς μέλλει διόλου περὶ τῆς νήσου ταύτης¹, ἀλλ' ὁ σκοπός

(1) Ἐκ τούτων ὑποθέτουσι τινὲς ὅτι ὁ Ἄριστοφάνης ἦτον Αἰγινήτης· ἀλλὰ μάλλον

των εἶνε νὰ σᾶς ἀρπάσουν τὸν ποιητὴν τοῦτον. Ἐσεῖς λοιπὸν ποτὲ μὴ τὸν ἀφήσετε, διότι θέλει ὑπερασπισθῆ τὴν δικαιοσύνην εἰς τὰς κωμῳδίας του, καὶ ὑπόσχεται νὰ σᾶς μάθῃ πολλὰ καλὰ πράγματα, ὥστε νὰ κατασταθῆτε εὐδαίμονες· ὄχι ὅτι θέλει νὰ σᾶς κολακεύσῃ, οὔτε μισθοὺς σᾶς ὑπόσχεται, οὔτε σᾶς ἀπατᾷ κἂν ὀλιγοῦτσικόν¹, οὔτε ἐπιθυμεῖ νὰ σᾶς κάμῃ διαβολίταις, οὔτε σᾶς καταπλημμυρεῖ μὲ ἐπαίνους, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ σᾶς μάθῃ τὰ ὠφέλιμα. Δι' αὐτὰ λοιπὸν ὁ Κλέων ἄς κάμῃ ὄλαις του ταῖς τέχναις, καὶ ἄς βάλῃ ὅλα τὰ δυνατὰ του διὰ νὰ μὲ βλάψῃ ἢ τιμιότης καὶ ἡ δικαιοσύνη θὰ μὲ ὑπερασπίζεται, καὶ ποτὲ δὲ θὰ μὲ ἰδῇ κανεὶς νὰ ἤμαι εἰς τὴν πόλιν ἕνας, καθὼς ἐκεῖνος εἶνε, φοβισιάρης καὶ μπιρμπάντης.

Ἐλα λοιπὸν, ὦ δυνατὴ Μοῦσα τῶν Ἀχαρνῶν, ἔλα ἐδῶ φλογερὰ καὶ καυσικὴ ὡς φωτιά². Παρομοία μὲ τοὺς ἐξερχομένους σπινθηροβολισμοὺς ἀπὸ τὰ ἀναμμένα κάρβουνα, ὅταν τὰ ἐρεθίζῃ δυνατὸν φύσημα τοῦ ἀνέμου, διὰ νὰ ψηθοῦν τὰ ψαράκια ὅπου εἶνε βαλμένα ἐπάνω εἰς αὐτά, καὶ ἄλλοι μὲν ἐτοιμάζωσι καλὴν σάλτσαν τῆς Θάσου, ἄλλοι δὲ ζυμώνουν ψωμί, ἔτσι καὶ σὺ ἔλα σοβαρά, διὰ νὰ ἀρπάξῃς ἐμένα τὸν συντοπίτη σου μὲ τὴν δυνατὴν καὶ χωριάτικην ἀρμονίαν σου!

Ἐμεῖς λοιπὸν τὰ γεροντάκια ἔχομεν πολλὰ νὰ ψάλλωμεν ἐναντίον αὐτῆς τῆς πόλεως· διότι τώρα εἰς τὰ γηρατειά μας, ἀντὶ νὰ μᾶς κυττάζετε καθὼς πρέπει διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις μας ἐκεῖνας ὅπου ἐδείξαμεν εἰς τὰς ναυμαχίας τοῦ τότε

κτῆματα εἶχαν ὁ ποιητὴς ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης, καὶ διέτριβε συχνὰ ἐν αὐτῇ, τῆς ἠποιίας ἢ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων κατάληψις ἐστάθη πραγματικῶς μία τῶν αἰτιῶν τοῦ διαρκοῦς πολέμου.

(1) Εἰς τὸ κείμενον: ἐξ ἀπατύλλων.

(2) Ὁ χορὸς ἐνταῦθα εἶνε ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ του καὶ ἀπαρπάζεται ὑπὸ τοῦ ποιητικῷ εἴστρου. Ἐπιτυχῶς δὲ γίνεταί καὶ ἡ σύγκρισις καὶ ἡ ἔνοσις ζωηρᾶς ποιητικῆς φαντασίας μὲ τοὺς κωμικοὺς λόγους τῶν ἀνθρακίων, καθὼς καὶ αἱ γελῶσαι παρομοιώσεις.

καιροῦ, μᾶς ἀφήνετε ἐξ ἐναντίας τρομερὰ νὰ ταλαιπωρῶμεθα καὶ ἀφ' οὗ τραβήξετε ἕς τὰ κριτήρια ὡς ἡμᾶς γέροντια, τὰ ὅποια δὲν ἔχομεν ἄλλην ἀξίαν παρὰ νὰ εἶμεθα κωφὰ καὶ ξαναμωραμένα, μᾶς ἀφήνετε νὰ περιγελωμέθα ἀπὸ ῥήτορας ὅπου εἶνε παιδιὰ μας, ὡς ἡμᾶς ἀνθρώπους ὅπου Ἀσφαλιστῆς Ποσειδῶν μᾶς εἶνε τὸ δεκανίκι¹. Παρουσιάζομεθα λοιπὸν εἰς τὸ βῆμα, μασσουλίζομεν μερικὰς λέξεις ἀπὸ τὰ πολλὰ γηρατειά, καὶ δὲν βλέπομεν ἄλλο παρὰ τὴν σκιάν τῆς δικαιοσύνης· ἐν ᾧ ὁ ῥήτωρ νεανίας, εὐθύς ἄμα τοῦ παρουσιασθοῦν ἀντιδικοί, κόφτει ῥάφτει μὲ ταῖς πανουργίαις του, καὶ μὲ τὰ στρογγυλά του λόγια, ὡς ἂν μὲ παγίδα, πιάνει ὡς ἐμένα ἕνα Μιθουσαλά, τὸν τραβᾷ, τὸν ἐρωτᾷ, τὸν σταίνει παγίδας, τὸν ταράττει καὶ τὸν φέρει ἄνω κάτω· αὐτὸς δὲ ὁ κακόμοιρος ἀπὸ τὰ γηρατειά μουσούνιζει καὶ ἀναχωρεῖ φορτωμένος ἀπὸ χρέη, καὶ μὲ παραπονέματα καὶ κλάμματα λέγει εἰς τοὺς φίλους του, « ὅτι, εἶχα γιὰ ν' ἀγοράσω τὸ σάβανό μου ὅταν ἐμβῆκα, τώρα ὅπου φεύγω τὸ χρεωστῶ. »

Εἶνε λοιπὸν δίκαιον ἔτσι ἕς τὰ πεταχτά² νὰ κρίνεται ἕνας γέρων μὲ τ' ἄσπρα τὰ μαλλιά, ὁ ὅποιος ἀπέδειξεν εἰς τὸν Μαραθῶνα ὅτι εἶνε φίλος τῆς πόλεως, καὶ νὰ χάσῃ τόσα πράγματα εἰς τὸ δικαστήριον, ἀφ' οὗ ὑπέφερε πολλὰ καὶ ἔχυσε πολὺν πᾶλληκρήσιον καὶ ζεστὸν ἰδρῶτα; Καί, ἰδέτε τὸ περιέργον, ὅτε εἶμεθα ἐκεῖ εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἐδιώκομεν ἐχθρούς· τώρα δὲ ἐδῶ μᾶς διώκουν μὲ ὅλα τους τὰ δυνατὰ μερικοὶ παληάνθρωποι, καὶ ὕστερα κοντὰ ἕς τ' ἄλλα χάνομεν καὶ τὴν κρίσιν μας·

(1) Ἡ ἔνοσις εἶνε, ὅτι ἡμεῖς οἱ γέροντες δὲν εἶμεθα ὡς ἂν τοὺς νέους παχεῖς καὶ εὐκαμπτοί, οὔτε ἔχομεν πλέον νὰ ἐπιχειρῶμεν ναυτιλίαν καὶ θαλασσοεμπορίαν, καὶ νὰ ἔχομεν νὰ κάμωμεν μὲ ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἀσφαλείας κτλ.

(2) Εἰς τὸ κείμενον περὶ κλεψύδραν, τούτέστιν εἰς τὴν στιγμήν. Γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπροσδιώριζον τὸν χρόνον τῆς ἡμέρας τῶν δικαζομένων διὰ τῆς κλεψύδρας, σκευῆς περιέχοντος ὕδωρ καὶ κάτωθεν λαπτωτάτην ἕπιν, ἐξ ἧς ἀπέσταζε τὸ ὕδωρ.

αὐτὰ ποῖος Μαρψίας¹ ἤμπορεῖ νὰ τὰ ἀρνηθῆ; Εἶνε ποτὲ πρέπον ἓνα σκυρτὸ ἀνθρωπάκι ἄν τὸν Θουκυδίδην² νὰ ἔμπλεξῃ μὲ βαρβάρους, μ' αὐτὸν λόγου χάριν τὸν Κηφισοδήμον³ καὶ τὸν φλύαρον τοῦτον δημηγόρον, τὸ ἀπορρίψιμον τῶν ἐρημιῶν τῆς Σκυθίας, καὶ νὰ βλάπτεται; Νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθεια, ἐγὼ ἐπόνεσα καὶ ἐδάκρυσα νὰ βλέπω ἓνα γέροντα ἀνθρωπον νὰ κλωτσοπατῆται ἀπὸ ἓνα ὑπέρτερον τῆς ἀστυνομίας, ὁ ὅποιος Θουκυδίδης, μὰ τὴν Δήμητρα, ὅταν ἦτο νέος, οὔτε αὐτὴν τὴν ἰδίαν θεᾶν ἐφοβεῖτο, ἀλλ' ἦτον ἱκανὸς ν' ἀντιπαλαίσῃ μὲ δέκα Εὐάθλους⁴ καὶ μὲ τὴν φωνὴν του μόνον ἠμποροῦσε νὰ κατατρομάξῃ τρεῖς χιλιάδες τοξότας, καὶ ὅλο τὸ συγγενολόγι τοῦ πατρὸς (τοῦ Κηφισοδήμου) νὰ φέρῃ ἄνω κάτω. Ἐπειδὴ λοιπὸν τοὺς γέροντας δὲν τοὺς ἀρῆνετε ἡσυχίαν, ἀποφασίσατε εἰς τὸ ἐξῆς μὲ ἓνα ψήφισμα νὰ ἦνε χωρισταὶ αἱ κρισολογίαι, ὥστε ὁ μὲν γέρον νὰ ἔχῃ συνήγορον πάλιν ἓνα γεροντάκι χωρὶς ἴδοντιαι, οἱ δὲ νέοι νὰ ἔχουν ἓνα φαρδὸν πλατὺν καὶ πολυλογᾶν νέον, ἄν τὸν υἱὸν τοῦ Κλεινίου (τὸν Ἀλκιβιάδην). Εἰς τὸ ἐξῆς λοιπὸν πρέπει νὰ τιμωρῆτε τοὺς κακοὺς, καὶ εἰς ὅλας τὰς κρισολογίας ὁ γέρον νὰ κρίνεται ἀπὸ γέροντα καὶ ὁ νέος ἀπὸ νέον.

(Ἐδῶ ἐξέρχεται ὁ Δικαιοπόλις, καὶ ἔμπροσθεν τῆς θύρας τῆς οἰκίας του χωρίζει ἓνα τόπον ὡς ἀγοράν. Ἐννοεῖται δέ, ὅτι ἡ ἀγορὰ τοιπλήθει ἀπὸ σκόροδα, ἄλατα, ἐρεθίνους καὶ τὰ τοιαῦτα.)

(1) Δημαγωγὸς καὶ ῥήτωρ ἐν Ἀθήναις πονηρὸς καὶ φλύαρος, καὶ διὰ τοῦτο κωμωδούμενος.

(2) Ἄλλος οὗτος παρὰ ὁ γνωστὸς ἱστορικὸς υἱὸς τοῦ Μιλησίου καὶ γαμβρὸς τοῦ Κίμωνος, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· μετὰ ταῦτα δὲ ἐξορισθεὶς τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἀντιπολιτευόμενος τοῦ Περικλέους.

(3) Ὁ Κηφισοδήμος οὗτος ἦτο συκοφάντης τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ῥήτωρ, κατηγορούμενος ὅτι κατήγετο ἀπὸ Σκυθίας.

(4) Οὗτος ὁ Εὐάθλος ἦν ῥήτωρ πονηρὸς· εἰς τὰς Σφιγγῆας τὸν συγκαταριθμεῖ μετὰ τοῦ χαλάνου Κλεινώμου.

ΑΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Νᾶ, αὐτὰ εἶνε τὰ σύνορα τῆς ἀγορᾶς μου· ἐδῶ μέσα εἶνε συγχωρημένον εἰς ὅλους τοὺς Πελοποννησίους καὶ τοὺς Μεγαρεῖς καὶ τοὺς Βοιωτοὺς καὶ ὅποιος ἄλλος εἶνε, νὰ ἀγοραζοῦν καὶ νὰ πωλοῦν μὲ ἐμὲ μόνον, ὅχι μὲ τὸν Λάμαχον· ἐπιστάτας δὲ τῆς ἀγορᾶς μου διορίζω μὲ τὸν κλῆρον τρία ἀπὸ αὐτὰ τὰ πετσένια λωριά¹. Μῆτε συκοφάντης λοιπὸν ἄς πατήσῃ ἐδῶ, μῆτε κανεὶς ἄλλος ὁποῦ νὰ εἶνε κατάσκοπος². Ἐγὼ ἐν τοσοῦτῳ θὰ ὑπάγω νὰ εὔρω τὴν στήλην ὁποῦ ἔχω γραμμένας τὰς σπονδὰς μου, διὰ νὰ τὴν στήσω φανερά εἰς τὴν ἀγοράν.

(Εἰσελθόντος τοῦ Δικαιοπόλιδος εἰς τὸν οἶκόν του, παρουσιάζεται εἰς τὴν σκηνὴν ἀνὴρ Μεγαρεὺς, ὅστις ὑπὸ τῆς μεγάλῃς πείνης του, ὡς ἐκ τῆς διαρκείας τοῦ πολέμου, ἀναγκάζεται νὰ πωλήσῃ τὰς θυγατέρας του μὲ εὐτελεῖ τιμὴν· διὸ καὶ μετασκευάζει αὐτὰς ἐν εἴδει χοιριδίων).

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Καλαῖς ὄραις μῶρ' ἀγαπημένη ἀπ' τοὺς Μεγαριώτας ἀγορὰ τῆς Ἀθήνας· μὰ τὸ θεὸ τῆς φιλίας ἄν μᾶνα σ' ἀποθύμῃσα. Ἐσεὶς δόλγη κορητσία, ὁποῦ ἔχετε ἓνα κακόσορτο πατέρα, τηρᾶτε μήπως εὔρετε πουθενὰ κανένα κομματί ψωμί· μὰ ἀκούσε με τί θὰ σᾶς πῶ, τεντώστε καλὰ τὴν κοιλιά σας³· νὰ σᾶς πωλήσω θέλετε, ἢ νὰ ψοφήσετε ἀπ' τὴν πείνα;

ΚΟΡΑΙ.

Πούλησέ μας, πούλησέ μας.

(1) Πιθανῶς ἐννοεῖ τὰς μαστιγὰς· ἐν τῇ κειμένῳ ἔχει οὕτω τὸ χωρίον α τούτος δ' ἰμάντας ἐκ λεπτῶν ἢ τὸ ὅποιον τινὲς ἐξηγοῦσιν, ἐκ σκληρῶν δερμάτων, ἐκ βυσσῶν· ἄλλοι δὲ γράφοντες τὸ Λ διὰ κεφαλῆκι ἐννοοῦσιν, ἐκ τῆς ἐν τῇ Τριφυλικῇ Ἠλιδι πόλεως Λέπραι ἢ Λέπρειον, ὅπου καὶ ἦτον ἡ ἀγορὰ τῶν τοιούτων.

(2) Εἰς τὸ κείμενον Φασσιανός· κωμικὸς σχηματισμὸς ὀνόματος κατὰ παρήχσιν λέξεως (ἐκ τοῦ φαίνειν = καταμηνύειν τοὺς πράττοντάς τι), ἀντὶ τοῦ συκοφάντης.

(3) Κωμικὸς ἐν τῇ κειμένῳ ἀποτέχεται ἐμὲν τὰν γαστέρα· ἀντὶ τοῦ· δόσατε ἀκρόαζιν, τείνατε πρὸς ἐμὲ τὰ ὠτία σας.

ΜΕΓΑΡΕΥΣΙΑ

Ναίσκε, ἔτσι δὲ λέγω κ' ἐγώ· μὰ ποίους εἶνε τόσο ἄμυαλος νὰ σὰς ἀγοράσῃ, ὅπου εἶστε μιὰ ὀλοφάνερη ζημία; Σταθῆτε κ' ἦρθε ἔς τὸν νοῦν μου μιὰ Μεγαρικὴ διαβολιά· θὰ σὰς κάμω γουρούνια, καὶ θὰ κράζω πῶς σὰς πουλῶ· νά, φορέστε αὐτὰ τὰ 'νύχια τὰ γουρουνήσια, καὶ κυττάξετε νὰ φανῆτε πῶς εἶστε μαθὲς καλῆς γουρουνομάνας παιδιά· γιατί, μὰ τὸν Ἑρμῆ, ἂν σὰς φέρω πάλι 'πίσω ἔς τὸ 'σπῆτι, θαῦρετε τὴν πρώτη σας τὴν μαύρη πείνα. Σύρτε βάλτε κι' αὐτὰ τὰ μοῦτρα μὲ μύταις χοίρου, καὶ ἐμβάτε μέσα ἔς αὐτὸ τὸ σακκί. Προσέχετε ὅλο νὰ γρύζετε καὶ νὰ σκούζετε κοί, κοί, σὰν τὰ γουρουνάκια 'ποῦ πουλοῦν ἔς τὰ παναγύρια. Κ' ἐγὼ θὰ κράζω τὸν Δικαιοπόλι νάρθη.—Ποῦσαι Δικαιοπόλι, ἔ Δικαιοπόλι· θές μωρὲ ν' ἀγοράσῃς γουρουνάκια;

(Ἐξέρχεται ὁ Δικαιοπόλις.)

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί βλέπω; ἕνας Μεγαρεὺς!

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ἦρθαμε νὰ ψουνίσουμε.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ πῶς περνάτε;

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Φοφοῦμεν τῆς πείνας ὅλο γύρω ἔς τὴν φωτιά.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καλὴ ζωὴ εἶνε αὐτὴ, μὰ τὴν ζωὴν μου, ὅταν ἦνε καὶ κανεὶς νὰ παίζῃ τὸν αὐλόν. Καὶ τί ἄλλο κάμνετε τώρα ἐσεῖς οἱ Μεγαρεῖς;

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Τί θὰ κάμωμε. Νά, ὅταν ἐγὼ ἀποκεῖ κίνησα γιὰ ἐδωπέρα 'ποῦ νὰ κάμω τὸ ἐμπόριό μου, οἱ πρῶτοι μας δὲ ἐσυλλογιῶντο μέσ' ἔς τὴν πόλι, πῶς μιὰ ὥρα 'μπροσθὰ νὰ μᾶς στείλουν κατὰ διαβολοῦ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν πειράζει, θὰ γλυτώσετε ἀπὸ τὰς δυστυχίας.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

'Στὸ θεό σου;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄλλο πῶς εἶνε τὰ Μέγαρα; πόσα πουλοῦν ἐκεῖ τὸ σιτάρι;

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Τόσο μόνε 'ζεύρω, πῶς γιὰ μᾶς αὐτὸ εἶνε πολῦτιμο πράμα, 'σὰν τὸ θεό μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄλας λοιπὸν μᾶς φέρνεις;

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Καὶ δὲν τόχετε μῶρ' ἐσεῖς αὐτὸ ἔς τὴν ἐξουσία σας;¹

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Οὐδὲ σκόρδα φέρεις.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Τί σκόρδα μοῦ λέγεις; ἀφήσατε μῶρ' ἐσεῖς σκόρδα, 'ποῦ ὄταν πέσατε ἐπάνω τους 'σὰν τὰ ποντίκια μὲ τὰ παλούκια σας ξετινάξατε τῆς σκελίδαις τους!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί λοιπὸν φέρνεις;

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Γουρούνια, ἀπ' ἐκεῖνα ὅπου σφάζουν ἔς ταῖς θυσίαις.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πολὺ καλά· νὰ τὰ δειῶμε.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

(Ἐξάγων ἀπὸ τὸν σάκκον τὰς κόρας του καὶ δεικνύων αὐτάς.)

'Ξέρεις μωρὲ τί πράγματα 'ποῦ εἶνε; σῆκαισέ τα ὀρθὰ ἂν θές, γιὰ νὰ καταλάβῃς τί καλὰ καὶ παχηὰ ποῦ εἶνε.

(1) Διότι τὴν Νίσικαν, πόλιν τῆς Μεγαρίδος ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ἔπου ἦσαν αἱ ἀπόθηκαι τοῦ ἄλατος, τὴν ἐξουσίαζον οἱ Ἄθηναῖοι.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

(Βλέπων τὸ παράξενον τῶν ζώων ἐρωτᾷ μετ' ἀπορίας).

Τί πράγματα εἶνε αὐτά!

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Γουρούνια, μὰ τὴν ἀλήθεια.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί κάθεται καὶ μοῦ ψάλλεις ἐσὺ· τί λογιῆς γουρούνια εἶνε αὐτά;

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Μεγαρικά. Δὲν εἶν' αὐτὰ γουρούνια, ἔ;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν μὲ φαίνεται.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Καὶ δὲν εἶνε γὰρ νὰ φουρκισθῆ κανεῖς; διέτε μωρὲ σεῖς τὰν-θρώπου τὴν ἀπιστίαν! λέγει πῶς δὲν εἶνε αὐτὸ γουρούνι! ἂν θὲς, ἔλα νὰ βάλωμε στοίχημα¹ ποῦναι αὐτὸς χοῖρος, κατὰ πῶς τὸ λέγουν ἔς τὴν Ἑλλάδα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄλλ' αὐτὸ μοιάζει ἄνθρωπος.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Γουρούνια εἶνε, μὰ τὸν ἥρωά μας τὸν Διοκλέα², καὶ δικὰ μου μάλιστα· σὺ τί θαρρεῖς πῶς εἶνε; θὲς νὰ τ' ἀκούσης πῶς σκούζουν;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Θέλω νὰ σὲ πῶ τὴν ἀλήθεια.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ἐλα γουρουνάκι μου σὺ, φώναξε ἄγλήγωρα; δὲν θὲς νὰ φω-

(1) Εἰς τὸ κείμενον κεῖται ἡ φράσις «περίδου μοι περί θυμητῶν ἀλῶν» = ἄς κάμωμεν συνθήκας δι' ἄλλας τριμμένο μὲ θυμάρι (εἶδος ἀρωματικοῦ φυτοῦ, τὸ ὑποῖον οἱ πτωχοὶ ἐτρωγον ὡσάν σαλάτα).

(2) Ἦρωας τῶν Μεγαρέων εἰς τὸν ὑποῖον ἐτίλουν καὶ ἀγῶνα, τὰ Διοκλεία.

νάξης; σιωπῆς, ἀναθεματισμένο πρᾶγμα; πάλι, μὰ τὸν Ἐρμῆ, θὰ σὲ φέρω πίσω ἔς τὸ σπήτι.

ΚΟΡΑΙ.

Κοῖ, Κοῖ.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ἐ, δὲν εἶνε αὐτὰ γουρούνια;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τώρα ἀλήθεια φαίνονται πῶς εἶνε γουρούνια· ἂν τὰ θρέψῃ κανεῖς, ὡς πέντε χρόνια θὰ γίνουν παληγομούρουνα¹.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ἐτσι εἶνε, ἔξυρε το· θὰ μοιάζουν τὴν μάννα τους.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μὰ αὐτὸ δὲν εἶνε τῆς θυσίας γουρούνι.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Πῶς τὸ εἶπες; καὶ γιατί δὲν εἶνε τῆς θυσίας;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν βλέπεις, οὐρὰ δὲν ἔχει.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Εἶνε μικρὸ ἀκόμη καὶ δι' αὐτό· σὰν μεγαλώσῃ, θὰ κάμῃ μὲν οὐρὰ μεγάλη, παχηὰ καὶ κατακόκκινη· ἂν θὲς νὰ θρέψῃς κανένα, ἔπαρ' αὐτὸ ποῦ εἶνε καλό.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πῶς μοιάζει τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο!

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Γιατὶ εἶνε ἀπὸ μὲν μάννα καὶ ἀπὸ ἓνα πατέρα· ἂν κομμάτι

(1) Εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ μετενεθῆ ἀκριβῶς ἡ ἔννοια εἰς τὴν βαθύνην ὃ ποιητῆς, διὰ τῆς συνωνυμίας τῶν λέξεων χοῖρος, κέρκος, κύσθος, ἐρέθινθος κτλ. ἄτινα, διὰ νὰ ἐξηγηθῶσι καθ' ἣν ἔννοιαν τὰ ἐκλαμβάνει ὁ ποιητῆς, πρέπει νὰ προσῆ τις ἐπ' ἔσχατον ἀναιδείας. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῷ κειμένῳ διπλῶν παρέχουσι τὴν ἔννοιαν, ὡς ἐκ τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ, οἱ μὲν ἐννοοῦντες ποῦ βαθύνην τὸ πνεῦμα τοῦ κωμικοῦ γελοῦν, οἱ δὲ θεωροῦν τὰς λέξεις κατὰ τὴν φυσικὴν τῶν καὶ ἀπλῶν ἔννοιαν, διὰ τοῦτο ἐπροτιμήσαμεν καὶ ἡμεῖς νὰ μείνωμεν εἰς τὴν τάξιν τῶν δευτέρων τούτων ἀδιαφόρων θεατῶν.

αὐτὸ παχαίνει καὶ ζετιναχθοῦν τὰ χνούδια του καὶ βγάλλη τρίχες, θὰ γένη ἓνα γουρούνι πολὺ καλὸ γιὰ νὰ θυσιάσθῃ ἔς τὴν Ἀφροδίτη.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἀλλὰ ἔς τὴν Ἀφροδίτην δὲν σφάζουν γουρούνα.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Γουρούνα ἔς τὴν Ἀφροδίτην δὲν σφάζουν; ἴσα ἴσα ἔς αὐτὴν μόνην ἀπ' οὐλαῖς ταῖς θεαῖς; καὶ αὐτῶνε τῶν γουρουνῶν τὸ κρέας γίνεσθαι γλυκύτατον ἂν περασθῇ ἔς τὴν σοῦβλα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πέ με τώρα, χωρὶς τὴν μητέρα τους ἠμποροῦν νὰ φάγουν;

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ναὶ μὰ τὸν Ποσειδῶνα, καὶ χωρὶς ἀκόμα τὸν πατέρα τους.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ τί τρώγουν τὸ περισσότερο;

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ὅ,τι κίβν τὰ δῶσρ' ἐρώτησέ τα μοναχός σου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Χοῖρε, χοῖρε. Κοῖ, Κοῖ.

ΚΟΡΑΙ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τρώγεις ρεβίνθια;

ΚΟΡΗ Α΄.

Κοῖ, Κοῖ, Κοῖ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἐ, σῦκα τῆς Φιβάλλης¹;

ΚΟΡΗ Α΄.

Κοῖ, κοῖ.

(1) Ἡ Φιβάλλης ἦτο τόπος ἐν Ἄττικῇ, πλησίον τῆς Μεγαρίδος, περὶ ἧν καλὰ σῦκα φημιζόμενα τότε μεγάλως.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ σὺ τὰ τρώς;

ΚΟΡΗ Β΄.

Κοῖ, κοῖ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πόσον δυνατὰ φωνάζουν γιὰ τὰ σῦκα! ἄς φέρῃ ἓνας ἀπὸ μέσα μερικὰ σῦκα γιὰ τὰ γουρούνια, νὰ ἰδοῦμε θὰ φάγουν;

(ὑποτίθεται ὅτι φέρεῖ ὁ ὑπηρέτης τὰ σῦκα καὶ ὁ Δικαιοπόλις ρίπτει αὐτὰ πρὸ τῶν χοίρων, οἵτινες ὡς πεινασμένοι τὰ τρώγουν ἀρπαχτὰ ἐκπληττόμενος δὲ ὁ Δικαιοπόλις λέγει.)

Βλί, βλί, θεέ μου, πόσον ἀρπαχτὰ τρώγουν! ἀπὸ ποῦ εἶνε ἄρα γε αὐτὰ τὰ γουρούνια; φαίνεται ὡς ἦνε φαγάθηκα¹. Μὰ δὲν εἶν' τρόπος νὰ τὰ ἔφαγαν ὅλα.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ὅλα' χῶρια ἀπὸ ἓνα μονάχο ὅπου ἦρχε ἐγώ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Παράξενα ζῶα, μὰ τὴν ἀλήθεια! Πόσα τὰ πωλεῖς αὐτὰ τὰ γουρούνια; λέγε.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Τὸ ἓνα γιὰ μὲν ἀρμαθία σκόρδα² τᾶλλο, ἂν θές, σὲ τὸ ἀφίνω μόνε γιὰ ἓνα σοινίκι² ἀλάτι.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τ' ἀγοράζω περιμένε ὀλίγον αὐτοῦ.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ἐ, πᾶν αὐτὰ τώρα ἄμποτε, Ἐρμῆ μου, θεὲ τῆς ἀγορᾶς, ἔτσι νὰ μ' ἀξιώσης νὰ πουλήσω τὴν γυναϊκά μου καὶ τὴν μάνα μου.

(1) Εἰς τὸ κείμενον, Τραγασαῖα· κωμικὸς καὶ τοῦτο σχηματισμὸς ὀνόματος τόπου κατὰ παρήχθην λέξεως ἐκ τοῦ τραγῶ (= βιαίως καὶ τραγανίζων, ποιῶν κρότον, τρώγων) ὡς ἡμεῖς νὰ ἐλέγομεν, ἀπὸ τὴν λιγούδια, ἢ τι ἄλλο ὅμοιον.

(2) Χοῖνιζ ἐν τῷ κειμένῳ· μέτρον χωρητικότητος διὰ τὰ στερεά, περιλαμβάνον 4 κοτύλας, (160—170 δραμ.) κοινῶς, σοινίκι.

(Αναχωρήσαντος τοῦ Δικαιοπόλιδος ἔρχεται ἀνὴρ συκοφάντης, ὅστις βλέπων τὰ φορτία τοῦ Μεγαρέως, τὸν ἐξετάζει).

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

Τί τόπου ἄνθρωπος εἶσαι σύ;

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Γουρουνιάρης Μεγαριώτης.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

Καλό, καὶ τὰ γουρουνάκια σου κ' ἐσένα θὰ σὰς καταμηνύσω ὡς πολεμίους.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Νὰ πάλι, τὰ ἴδια ἐκεῖνα ὁποῦ ἔγειναν μὴ φορὰ αἰτία τῆς κακομοιρίας μας.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

Θὰ χύσης πικρὰ δάκρυα ἄφησε τὸν σάκκον.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Δικαιοῖπολι, Δικαιοῖπολι, μὲ καταδίνουν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ (ἐξερχόμενος).

Τί τρέχει; ποῖος εἶνε ἐκεῖνος ποῦ θέλει νὰ σὲ καταδώσῃ; ἐπιγράφεται τῆς ἀγορᾶς, δὲν βγάζετε ἔξω τοὺς συκοφάντας; Πῶς φανερώνεις ἐσὺ τοὺς ἀνθρώπους χωρὶς νὰ ἔχῃς φανάρι!

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

Καὶ τί; θέλεις νὰ μὴν καταδώσω τοὺς ἐχθρούς;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Θὰ κλάψῃς τὸ κεφάλι σου ἂν δὲν πᾶς ἀλλοῦ νὰ καταδίνῃς.

(Αναχωρεῖ ὀθούμενος ὁ συκοφάντης).

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Τί κακὸ εἶνε αὐτὸ μέσ' τὴν Ἀθήνα!

(1) Δυσεξήγητον καὶ τοῦτο. Εἰς τὴν ἀρχαίαν φράσιν σημαίνει προδίδω, καταμηνύω (καὶ κυρίως τὰ λαθρεμπορεύματα), ὅθεν καὶ συκοφάντης (ὡς καταδίδων τὴν λαθραίων ἐξαγωγὴν τῶν ἰσχυρῶν τῆς Ἀττικῆς, ἕπερ ἦν τότε ἀπηγορευμένον). κομικῶς λοιπὸν ὁ ποιητὴς παίζει ἐνταῦθα διὰ τὴν ὁμωνυμίαν τῶν λέξεων, καὶ μετὰ τὸ φαίνεῖς (κυρίως φέγγεις) ἐπιφέρει τὸ, ἀνευ θραυκλίδος (= χωρὶς φῶς).

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἔνοια σου, Μεγαριώτη! πάρε σὺ αὐτὰ τὰ σκόρδα καὶ τὸ ἄλας γιὰ τὰ γουρουνία ποῦ μ' ἔδωκες, καὶ χαρούμενος πήγαινε ἔς τὸ καλό.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Δὲν μᾶς τερειάζει ἐμᾶς νὰ χαιρούμαστε.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἐφταιξα ποῦ σὲ τὸ εἶπα ἔμμένα ἄς γυρίσῃ, καὶ ἄς πῆσῃ (ἢ εὐχή μου) ἔς τὸ κεφάλι μου!

ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ἐ, γουρουνόπλα μου, κυττάξτε τώρα ποῦ χάσατε τὸν πατέρα σας, ν' αὔρετε ἄλλον νὰ σὰς δίνη τὸ ψωμί καὶ τ' ἀλάτι σας.

(Αναχωροῦν καὶ οἱ δύο ὁ δὲ χορὸς μένων πάλιν μόνος, ψάλλει μακαρίζων τὸν Δικαιοῖπολιον).

ΧΟΡΟΣ.

Ὁ ἄνθρωπός μας νῦρε τ' ἀγαθὰ τῆς ζωῆς του! δὲν ἀκοῦς τὸ σκεδίον του πῶς ἀπλοχώρησε; πολλὰ θὰ κερδίσῃ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀφοῦ πλέον ἐκάθησε ἔς τὴν ἀγορὰν καὶ ἂν ἐμβῇ κανεὶς Κτησίας¹ ἢ ἄλλος τις συκοφάντης, κακὴ ὥρα θὰ τὸν εὕρῃ. Μείνε ἡσυχος καὶ κανεὶς ἄνθρωπος δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ σὲ

(1) Εἰς τὸν χορὸν τοῦτον εὐρίσκει ἀφορμὴν ὁ ποιητὴς κατὰ τὴν συνήθειάν του νὰ κωμωδῆσῃ ὅλους τοὺς πονηροὺς συμπολίτας του, ὡς ἐφεξῆς: Τὸν μὲν Κτησίαν, ὡς συκοφάντην καὶ καταμηνυτὴν τῶν λαθρεμπορευμάτων· τὸν Πρέπιν, ὡς τρυφήλῳ καὶ ἀσελγέστατον· τὸν Ὑπέρολον, πρότερον λυχνοπώλην ἔπειτα δὲ δημαγωγὸν γενόμενον καὶ ἐξοστρακισθέντα, ὡς μοχθηρὸν καὶ φιλόνοικον· τὸν Κρατίων, ὅστις ἦτο καὶ αὐτὸς κωμικὸς ποιητὴς σύγχρονός του, ὡς ἀσεμον καὶ μοιχόν· τὸν Ἀρτέμωνα, ὡς παράμωσον μελοποιὸν καὶ μουσικὸν ἀπᾶλλοντα ἀνικανότητος καὶ ἀνεπιτηδεϊότητος ὡς καὶ ὁ πατήρ του Τραχασαῖος (παροδηκόμενον ὄνομα ἐκ τοῦ τραγῶν = βίαιως τρώγειν, ὡς εἰ ἔλεγε παπᾶ Τρέχας)· τὸν Παύσιωνα ὡς βδελυρὸν παράσιτον, καὶ τὸν Αὐσίστρατον τέλος, ὡς ἄθλιον πένιντα γυμνιτεύοντα, καὶ τὸ ὄνειδος τοῦ δήμου του.

βλάβη κλέπτων τὰ ψουνίσματά σου· καὶ οὔτε ὁ Πρέπις θὰ ἠμπορῇ νὰ τεντώνεται ἐμπρός σου, οὔτε μὲ τὸν Κλεώνυμον θὰ σπρώχνεσαι εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλὰ θὰ πηγαινοέρχεται μὲ λαμπρὰ φορέματα. Καὶ οὔτε ὁ Ὑπέρολος ἀν σὲ ἀπάντησιν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ζητήσῃ ἀφορμὴν φιλονεικίας, οὔτε ἀν σὲ τύχη εἰς τὴν ἀγορὰν θὰ σὲ πλησιάσῃ ὁ Κρατίνος μὲ τὸ ἄσεμνον ἐκεῖνο κόψιμο τῶν μαλλίων του, οὔτε ὁ διαβολευμένος Ἀρτέμων, ὁ πολὺ ὀγλήγωρος εἰς τὴν μουσικὴν, ὅπου μυρίζουν αἱ ἀμασχάλαις του ἄσχημα τὴν μυρωδιὰ τοῦ Τραγοντᾶ τοῦ πατέρα του· οὔτε ὁ παμπόνηρος Παύσων θὰ ἠμπορῇ νὰ σὲ περιπαίξῃ, οὔτε ὁ πτωχὸς τοῦ δρόμου Λυσίστρατος, ἡ βρωμὰ τῶν Χολαργέων, ὁ βουτυγμένος μὲς τὰ κακὰ, ὅπου τρέμει καὶ πεινᾷ πάντοτε περισσότερον παρὰ τριάντα ἡμέρας τὸν κάθε μῆνα.

(Αναχωρήσαντος τοῦ Μεγαρέως, Βοιωτὸς καταφορτωμένος διάφορα ὀφώνια καὶ κυρίως ὄρμαθους πετηνῶν, καὶ ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν δούλον του καὶ ἀπὸ συνοδίαν Θεβαίων ἀθλητῶν, ἔρχεται εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Δικαιοπόλιδος).

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Μάρτυς μου ὁ θεὸς Ἡρακλῆς, κατακουράσθηκεν ἡ ῥάχη μου. Ἐλα σύ, Ἰσμηνία, καταίθασε ἀγάλι' ἀγάλι' τὰ φλησκοῦνια. Κ' ἐσεῖς ὅσοι ἀθληταὶ μὲ ἀκολουθεῖτε ἀπὸ τὴν Φήβα, φυσάτε δυνατὰ τῆς φλογέρας σας.

(Οἱ ἀθληταὶ παίζουν· ὁ δὲ Δικαιοπόλις ἀκούσας τὰς κραυγὰς, ἐξέρχεται πρῶτον ἐκ τοῦ παραθύρου τῆς οἰκίας του κράζων).

Στάστε διαβόλου γίσι· δὲν φεύγουν ἀπ' τῆς πόρταις μου αὐταῖς ἢ σφήκες; ἀπὸ ποῦ πέταξαν καὶ ἤλθαν ἔμπροσθὰ ἔς τὴν πόρτα μου αὐτοὶ οἱ μπούμπουνες μαθηταὶ τοῦ Χαίριδος¹;

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Μὰ τὸν ἥρωιά μας Ἰόλαον, εὐχαρίστως θὰ τοὺς ἔβλεπα πνιγ-

(1) Θεβαῖος κακὸς ἀθλητὴς καὶ μουσικὸς, περὶ οὗ ἐρρήθη ἐν ἀρχῇ.

μένους, φίλε μου· διότι ἀπὸ τὴν Φήβα ὅπου ἄρχισαν νὰ φυσῶν ἐξοπῖσώ μου, ἔκαμαν νὰ πέφτουν χάμω τὰ ἄνθη τῶν φλησκουνίων μας. Ἄν θέλῃς μολαταῦτα, ἀγόρασε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ὅπου φέρνω· θέλεις κοττοπούλια, θέλεις ἀκρίδες;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

ὦ, καλῶς ὤρισες Βοιωτάκη μου ψωμοχάφτικο! τί μᾶς φέρνεις;

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Ἔνα λόγο, ὅλα τὰ καλὰ ὅπου ἔχει ἡ Βοιωτία· ῥίγανι, φλησκοῦνι, ψαθί, χορτάρι γιὰ φυτόλλια, πάπλις, καλοιακούδες, λιβαδοπέρδικες, νεροπούλια, μαλαθρήταις, βουταναρῆαις.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ὡτὰν χειμῶνας λοιπὸν ὅπου ῥίχνει πλῆθος ὀρνίθια ἤλθες ἔς τὴν ἀγορὰν μας!

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Ἀκόμα ἔχω χῆνες, λαγούς, ἀλεπούδες, τυφλοπόντικας, σκαντζοχαίρους, γάτους, καστόρια, ἀτσίδια, βύδραις, χέλια τῆς Κωπαίδος.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

ὦ τί λαχταριστὸν διὰ τοὺς ἀνθρώπους πρᾶγμα ποῦ κουβαλεῖς! ἀν τῶντι ἔφερες χέλι, δός με ἓνα νὰ τὸ φιλήσω.

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Χέλι σεβάσμιο, ὅπου ἐξουσιάζεις πενήντα ἄλλα μικρὰ τῆς Κωπαίδος, τινάζου ἔξω καὶ χαιρέτησε τὸν φίλον μας.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

(Λαμβάνων εἰς χεῖρας τὴν ἔγχελυν).

ὦ ἀγαπημένο μου χέλι ὅπου πρὸ πολλοῦ σ' ἀποθύμησα! ἤλθες τέλος πάντων περιπόθητο ἔς τὸν καιρὸν τῆς ἐορτῆς τῶν κωμωδιῶν, ποῦ ὁ Μόρυχος¹ τρελλαίνεται γιὰ σένα. Δοῦλοι, φέρετε με ἔξω τὴν σχάραν καὶ τὸ μυαστήρι. Φαντασθῆτε, παιδιὰ, μόλις ὕστερα ἀπὸ ἕξη χρόνια ποῦ τὸ λαχταρούσαμε νὰ μᾶς

(1) Γελοῖς ποιητὴς τραγωδιῶν, κωμωδούμενος ὡς ἀδδερφάγος.

ἔλθῃ τὸ καλλίτερο χέλι· χαιρετήσατέ το, παιδιά μου, κ' ἐγὼ
διὰ χάριν του σὰς δίδω κάρβουνα. . . . Πάρτο καὶ πῆγαινέ
το μέσα· νὰ μὴν πεθάνω χωρὶς νὰ σὲ φάγω τυλιγμένο μέσα
σὲ παζόφυλλα, χέλι μου!!!

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Καὶ τί θὰ μὲ πληρώσῃς δι' αὐτό;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Αὐτὸ θὰ μὲ τὸ δώσῃς φόρον ἀγορᾶς· ἂν πωλῆς κανέν ἀπὸ
αὐτὰ τὰ ἄλλα, λέγε.

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Ὡ ὅλα γιὰ αὐτὰ εἶνε διὰ πούλημα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Φέρε νὰ τὰ δῶ· πόσα θέλεις; ἢ μήπως φορτία ἄλλα ἀπ' ἐδῶ
θέλεις νὰ κουβάλλῃσῃς ἐκεῖ;

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Ὡ δόσε με ὅ,τι πρᾶγμα εὐρίσκεται μόνον 'ς τὰς Ἀθήνας καὶ
'ς τὴν Βοιωτίαν ὄχι.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἀγόρασε λοιπὸν σαρδέλλαις τοῦ Φαληρέως ἢ κανάταις.

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Σαρδέλλαις ἢ κανάταις; ἔχουμε πολλαῖς ἐκεῖ. Θέλω ἕνα
πρᾶγμα 'ποῦ νὰ μὴ 'βρίσκετε 'ς ἐμᾶς κ' ἐδῶ νᾶνε πλήθιο.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Νὰ σὲ 'πῶ τί νὰ κάμῃς; 'πάρε ἕνα συκοφάντην, τύλιξέ τον
μὲ ἄχυρα 'σάν ἀγγεῖον, καὶ κουβάλλησέ τον.

ΒΟΙΩΤΟΣ.

'Σ τὴν πίστη μου, πολὺ θὰ κερδήτω ἂν φέρω ἕνα τέτολον 'ς
τὸν τόπο μου 'σάν ἕναν πίθαρὸ γεμάτο ἀπὸ κατεργαριαῖς.

(Μακρόθεν φαίνεται πλησιάζων αὐτοὺς ὁ Νίκαρχος, περίφημος συ-
κοφάντης).

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Νὰ καὶ ὁ Νίκαρχος 'ποῦ ἔρχεται 'ς τὴν ὥρα ἐδῶ νὰ μᾶς
καταμηλύσῃ.

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Τί μικροῦτσικο ἀνθρωπάκι ποῦ εἶνε;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

(Ὅσον ἀνάστημα τοῦ λείπει) τόσαις διαβολιαῖς εἶνε ὅλος γε-
μάτος.

ΝΙΚΑΡΧΟΣ.

Αὐτὰ τὰ φορτία τίνος εἶνε;

ΒΟΙΩΤΟΣ.

'Δικά μου εἶνε, τάφερα ἀπὸ τὴν Φήβα, τὸ ξέρεῖ ὁ Θεός.

ΝΙΚΑΡΧΟΣ.

Ἐγὼ λοιπὸν νά, θὰ τὰ προδώσω ὅτι εἶνε ἐχθρικά πράγματα.

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Καὶ τί δαιμόνιο σ' ἐπίασε νὰ θέλῃς νὰ πολεμήσῃς αὐτὰ τὰ
πετούμενα;

ΝΙΚΑΡΧΟΣ.

Κοντὰ 'ς αὐτὰ κ' ἐσένα θὰ προδώσω.

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Τί σ' ἔκαμα ἐγώ;

ΝΙΚΑΡΧΟΣ.

Σὲ τὸ λέγω, διὰ χάριν τῶν τριγυρινῶν σου· πλάνεις καὶ μοῦ
φέρνεις φιτύλλια ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

(Πρὸς τὸν Νίκαρχον).

Καὶ δὲν σὲ χρειάζονται τὰ φιτύλλια γιὰ νὰ φέγγῃς;

ΝΙΚΑΡΧΟΣ.

Ἐνα μόνον ἀπὸ αὐτὰ ἠμπορεῖ νὰ καύσῃ ὅλον τὸν ναύσταθ-
μὸν μας.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τὸν ναύσταθμον νὰ κάψῃ φιτύλλι;

ΝΙΚΑΡΧΟΣ.

Πίστευσε το.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ μὲ ποῖον τρόπον;

ΝΙΚΑΡΧΟΣ.

Ἦμπορεῖ κανένας Βοιωτὸς ν' ἀνάψη ἕνα, νὰ τὸ περάσῃ ἐπάνω
 ἔς ἕνα βρωμοκάνθαρο, καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πετάξῃ ἔς τὸν
 ναύσταθμον μέσα ἀπὸ ἕνα ὑδραγωγεῖον, ἀφ' οὗ φυλάξῃ νὰ πιάσῃ
 δυνατὸς βορρηάς· καὶ μιὰ φορά ἀφ' οὗ πιάσουν τὰ καράβια,
 εὐθύς θὰ κατακορώσουν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

(Ὁρμῶν κατ' αὐτοῦ καὶ κτυπῶν αὐτόν).

Ἢ κακὸ νὰ σοῦρθῃ! πῶς εἶνε δυνατόν, ἀπὸ ἕνα βρωμοκάνθαρο
 καὶ ἕνα φτυλλάκι, νὰ γένη τόση φωτιά;

ΝΙΚΑΡΧΟΣ.

Βοήθεια! μὲ δέρουν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πιάσε τὸ στόμα του· δός με μερικά σχοινία νὰ τὸν δέσω
 ὡσάν ἀγγεῖον, γιὰ νὰ μὴ σπάσῃ ἔς τὸν δρόμο ὅταν τὸ φορτωθῆς.

(Πρέπει νὰ ὑποθεθῇ ὅτι ὅλα ταῦτα ἐκτελοῦνται ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ
 ὁ καταβληθεὶς Νικάρχος δένεται ὡς κέραμος).

ΧΟΡΟΣ.

Δέσε σφιγκτά, καλὲ ἄνθρωπε, τὴνπραμάτεια αὐτοῦ τοῦ
 ξένου γιὰ νὰ μὴν σπάσῃ ἐν ᾧ τὴν κουβαλλεῖ.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἰδική μου δουλειὰ εἶνε αὐτό—διέ τον πῶς φωνάζει καὶ κά-
 μνει βοή ἄν μιὰ κανάτα ποῦ σπάνει μέσ' ἔς τὴ φωτιά· οὔτε
 ὁ διάβολος ἠμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ ταῖς φωναῖς του.

ΧΟΡΟΣ.

Καὶ τί θὰ χρησιμεύσῃ δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Γίνεται ἕνα ἀγγεῖο χρήσιμο διὰ κάθε τι· καράφα τῆς κακίας,
 γουδί τῆς στρεφодиκίας, λυχναρί γιὰ νὰ φέγγῃ καὶ νὰ δείχνῃ
 τοὺς πταίχτας, καὶ κουμάρι καλὸ γιὰ ν' ἀνακατόνη κανεὶς μέσα
 ἕ,τι πράγμα θέλει.

ΧΟΡΟΣ.

Καὶ πῶς θὰ ὑποφέρῃ κανεὶς νὰ ἔχῃ μέσ' ἔς τὸ σπῆτι του
 ἕνα τέτοιο μεγάλο ἀγγεῖο ποῦ κάμνει τόση βοή;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μά, φίλε μου, εἶνε τόσο δυνατό, ποῦ δὲν σπάνει ποτέ, οὔτε
 ἐὰν τὸ κρεμάσουν ἀπὸ τὰ ποδάρια κατακέφαλα¹.

ΧΟΡΟΣ.

(Πρὸς τὸν Βοιωτίον).

Τώρα καλὰ γένηκε ἡ δουλειὰ σου!

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Ὅμως ἐγὼ ἔχω νὰ πάγω νὰ θερίσω.

ΧΟΡΟΣ.

Εὐλογημένε ἄνθρωπε, πάρε τον μαζὶ σου καὶ θέλεις θερίσει,
 θέλεις βγάλει καὶ δείχνει τον εἰς κάθε συκοφάντην.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μόλις τὸν κατάφερρα νὰ τὸν δέσω τὸν ἀναθεματισμένον
 Βοιώτιε, πάρε τώρα καὶ σήκωσε αὐτὸ τὸ ἀγγεῖον.

ΒΟΙΩΤΟΣ.

Ἐλα Ἰσμηνίε! σκύψε καὶ βάλτε τὴν βράχη σου ἀπὸ κάτω διὰ
 νὰ τὸν σηκώσῃς.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πρόσεξε νὰ τὸν καταιβάσῃς μὲ τρόπον. Καὶ εἶνε ἡ ἀλήθεια
 ποῦ θὰ κουβαλλήσῃς ἕνα ἀχρείαστο πρᾶγμα, ἀλλ' ὁμως τί νὰ
 γίνῃ· τοῦλάχιστον αὐτὸ ἠμπορεῖς νὰ κερδίσῃς ἀπὸ αὐτὸ τὸ
 φορτίον σου, ὅτι θὰ εὐτυχῆσῃς ὅσον ἀπὸ συκοφάντας.

(Μόλις ὁ Βοιώτιος ἀναχωρεῖ μὲ τὸ φορτίον του, καὶ ἔρχεται δρομαῖος
 ὁ ὑπηρέτης τοῦ Λαμάχου διὰ νὰ ἀγοράσῃ ἐγγέλεις).

(1) Πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι λέγων ταῦτα ὁ Δικαιοπόλις ἐπιθετικῶς τοὺς
 λόγους τοῦ μὲ ἔργον ὡστε ἢ τὸν κλωστοεκτυπῆ, ἢ τὸν ῥίπτει κάτω δέσμιον ὡς
 εἶνε, κτλ. ἐπὶ τὸ κομικώτερον πάντα.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΛΑΜΑΧΟΥ.

Δικαιοπόλι;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ποῖος εἶνε; τί μὲ φωνάζεις;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ.

Ὁ Λάμαχος σὲ παρακαλεῖ νὰ πάρῃς αὐτὴν τὴν δραχμὴν, καὶ νὰ τὸν δώσῃς κίχλαις διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χοῶν¹, καὶ ἓνα χέλι τῆς Κωπαίδος τριῶν δραχμῶν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ Λάμαχος 'ποῦ ζητεῖ τὸ χέλι;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ.

Ἐκεῖνος ὁ τρομερός, ὁ ἀκούραστος, ὁποῦ κουνεῖ τὴν Γοργόνα του καὶ τὰ τρία φουντωτὰ πτερὰ τῆς περικεφαλαίας του.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Σ τὸ θεό μου, καὶ τὴν ἀσπίδα του ἂν μὲ δώσῃ δὲν τὸν δίδω τίποτε ἄς 'πάγῃ νὰ κουνῇ ταῖς πτεροφουρνιαίς του διὰ νὰ εὔρῃ νὰ φάγῃ παστὰ καὶ ἂν ἔλθῃ ἐδῶ νὰ μὲ ξεκωφάνῃ μὲ ταῖς φωναῖς του, εἰπέ τον ὅτι θὰ φωνάξω τοὺς ἐπιστάτας τῆς ἀγορᾶς. Ἄς πάρω νὰ σηκώσω αὐτὸ τὸ φορτίο² νὰ τὸ πάγω μέσα, χωμένο μὲς τὰ πτερὰ τῶν κίχλῶν καὶ τῶν κοτσυφιδῶν.

(Ἐν ᾧ ὁ Δικαιοπόλις εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκόν του, ὁ χορὸς λαδῶν ἀφορμὴν ἀπὸ τὰ παρακείμενα ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης, ψάλλει τὸν ὑπὲρ εἰρήνης ὕμνον, ἐν ᾧ καταφέρεται κατὰ τοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον καὶ προσιωποποιεῖ ὡς μέθυσον καὶ κακὸν ἄνθρωπον).

(1) Αἱ Χοαὶ αὗται ἦσαν ἑορτὴ ἀγομένη εἰς τὸν Διόνυσον· ἐν αὐτῇ οἱ πολῖται συνεκρότουσαν δεῖπνα ὅπου ἐπροσκάλουσαν ἀλλήλους· ἕκαστος προσκεκλημένος ἔπρεπε νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἐντὸς ἀφοβήκης τὰ φαγητά του, διότι ὁ φιλεῶν μόνον τραγήματα παρέθετεν εἰς τὸ δεῖπνον· μετὰ ταῦτα ἔπινον τὴν χοῆν, μίγμα ἐκ μέλιτος γάλακτος καὶ οἴνου, ὑπερ ἔχονον εἰς τιμὴν τῶν νεκρῶν· ἐφαλλον δὲ καὶ τὸ ἄσμα τοῦ Ἄρμοδίου. (ἴδ. κατωτέρω). διήρκει ἡ ἑορτὴ τρεῖς ἡμέρας· ἡ τρίτη ἐκαλεῖτο Χύτρα.

(2) Τὸ φορτίον τῶν πτηνῶν καὶ φυτῶν, τὸ ὁποῖον ἔλαθε παρὰ τοῦ Βοιωτοῦ εἰς ἀνταλλαγὴν τοῦ Συκοράντου.

ΧΟΡΟΣ.

Εἶδες, ὦ πόλις μου εἶδες
τὸν φρόνιμον ἄνδρα ἐκείνον,
τὸν ἔξοχον εἰς τὴν σοφίαν,
'ποῦ ἐπίασε κ' ἔκαμ' εἰρήνην
καὶ 'κέρδισε τόσα καὶ τόσα
πράγματα τοῦ ἐμπορίου!
'ποῦ κρύπτει τὰ ὅσα τὸν κάμουν,
τὰ δ' ἄλλα σκορπᾷ ξεφαντώνει!
μόνα τους τρέχουν τὸν 'βρίσκουν
ὅλα τοῦ κόσμου τὰ πλούτη,
τοῦτος δὲ τρώγει καὶ πίνει,
καὶ 'σάν τῆς χαρᾶς του σῆμάδι
ιδεῖ τί πτερὰ 'ποῦ ἐσκόρπισεν ἔξω¹.

Ποτὲ εἰς τὸ σπῆτι μου μέσα
τὸν Πόλεμον δὲν θὲ νὰ πάρω,
οὐδὲ θὰ τὸν 'πῶ ν' ἀπομείνῃ
καὶ τὸ τραγοῦδι νὰ 'πῆ τ' Ἄρμοδιου,²
γίατι εἶνε ἄνθρωπος μεθύσιμος·
ἐπειδὴ μὲ ὄρμην ἐπιπέσας
ἐπάνω εἰς ἡμᾶς ὁποῦ ὅλα
ἐν τάξει εἶχαμε τ' ἀγαθὰ μας,
μᾶς ἔδωκε τὰ κακὰ ὅλα,
μᾶς ἔφερεν ἄνω καὶ κάτω

(1) Τὸ πάλαι ὅσοι ἐδίδον μεγαλοπρεπῆς συμπόσιον, εἶχον ἐνίοτε τὴν ἑπαρσίαν νὰ βίπτουν πρὸ τῶν θεῶν τὰ πτερὰ τῶν πτηνῶν τὰ ἵπποια ἐσφαζον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, δεῖγμα τῆς εὐθυμίας καὶ τῆς χαρᾶς τῶν.

(2) Ὁ γνωστός ἐκεῖνος τυραννοκτόνος πολίτης Ἀθηναῖος, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποῖου εἶχον συμποσιακὸν ἄσμα τὸ ὁποῖον ἤρχιζεν οὕτω:

« Φίλιπτε Ἄρμοδιε, οὐ τί πῶ τέθνηκας ».

ἔθεν καὶ ἔδειν τὸν Ἄρμοδιον μετὰ τινος, κατήντησεν ὡς παροιμία συμποσιακῆν μετ' αὐτοῦ.

καὶ μᾶς ἔκαμε ν' ἀφανισθῶμεν.
 Κ' ἐκεῖ ποῦ τὸν λέγαμε μὲ χάδια
 « νά, πῆ, φάγε, ξαπλώσου, »
 ἔτρεξε μὲ φωτιά 'ς τῆς ἑλκῆς μας,
 καὶ ὅλο τὸ κρασί τῶν ἀμπελιῶν μας
 στανικῶς τὸ ἔχυσε κάτω !!
 ἢ τῆς ὠραίας θεᾶς Ἀφροδίτης
 καὶ τῶν Χαρίτων σύντροφ' Εἰρήνη,
 τόσον ὠραία λοιπὸν ἐσὺ εἶσαι
 κ' ἔμεις δὲν σ' ἐξεύραμεν διόλου!
 Πότε θὰ ἔλθῃ ἄραγ' ὁ Ἔρως
 μ' ἄνθη καὶ ῥόδα στεφανωμένος,
 ἐσένα κ' ἐμένα μαζί νὰ μᾶς πάρῃ;
 Μήπως θαρρεῖς γεροντάκι πῶς εἶμαι;
 ἀπατάσκι' εἰς τρία ἐγῶμαι
 νομίζω καλὸς γιὰ ἀκόμη.
 Πρῶτον ἔμπορῶ εἰς ἕνα ἀμπέλι
 μεγάλη σειρὰ σταφυλιῶν νὰ σύρω,
 κατόπι κοντὰ 'ς τὴν σειρὰ ἐτούτην
 βλαστάρια συκηᾶς νὰ φυτεύσω·
 τὸ τρίτον ἐγώ, ἐγὼ νὰ ὁ γέρων,
 νὰ κόψω νὰ φέρω σωρὸ κληματαῖδες,
 καὶ ὅλο τριγύρω τὸ χωρὶό μου
 μὲ ἐλαιῶνας νὰ τριγυρήσω·
 ποῦ νάχῃς ν' ἀλείφωσαι λάδι
 καθ' ἀρχημηνιά, κ' ἐγὼ μαζὶ σου.

(Κῆρυξ κρατῶν σάλπιγγα, προσκαλεῖ πρὸς πάντας εἰς οἴνοποσιαν διὰ τὴν ἑορτήν, καὶ κηρύττει βραβεῖον διὰ τὸν ὅστις ἤθελε πῆν ὑπερβαλόντως).

ΚΗΡΥΞ.

Ἀκούσατε λαοί· ἄμα ἠχήσῃ ἡ σάλπιγξ, πρέπει, κατὰ τὰ πά-

τρια ἔθιμα, νὰ σηκώσητε ταῖς γαστράσας¹. ὅποιος δὲ ἤθελεν ἀπορροφήσει τὸ κρασί πρῶτος ἀπὸ ὅλους, θὰ λάβῃ διὰ βραβεῖον τὸν ἀσκὸν τοῦ Κτησιφῶντος².

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Παιδιά, γυναῖκες, δὲν ἀκούσατε; τί κάμνετε, δὲν ἀκούτε τὸν κήρυκα; ἀνακατώσατε ὀγλήγωρα τὴν φωτιά, βάλτε ἐπάνω τὰ κρέατα τοῦ λαγοῦ νὰ ψηθοῦν καὶ γυρίσατέ τα, πλέξατε τὰ στεφάνια· φέρτε με τὰ σουβλιὰ νὰ περάσω ταῖς κίχλαις.

(Πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὡς πάντοτε, ὅτι ὅλα αὐτὰ ἐκτελοῦνται αὐθωρεῖ ἐπὶ τῆς σκηνῆς).

ΧΟΡΟΣ.

Σὲ ζηλεύω, ἄνθρωπε, διὰ τὴν γνῶσιν σου, καὶ περισσώτερον διὰ τὴν ξεφάντωσιν ὅπου θὰ κάμῃς τώρα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἀκόμη τί ἐπάθατε· ὅταν θὰ ἰδῆτε ψημέναις ταῖς κίχλαις μου;

ΧΟΡΟΣ.

Ναί, καλὰ τῶντι λέγεις.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ (πρὸς τὸν δούλον του.)

Σκάλιζε σὺ ἀπὸ κάτω τὴν φωτιά.

ΧΟΡΟΣ.

Ἀκοῦς μὲ τί ἐπιτηδειότητα κάμνει τὰς ἐτοιμασίας του διὰ τὸ συμπόσιον, 'σάν νὰ ἦνε ὁ πλέον τεχνικὸς μάγειρος.

(Ἐνταῦθα παρουσιάζεται Γεωργός τις λευκὰ ἐνδεδυμένος, ὅστις ζητεῖ ν' ἀγοράσῃ εἰρήνην).

ΓΕΩΡΓΟΣ.

Ἰὲ μοι τοῦ κακομοίρη!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Γιὰ τὸ θεό! ποῖς εἶνε αὐτὸς πάλι;

(1) Εἰς τὸ κείμενον τὸ ὄνομα χάσας ὁ χοῦς οὗτος ἦτο μέτρον χωρητικότητος διὰ τὰ βουτὰ, περιλαμβάνων 42 κοτύλας, ἧτοι δύο ὀκάδες καὶ 172 δράμ.

(2) Ἢς πᾶχος καὶ προγαστῶν ὁ Κτησιφῶν οὗτος σκώπεται.

ΓΕΩΡΓΟΣ.

Ἐνας κακομοίρης.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πήγαινε, πήγαινε ἀπ' ἐδῶ, τὴν δρόμον σου.

ΓΕΩΡΓΟΣ.

ὦ φίλε, ἐπειδὴ μόνος σὺ ἔχεις τὰς σπονδάς, μέτρησε καὶ δι' ἐμὲ ὀλίγην εἰρήνην διὰ πέντε τοῦλάχιστον χρόνια.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ τί ἔπαθες καὶ ζητεῖς τὴν εἰρήνην;

ΓΕΩΡΓΟΣ.

Ἄφανίσθηκα, 'πᾶν τὰ βώδια μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί γένηκαν;

ΓΕΩΡΓΟΣ.

Οἱ Βοιωτοὶ μοῦ τὰ ἤρπασαν ἀπὸ τὴν Φυλὴν¹.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ ἔπειτα, ὦ τρισάθλιε, φορεῖς ἄσπρα φορέματα;

ΓΕΩΡΓΟΣ.

Καὶ τί βώδια, μὰ τὸ ναί, ποῦ μ' ἐχόρταιναν ἀπὸ ἄφθοναῖς κοπριαῖς.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τώρα τί θέλεις λοιπόν;

ΓΕΩΡΓΟΣ.

Κλάψε κλάψε τὰ βώδια μου, 'χύθηκε τὸ 'μάτι μου². ἂν λυπάσαι λοιπόν τὸν Δερκέτην τὸν Φυλιώτη, ἀλειψέ το 'γλήγωρα μὲ τὴν ἀλοιφή τῆς εἰρήνης.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ μήπως ἐγὼ ἔγινα τοῦ κόσμου ἰατρός;

(1) Ἄημος καὶ φρούρον τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τῶν μεθαρῶν τῆς Βοιωτίας.

(2) Γελοία πρόφρασις διὰ τὴν λάθην τὸ χρίσμα τῆς εἰρήνης.

ΓΕΩΡΓΟΣ.

Ἐλα δά, σὲ παρακαλῶ, νὰ 'μπορέσω ναῦρω τὰ βώδια μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Εἶνε ἀδύνατον· ὕπαγε κλαύσου 'ς τὸν Πιττάλη τὸν ἰατρόν.

ΓΕΩΡΓΟΣ.

Τοῦλάχιστον μία σταλαγματιὰ εἰρήνην χύσε με μέσα 'ς αὐτὸ τὸ κουτάκι.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Οὔτε τοσοῦτοιχο ἔνα ψυχουλάκι δὲν σὲ δίδω· 'πήγαινε κτύπα ἄλλοῦ τὸ κεφάλι σου.

ΓΕΩΡΓΟΣ.

Ἀλλοίμονον σ' ἐμένα τὸν ἄθλιο· δὲν ἔχω πλὴ βώδια νὰ ὀργώνω.

('Αναχωρεῖ κλαίων).

ΧΟΡΟΣ.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς φαίνεται ἤυρε κάμμιλὰ μεγάλη νοσιμάδα 'ς τὰς σπονδάς, καὶ γιὰ τὸ δὲν θέλει νὰ δώσῃ τίποτε εἰς κανένα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ (πρὸς τὸν δούλον του).

Περέχυσε σὺ μὲ μέλι αὐτὰ τὰ ἔντερχ'· ξηρόψῃσε ταῖς σουπιαῖς.

ΧΟΡΟΣ.

Ἄκοῦς ταῖς φωναῖς του.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

'Ψήσετε τὰ χέλια.

ΧΟΡΟΣ.

Ὅα μᾶς κάμης ν' ἀποθάνωμεν ἐμᾶς ἀπὸ τὴν πείνα, καὶ τοὺς γείτονας ἀπὸ τὴν μυρωδιὰ τῶν φαγητῶν καὶ ἀπὸ τὰ λόγια σου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ (δίδων τεμάχια κρέατος).

Προσέξατε αὐτὰ νὰ 'ψηθοῦν καλὰ· ἀλείψατέ τα μὲ μέλι γιὰ νὰ κοκκινήσουν.

(Ἐνῷ οἱ ὑπηρετοῦν ἐκτελοῦν τὰ διαταχθέντα, παράνομος τις, ἥτοι ἐπιστάτης τοῦ γάμου, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὴν νυμφεύτριαν ἢ προξενήτριαν, ἔρχεται νὰ ζητήσῃ καὶ αὐτὸς ἐκ μέρους τοῦ νυμφίου βράνιδα σπονδῆς).

ΠΑΡΑΝΥΜΦΟΣ.

Δικαιοπόλι;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ποῖος εἶνε, ποῖος εἶνε;

ΠΑΡΑΝΥΜΦΟΣ.

Ἐνας γαμβρὸς σὲ στέλλει ἀπὸ τὴν χαρὰν αὐτὰ τὰ κρέατα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καλὰ ἔκαμε ὅποιος κί' ἦνε.

ΠΑΡΑΝΥΜΦΟΣ.

Καὶ σὲ παρακαλεῖ νὰ τοῦ χύσης μέσα ἔς αὐτὴν τὴν μυροθήκη μιὰ χουλιαρὶά εἰρήνη, γιὰ νὰ μὴν πάγῃ πλὴλ ἔς τῆς ἐκστρατείας, ἀλλὰ νὰ κάθεται ἔς τὸ σπῆτι τοῦ κοντά ἔς τὴν γυναῖκά του.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἐπαρε ἔπαρε, τὰ κρέατά σου; καὶ χίλιαις δραχμαῖς ἂν μὲ δώσης δὲν σὲ χύνω; ἀλλ' αὐτὴ ἢ ἄλλη ποιά εἶνε;

ΠΑΡΑΝΥΜΦΟΣ.

Εἶνε ἢ προξενήτρια; ἔχει νὰ σὲ πῆ ἕνα κρυφὸ ἀπὸ μέρους τῆς νύμφης.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἐλα νὰ ἰδοῦμεν, τί θὰ μὲ πῆς.

(Ἡ Νυμφεύτρια κύπτει καὶ ὁμιλεῖ εἰς τὸ ὠτίον τοῦ Δικαιοπόλλιδος, ὅστις ἀκούσας τὸ αἶτημα γελᾷ κρᾶζων).

Πόσον νόστιμο πράγμα, θεέ μου, μὲ ζητεῖ ἢ νύμφη, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ κάθεται κοντὰ τῆς ὀ γαμβρὸς καὶ νὰ μὴ σαλεύῃ πουθενά; φέρε ἐδῶ τὰς σπονδὰς διὰ νὰ δώσω εἰς αὐτὴν μόνην, διότι εἶνε γυνὴ καὶ ἐχθρεύεται τοὺς πολέμους; βάστα σύ, γυναῖκα, ἀπ' ἐδῶ ἀπὸ κάτω τὸ καννί. Ξεῦρετε πῶς τὸ μεταχειρίζεσθε αὐτὸ τὸ λάδι; παράγγειλε τὴν νύμφην,

ὅταν συνάξουν στρατιῶτας, μ' αὐτὸ τὴν νύκτα ν' ἀλείψῃ τὸ σῶμα τοῦ γαμβροῦ. Πήγαινε τώρα μέσα τὰς σπονδὰς.

(Ἀναχωροῦν καὶ οἱ δύο).

Φέρτε με τὸ κρασολάγνηνον νὰ τραβήξω κρασί καὶ νὰ γεμίσω τὴν γαβάθα μου.

(Ὁ Χορὸς βλέπει μακρόθεν ἐρχόμενον ἕνα Ἀγγελιαφόρον, ὅστις βιαίως κτυπᾷ τὴν οἰκίαν τοῦ γείτονος Λαμάχου, διὰ νὰ τὸν ἀναγγέλλῃ νὰ ἐνδοθῇ εἰς δῶξιν τῶν ληστῶν).

ΧΟΡΟΣ.

Κάποιος ἔρχεται πρὸς τὰ ἐδῶ βιαστικὰ μὲ σουφρωμένα μοῦτρα, ὅαν νὰ φέρῃ καμμίαν κακὴν εἶδησιν.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ Α'.

(Κρούων τὴν θύραν).

Ἐ τὸν ἄνεμο οἱ κόποι καὶ αἱ μάχαι κ' οἱ Λάμαχοι!

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ποῖος κτυπᾷ τὰς χαλκοστολίστους πύλας μου;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ.

Οἱ στρατηγοὶ σὲ διατάττουσιν αὐτὴν τὴν ὥραν νὰ πάρῃς βγλήγωρα μαζὴ σου τὰ τάγματα καὶ τ' ἄρματά σου, καὶ νὰ πᾶς μὲς τὰ χιόνια νὰ φυλάξῃς τὸ πέρασμα; διότι ἐπάνω ἔς τὴν ἑορτὴν τῶν Χοῶν καὶ τῶν Χυτρῶν¹, ἕνας τοὺς ἔδωκεν εἶδησιν, ὅτι λησταὶ Βοιωτοὶ μᾶς ἐπάτησαν.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ὡ ἄλλοίμονον στρατηγοὶ ποῦ εἶσθε πολλοὶ καὶ δὲν χρῆζετε τίποτε! Τί δυστυχία νὰ ἔβγω τώρα ἔξω καὶ νὰ μὴν εὐοδώσω; (Ἐντεῦθεν ὁ Δικαιοπόλις δὲν παύει περιπαλεῖν τὸν Λάμαχον μέχρι τέλους τοῦ δράματος).

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ

Ὡ ἄλλοίμονον, στρατεύματα πολεμολαμχαϊκόν.

(1) Χύτροι, ἦτον ἡ δευτέρα ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῶν χοῶν, καὶ ἡ τρίτη τοῦ Ἀνεστηριῶνος μηνός (Φεβρουάριος).

ΛΑΜΑΧΟΣ.

ὦ κακομοιριά μου, καὶ σὺ τώρα μὲ περιγελάς;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ πῶς; δὲν θὰ πᾶς νὰ πολεμήσης μὲ τὸν τετραπτέρυγον Γηρυόνην¹;

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἄχ, ἄχ, τί κακὴ εἰδήσις μοῦ ἦλθε!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄχ, ἄχ, ἄρα γε τί εἰδήσις μοῦ ἔρχεται.

(Ἐρχεταὶ δευτέρως ἀγγελιαφόρος διὰ νὰ προσκαλέσῃ τὸν Δικαιοπόλιν εἰς τὸ δεῖπνον. Ἐτοιμάζονται λοιπὸν καὶ οἱ δύο, ὁ μὲν διὰ τὸν πόλεμον, ὁ δὲ διὰ τὸ δεῖπνον).

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ Β΄.

Δικαιοπόλι;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί εἶνε;

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ.

Ἐγγλήγορα ἔφερε τὸ καλάθακι καὶ τὴν γαβάθα σου καὶ ἔλα ἔς τὸ συμπόσιον· ἔστειλε καὶ σὲ προσκαλεῖ ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου². κάμε ἔγγλήγορα, ἐσένα φυλάγουν γιὰ νὰ καθίσουν ἔς τὸ τραπέζι· ὅλα εἶνε ἔτοιμα, κρεββάτια, τραπέζια, προσκέφαλα, στρώματα, στεφάνια, μυρωδιᾶς, γλυκίσματα, γυναῖκες, μελόπητες, πλακούντια, σουσαμοκούλουρα, παστέλια, καλαὶ χορεύτρια, τραγοῦδια τοῦ Ἀρμυδίου. Μόνον ἔσον ἤμπορεῖς κάμε ἔγγλήγορα.

(1) Ὁ Γηρυόνης οὗτος, ἀναφέρεται ἐν τῇ μυθολογίᾳ ὡς ἦρας ἢ γίγας τρικέφαλος καὶ τρισώματος. Κομικῶς δὲ ἐνταῦθα ὁ Δικαιοπόλις λέγει τετραπτερίληφ Γηρυόνην, ἀντὶ τοῦ τρισωμάτου· ὡσεὶ ἔλεγεν: θὰ πᾶς νὰ κάμῃς πόλεμον μὲ ταῖς μύγαις.

(2) Ἦτο συνήθεια ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου νὰ δίδῃ μέγα συμπόσιον, κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ θεοῦ τούτου.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Κακόμοιρος ἐγώ!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πταίεις μόνος σου· διότι ἐπιάσες καὶ ἐξωγράφετες μὲν μεγάλη μεγάλη Γοργόνα ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα σου.—(Πρὸς τοὺς δούλους του) κλείσε τὴν θύραν, καὶ ἄς ἐτοιμάσῃ ἓνας τὸ τραπέζι.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Παιδί, παιδί, φέρε ἔξω τὸ δισάκκι μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Παιδί, παιδί, φέρε ἔξω τὸ καλάθι μου.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἄλας μὲ θυμάρι φέρε με, παιδί, καὶ κρομμύδια.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Κ' ἐμένα τὰ ψάρια μου παιδί· συγκαίνομαι τὰ κρομμύδια.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Φέρ' ἐδῶ κ' ἓνα ταγγιασμένο κρέας μέσα ἔς τὸ φύλλο, παιδί.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Κ' ἐμένα ἓνα παχὺ παχὺ κρέας, νὰ τὸ ψήσω ἐκεῖ, παιδί.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Φέρε μ' ἐδῶ τὰ πτερὰ τῆς περικεφαλαίας μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Κ' ἐμένα τ' ἀγριοπερίστερα καὶ ταῖς κίχλαις μου.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Τί ὠραῖο καὶ ἄσπρο· ποῦ εἶνε αὐτὸ τὸ πτερό τῆς στρουθοκαμήλου!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τί ὠραῖο καὶ κιτρινωπὸ ὁποῦ εἶνε αὐτὸ τὸ κρέας τοῦ περιστερίου!

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἄνθρωπε, παῦσε νὰ περιγελάς τὰ ὄπλα μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄνθρωπε, παῦσε νὰ βλέπῃς ταῖς κίχλαις μου.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Φέρε έξω τὴν θήκην ὅπου ἔχει τὸ τριπλοῦν πτερόν τῆς περικεφαλαίας μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Φέρε έξω τὸ λεκανάκι ὅπου ἔχει μέσα τὰ κρέατα τοῦ λαγοῦ.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἄρά γε σαράκι ἔφαγε τὸ πτερό μου;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄρά γε πρὶν τοῦ δείπνου νὰ φάγω τὸ ψητό μου;

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἄνθρωπε, ἔρχεσαι νὰ μὴ μὲ μιλήσῃ;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Δὲν ὁμιλῶ ἐσένα· ἐγὼ καὶ ὁ δούλος μου εἶνε τόση ὥρα ὅπου φιλονεικοῦμεν, ἂν θέλῃ νὰ στοιχηματήσωμεν καὶ νὰ βάλλωμεν κριτὴν τὸν Λάμαχον, διὰ νὰ μᾶς εἰπῇ ποῖον ἀπὸ τὰ δύο εἶνε νοστιμώτερον, τὸ κρέας τῶν ἀκρίδων ἢ τῶν κιχλῶν.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ὡχ, πῶς μὲ περιπαίζεις!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Αὐτὸς λέγει πῶς αἱ ἀκρίδες εἶνε πολὺ καλῆτεραι.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Παιδί, παιδί, καταίθασε τὸ κοντάρι μου καὶ φέρε το έξω.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Παιδί, παιδί, σήκωσε καὶ σὺ ἀπὸ τὴν φωτιά τὸ ψητό καὶ φέρε το ἐδῶ.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἐλα, βάστα ἐδῶ τὸ κοντάρι διὰ νὰ τὸ τραβίξω ἀπὸ τὴν θήκην του.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ σὺ, παιδί, βάστα ἐδῶ!

(1) Κατὰ τὴν γνώμην τῶν Σχολιαστῶν, δίδει εἰς τὸν ὑπὲρ τὴν τὴν σοῦδαν διὰ νὰ τραβίξῃ τὰ ψητά κρέατα.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Φέρε, παιδί, τ' ἀκουμβιστήρια τῆς ἀσπίδος μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ τῆς δίκῃς μου τὰ φουρνιστήρια φέρε έξω.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Φέρε με ἐδῶ τὴν στρογγυλή μου Γοργόνα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Φέρε με κ' ἐμένα τὴν τροχουλιχστή μου τυρόπητα.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Αὐτὰ δὲν εἶνε φαρδύα πλατιά περιγέλια τῶν ἀνθρώπων;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ (δεικνύων τὰ πλακούντιά του).

Κί' αὐτὰ δὲν εἶνε γλυκὰ γλυκὰ πλακούντια τῶν ἀνθρώπων;

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Χύνε, παιδί μου, τὴ λάδι μέσα ἔς τὴν λεκάνην. Βλέπω ἕνα γέροντα ὅπου φεύγει ἄν δειλός!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Χύσε σὺ ἐδῶ τὸ μέλι· κ' ἐδῶ μέσα καθαρὰ βλέπω ἕνα γέροντάκι ἔπου φωνάζει, « σκάσε Λάμαχε νιὲ τοῦ Γοργάσου ».

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Φέρε ἐδῶ, παιδί, τὸν θώρακα τοῦ πολέμου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Φέρε, παιδί, καὶ τὸν δικό μου τὸν θώρακα, τὴν πλάσκα.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Μ' αὐτὸν θὰ ὑπάγω νὰ πολεμήσω τοὺς ἐχθρούς.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μ' αὐτὴν θὰ ὑπάγω ν' ἀντικρίσω τοὺς συντρόφους μου.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Παιδί, δέσε τὰ στρώματα ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Βάλλε καὶ σὺ, παιδί, τὰ φαγητὰ μέσα ἔς τὸ καλάθι.

(1) Ἐδῶ ἐκτελεῖ ὁ στρατηγὸς τὴν λεκανομαντείαν, καὶ διὰ τῆς λάμψους τοῦ ελαίου μαντεύεται· ὁ δὲ Δικαιοπόλις δὲν παύει περιγελῶν αὐτόν.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἐγὼ θὰ φορτωθῶ τὸν σάκκον μου.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Κ' ἐγὼ θὰ πάρω τὸ ἐπανωφόρι μου καὶ θὰ ἐβῶ ἐξω.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἐλα φορτώσου τὴν ἀσπίδα καὶ περιπάτει.

(Κινοῦνται εἰς ὁδοπορίαν μὲ τὰς ἀποσκευάς του ἕκαστος. Πρέπει δὲ νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἐν τῇ σκηνῇ ἀρχίζει νὰ κλίνη ἡ ἡμέρα, καὶ ἄλλογον κατ' ἄλλογον νὰ γίνεταί σκοτός. Πρὸς τούτους ὅτι δι' ὀλίγας στιγμὰς πίπτει χιὼν· διὰ τοῦτο ὁ Λάμαχος ἀδημονῶν λέγει·).

Οὐ, 'ς τὸ κακὸ μου, χιονίζει· χειμωνιάτικαις δουλείαις.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Σήκωσε καὶ σὺ τὰ πράγματά μου· ξεφαντωστικαῖς δουλείαις.

(Ἀναχωροῦν καὶ οἱ δύο. Εἰς τοῦτο δὲ τὸ μεταξὺ ὁ χορὸς ψάλλει·).

ΧΟΡΟΣ.

Μὲ τὸ καλὸ πηγαίνετε ὅπου θὰ πάτε. Τί διαφορετικὸ δρόμον ὅπου θὰ πιάσετε! αὐτὸς μὲ τὸ στεφάνι 'ς τὸ κεφάλι θὰ πίνη, σὺ δὲ μὲ τρεμούλαις θὰ φυλάττης 'ς τὰ βουνα.

Τὸν Ἀντίμαχον τὸν υἱὸν τοῦ Ψακάδος¹, τὸν στιχουργὸν ὅπου ἔβγαζει τὰ τραγούδια, μὲ κοντολογίαν νὰ τὸν εὖρη ὁ θεός· διότι ἐμένα τὸν κακοροϊζικο, ὅταν ἦτο διευθυντὴς τῆς ἐορτῆς τῶν Ἀθηναίων, μὲ ἔδλωξε πεινασμένον. Ἄμποτε νὰ τὸν διῶ μὴ μέρα νὰ φορᾶ γιὰ μὴ σουπιὰ, καὶ αὐτὴ ψημένη νὰ στέκεται ἐπάνω 'ς τὸ τραπέζι, ἀχνιστὴ τσιρικτὴ καὶ ὕστερα ὅταν πάγη αὐτὸς νὰ τὴν πάρῃ, νὰ ἔλθῃ ἕνας σκύλος, νὰ τὴν ἀρπάξῃ ἀπὸ τὰ χέρια του, καὶ νὰ φύγῃ. Αὐτὸ εἶνε τὸ ἕνα τὸ κακὸ ὅπου τὸν εὐχομαι.

(1) Φειδωλὸς τις χορηγὸς τοῦ θεάτρου, ὅστις ἔγραψε ψήρισμα, αἱ κωμῳδαὶ νὰ μὴ προσβάλλουν κανέναν ἄτομον ἐξ ὀνόματος.

Κατόπιν νὰ τοῦ συμβῇ ἕνα ἄλλο νυκτερινὸ κακὸ. Ἐν ᾧ τουρτουρισμένος ἐπιστρέφει ἀπὸ Ἰππασίας καὶ πηγαίνει 'ς τὸ σπητι του, ἕνας μεθυσμένος τρελλο-Ὀρέστης¹ νὰ τοῦ σπάσῃ τὸ κεφάλι· αὐτὸς δὲ νὰ τρέξῃ νὰ πάρῃ πέτρα, καὶ 'ς τὰ σκοτεινὰ ν' ἀρπάξῃ μιὰ πρόσφατη κοπριά· κρατῶν αὐτὴν ὡς μάρμαρο νὰ δρμήσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ κατὰ λάθος νὰ κτυπήσῃ μ' αὐτὴν τὸν Κρατῖνον.

(Ὁ ὑπηρετὴς τοῦ Λαμάχου ἔρχεται δραματικῶς εἰς τὴν σκηνήν, καὶ ἀσθμαίνων ἀναγγέλλει εἰς τοὺς αἰκείους, ὅτι ὁ στρατηγὸς των ἔρχεται πληγωμένος.)

ΥΠΗΡΕΤΗΣ.

Δούλες τοῦ σπητικῆ τοῦ Λαμάχου, νερὸ νερὸ γλήγωρα ζεστάνετε μέσα 'ς τὴν λεκάνη! ἔτοιμάστε σινδόνια, κηραλοφαῖς, κουρελλοπάνια, φιλίλια τῆς πληγῆς, ἐπειδὴ ὁ ἀφέντης ἐπληρώθη 'ς τὸ πόδι ἐν ᾧ ἐπηδοῦσε τὸ χανδάκι, καὶ τὸ κότσι του ἐβγήκε ἀπὸ τὸν τόπον του καὶ ἐστραγγουλίσθηκε μὲ τὸ πέσιμο δὲ ὅπου ἔκαμε ἔκτύπησε τὸ κεφάλι του σὲ μιὰ πέτρα, τόσον ὅπου ἡ Γοργόνα ἔπεσεν ἀπὸ τὴν ἀσπίδα του. Ἀφ' οὗ πλὴ εἶδε καὶ τὸ μεγάλο πτερὸ τοῦ καυχησοπουλιοῦ, ὅτι τοῦ ἔφυγεν ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ ἔπεσε μὲς τῆς πέτρας, ἄρχισε νὰ λέγῃ ἕνα παραπονετικὸ τραγούδι:

« Ἰβραῖο φεγγαράκι
σ' ἀφίνω πλὴ ἀγεία·
ἐλπίς 'ς ἐμὲ καμμιά
νὰ ζήσω δὲν ὑπάρχει,
γιατὶ τὸ φῶς μου χάνω
καὶ μέλλω ν' ἀποθάνω. »

(1) Ὅχι ὁ υἱὸς τῆς Κλυταιμνήστρας, ἀλλ' ἄλλοις τις πειρατὴς ἐν Ἀθήναις, τὸν ἐποιοῦν καὶ ἀλλαχοῦ ἀναφέρει ὁ ποιητής.

Τόσο μόλις 'πρόφθασε νὰ 'πῆ, πίπτει μέσα εἰς ἕνα λαγοῦμι, σηκώνεται, προφθάνει τοὺς κλέπτας, τοὺς βάζει 'μπροσθὰ καὶ τοὺς κυνηγᾷ μὲ τὴν λόγχην του.

Νὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁποῦ ἔρχεται ἀνοίξατε τῆς πόρτας.

(Φαίνεται εἰς τὴν σκηνὴν ὁ τετραυματισμένος Λάμαχος φερόμενος ἀπὸ τοὺς ὑπαυλιστάς του καὶ θρηγῶν).

ΛΑΜΑΧΟΣ.

ὦ, λα, λά! ὦ, λα, λά! πόσον πικρὰ καὶ φαρμακερὰ εἶνε τὰ βάσανά μου. Χάνομαι ὁ ἄθλιος, μὲ ἀφάνισε τὸ κτύπημα τῆς λόγχης τῶν ἐχθρῶν! Περισσότερον ὅμως θὰ πικραθῶ ἂν μὲ ἰδῆ ὁ Δικαιοπόλις ἔτσι πληγωμένον, καὶ χαχλανίζη διὰ τὰς συμφορὰς μου!

(Εἰσέρχεται ὁ Δικαιοπόλις ἀκολουθούμενος ἀπὸ συνοδῶν συνδικημόνων καὶ γυναικῶν, καὶ χαίρων διὰ τὰ κακὰ τοῦ Λαμάχου τὸν περιπαίζει).

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Τραλαλά, τραλαλά! πόσον ἀχνάταις καὶ παχνάταις εἶσθε, χρυσαῖς μου! Φιλήσατέ με, ἀπαλὰ ἀπαλὰ μὲ ἀνοικτὰ χεῖλη καὶ στόμα μὲ στόμα, διότι πρῶτος ἄδειξα τὴν γαβάθα.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

ὦ δυσυχία ἀνυπόφορος, τί κακὰ μοῦ ἔφερες 'ς τὸ κεφάλι!... Ἄλλοίμονον, ἄλλοίμονον, τί πόνον μοῦ δίδει αὐτὴ ἡ πληγὴ!!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Χὰ χὰ χὰ, καλῶς τὸ Λαμαχάκι μου.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἄχ! τὰ βάσανά μου!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄχ! τὰ δεινά μου!

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Τί μὲ χαδεύεις 'σάν τὸ σκυλί;

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Καὶ σὺ τί μὲ δαγκάνεις;

ΛΑΜΑΧΟΣ.

ὦ κακομοιριά μου, τί κακὸ μερίδιο ὁποῦ ἐπλήρωσα εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μήπως νομίζεις ὅτι πληρώνουν μερίδιον καὶ 'ς τὴν ἑορτὴν τῶν Χοῶν;

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Ἄχ, ἄχ! Παιῶν Παιῶν!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε σήμερον ἑορτὴ τῶν Παιωνίων.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Πῶ πῶ πῶ, πιάστε με πιάστε με, ἀπὸ τὸ σκέλος, ὦ φίλοι!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πιάστε με, πιάστε με ἀπὸ τὴν μέση, ὦ φιληνάδαις.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Τρεμοῦλες μ' ἐπίασαν καὶ 'σκοτίσθηκα ἀπὸ τὸν πόνον τῆς πέτρας ὁποῦ μ' ἔρριψαν 'ς τὴν κεφαλὴν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Κ' ἐμένα ἢ χαραῖς μου μ' ἐπίασαν, καὶ θέλω νὰ ξαπλωθῶ καὶ νὰ ξεφαντώσω².

ΛΑΜΑΧΟΣ.

Φέρετέ με φέρετέ με εὐθύς εἰς τὸν ἱατρὸν τὸν Πιπτάλην, καὶ ἀφήσατέ με μέσα 'ς τὰ χέρια τῶν ἱατρῶν.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Φέρετέ με κ' ἐμένα 'ς τοὺς κριτὰς νὰ πάρω τὸ βραβεῖον ὁποῦ ἐκέρδησα' ποῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς τοῦ συμποσίου; ἄς μὲ δώσῃ τὸν ἄσκον.

(1) Παιῶν καὶ Παιῶνων ὁ ἱατρὸς τῶν θεῶν ἐν γένει δὲ ἐκλεμβάνεται ὡς ἐπίθετον διαφόρων θεῶν (τοῦ Ἀπόλλωνος κυρίως, καὶ ἄλλων) = σοφῆρ, ἱατρὸς, ἐλευθερωτῆς· διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Δικαιοπόλις παίξει μὲ τὰς λέξεις λέγων δὲν εἶνε σήμερον Παιῶνια (ἑορτὴ).

(2) Ἡ ἐσχάτη παρεκτροπὴ τοῦ ποιητοῦ εἰς τοὺς τελευταίους τούτους στίχους τοῦ Δικαιοπόλιδος, εἶνε ἀδύνατον ἀνευθυβρίστως νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν μας φυλαττομένων τῶν λέξεων τοῦ κειμένου.

ΛΑΜΑΧΟΣ.

(Είσερχόμενος εἰς τὸν οἶκον του).

Μιά φαρμακερὴ λόγχη μου ἐπέραςε τὰ κόκκαλα!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

(Λαβὼν τὸ προταθὲν βραβεῖον ἀπὸ τοὺς αἰρετοκριτὰς, τούτέστι τὸν ἄσκον, χαίρει καὶ χορεύων ψάλλει ἀποτεινόμενος εἰς τὸν χορὸν).

Τήνελλα, τήνελλα,
 δῖέτε δῖέτέ τον καλὰ
 τὸν κενὸν αὐτὸν ἄσκον
 πῶς τὸν πρέπ' ἢ ψαλμουδιά!

ΧΟΡΟΣ.

Καλὰ λές, γέρο, καλὰ
 πρέπαι ὕμνος 'ς τὸν ἄσκο,
 καὶ χαραῖς καὶ ψαλμουδιά,
 τραλαλά, τραλαλά!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Πῶς τὸν 'γέμησα καλὰ
 μ' ἄδολο γλυκὸ κρασί
 καὶ τὸν ρούφηξα 'ς τὴν μιὰ,
 λαλαλά, λαλαλά!

ΧΟΡΟΣ.

Τήνελλα, τήνελλα,
 τῶρα πλιὰ παλληκαρᾶ,
 ἴπαρε ἴπαρε τὸν ἄσκο
 κ' ὕπαγε εἰς τὸ καλό·
 μὲ χαρά, μὲ χαρά!

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ.

Μὰ κ' ἐσεῖς δὰ καὶ ἐσεῖς
 τὸ κατόπι μ' πάρτ' εὐθύς,
 καὶ μὲ μιὰ φωνὴ μὲ μιὰ
 ψάλτε ὅλοι τραλαλά.

ΧΟΡΟΣ.

Τὸ κατόπι του, παιδιά,
 πάρτε ὅλοι καὶ μὲ μιὰ
 χαιρετήσατε αὐτὸν
 καὶ τὸν ἄδελφον του ἄσκον·
 τήνελλαλαλαλαλά,
 τήνελλα, τήνελλα!!!

ΤΕΛΟΣ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Άλξ. Ἀξελός.	2	Μιχαήλ Ἀστραπταλίδης.	7
Πλάτων Ρώτας.	1	Ἀθανάσιος Λεοντή.	1
Δημήτριος Τσόλας.	1	Ἀναστάσιος Γεωργιάδης.	1
Γεώργιος Κάμπερ.	2	Διογένης Σωτηριάδης.	1
Γ. Α. Ζωγράφος.	1	Ἰωάννης Ἰατρόπουλος.	1
Κωνσταντ. Ζαχαρόπουλος.	1	Στέφανος Πενιατίρης.	4
Παναγιώτης Ἄγγελος.	1	Ἀνέστης Σπορίδης.	1
Γεώργιος Μελίδης.	1	<i>F. Nicolaidēs.</i>	1
Στέφανος Τζιράς.	1	Γεώργιος Ἰωαννίδης.	1
Παναγιώτης Πασχαλίδης.	1	<i>Jiovani Sirigo.</i>	1
Στέφανος Χουρμουζιάδης ἐξ Ἀγγιάλου.	1	Αὐγερινός Φραγγούλης.	1
Ζαφείριος Α. Βιστιάρης.	1	Εὐστράτιος Σ. Σπάρταλης.	1
Τηλέμαχος Ζ. Κεσσανλῆς.	1	Ἰωάννης Σ. Σπάρταλης.	1
Ἀριστείδης Παυλίδης.	1	Ἀπόστολος Σ. Σπάρταλης.	1
Παρασκευᾶς Μ. Βάρναλης.	1	Βασίλειος Ζλατάνος.	1
Κλεάνθης Ι. Πετροκόκκινος.	1	Ἰωάννης Κ. Δημητρίου.	1
Κωνσταντ. Ἀσλάνη ἐξ Ἀγγιάλου.	1	Α. Δ Βουρλῆς.	1
Π. Ῥωσόπουλος.	1	Β. Κυρ. Καλκύρας.	1
Γεώργιος Ῥωσόπουλος.	1	Δ. Σ. Βούλιογλου.	1
Θ. Σωτηριάδης.	1	Δημήτριος Α. Λαμπίκης.	1
Λεωνίδας Τανταλίδης.	3	Κλεάνθης Καλλιτιάδης.	1
Ἐμ. Β. Ταχμνητζής.	1	Δ. Παντζήρης.	1
Ἀναστάσιος Ἰωαννίδης.	1	Ἰωάννης Κυριακίδης.	1
Ὀδυσσεὺς Μανάκης.	1	Α. Γαλάτης.	1
Μιχαήλ Κοκίδας.	1	Θ. Λαμπρίδης.	1
Π. Θεοδωρίδης.	1	Δημήτριος Νεόκοσμος.	1
Θεόδωρος Β. Γκίνης.	1	Ἀθανάσιος Καλλιγᾶς.	1
		Ε. Δ. Ῥαφόπουλος.	1

Ἡ. Ἀντίπας.	1	Γεώργιος Ἀναστόπουλος.	1
Χαράλαμπος Ι. Κούππας.	1	Νικόλαος Δημάδης.	1
Δημήτριος Παππαδόπουλος.	1	Εὐστάθιος Δ. Καραβίας Ἰθακήσιος.	1
Γεώργιος Β. Μωυσιάδης.	1	Φώτιος Ἰακινθίδης.	1
<i>A. Vatibelas.</i>	1	Κωνσταντῖνος Παππᾶ.	1
Γ. Ν. Ῥοσσέτος.	1	Εὐστράτ. Χαρχλάμπου Λέσβιος.	1
Ἰωσήφ Κοπακάκης.	1	Γεώργιος Γῶγος Λέσβιος.	1
Ν. Μ. Τσιμπῆς.	1	Δημήτριος Κ. Πουλαῶς.	1
Σταμάτης Ντελόπουλος.	1	Ε. Β. Τάξης Λέσβιος.	1
Γ. Ζ. Ἀργύρης.	1	Μιλτιάδης Α. Βούρος.	1
Ἰωάννης Ἀθανόπουλος.	1	Λάζαρος Π. Ὀρφανός.	1
Ἀπόστολος Κωνσταντίνου.	1	Ἐμμ. Παλαιολόγος.	1
Ἄγγελῆς Δ. Μαγγλῆς.	2	Μιχαήλ Γρηγοριάδης.	1
Φώτιος Παπ. Λαμπίκης	1	<i>Télémaque C. Moysiades.</i>	1
Ν. Νομάδης.	1	Θωμᾶς Ἰωαννίδης.	1
Σιδερῆς Σαλθάστος.	1	Κωνσταντῖνος Θεοχαρίδης.	1
Ἰωάννης Ναθαναήλ.	1	Σ. Ν. Κατινάκης.	1
Γρηγόριος Γεωργιάδης	1	Βασίλειος Π. Ἀβραμίδης, Ὀλύμπιος.	1
Κλεάνθης Ἀ. Κεσσίσογλου.	1	Β. Σουβατζόγλους.	1
Ν. Κούζοβιχ.	1	Ἀναστάσιος Γ. Νεοκοσμίδης.	1
Περικλῆς Ζ. Ἄμοιρος.	1	Ἀντώνιος Κωνσταντίνου.	1
Ἡρακλῆς Γιαννούση.	1	Ἀντώνιος Λεωνίδη.	1
Ἀ. Σωτηριάδης.	1	Σταῦρος Νικολαΐδης.	1
Γ. Φ. Ἀνθρακίδης.	1	Κωνσταντῖνος Κυρίλλου.	1
Ἰωάννης Φωτιάδης.	1	Λεωνίδας Κωνσταντίνου.	1
Θεμιστοκλῆς Χατζόπουλος.	1	Ξ. Ηλιάσκος.	1
Σ. Ν. Μιλτίνοφ.	1	Ἰω. Γ. Κολλητός.	1
Ι. Σ. Καλλιπολίτης.	1	Νικόλαος Α. Καλλίνικος Ἰθακήσιος.	1
Κωνσταντῖνος Ἀσλανίδης.	1	Τομαζῆς Ι. Ἰωαννίδης.	1
Μανολάκης Παππαδόπουλος.	1	Παντολέων Ζ. Ζερβουδάκης.	1
Ἀ. Κλειδιάπουλος.	1	Χρῆστος Τζιβελέκης.	1
Δημήτριος Ἰωαννίδης.	1	Σοφοκλῆς Α. Καστοριάδης.	1
Ἀντώνιος Σαββίδης.	1	Μεθόδιος ἱεροδιάκονος Σταυροδρομίου.	1
Ὀδυσσεὺς Κλημένης.	1	Γεώργιος Γρηγοριάδης.	1
Νικόλαος Πρωτοψαλτίδης.	1		
Πέτρος Βαρθελεμῆς.	1		
Μιχαήλ Νοσηρονίδης.	1		
Στέφανος Δαμαλάς.	1		

Σταῦρος Δ. Ταπεινός.	1	Χριστοφῆς Γ. Π. Λαμπρινού-	1
Ἀργύρης Κωστή.	1	δης Χίος.	1
Μανουὴλ Ἡρασιτίδης.	1	Εὐστράτιος Ἰωαννίδης.	1
Γεώργιος Παρίσης.	1	Ἰωάννης Κανδύλης.	1
Θεόδωρος Δημητριάδης.	1	Ἰωάννης Θωμαΐδης.	1
Ἀντώνιος Κοκκάλης.	1	Ἀναστάσιος Κυτρίδης.	1
Στέφανος Χρυσίδης.	1	Ἰωάννης Ζ. Λαμπριανός.	1
Δημοσθένης Κ. Τσαλίκης.	1	Δούκας Δ. Καρβωνίδης.	1
Ἀντώνιος Μαυρίδης.	1	Μιλτιάδης Βασιλειάδης.	1
Ἀπόστολος Νικολαΐδης.	1	Ἀχιλλεὺς Σιμωνίδης.	1
Κ. Ἰ. Φ.	1	Γεώργιος Τζιρᾶς.	1
Κοσμέτος Π. Κωνσταντινίου.	1	Ἀθανάσιος Ἀντωνιάδης.	1
Κωνσταντῖνος Βασιλειάδης.	1	Γεράσιμος Μιχαηλίδης.	1
Παῦλος Ἰ. Ἀποστολίδης.	1	Πέτρος Σωτηριάδης.	1
Δημήτριος Π. Ἰωάννου.	1	Λουκᾶς Ἀναστασιάδης.	1
Ἰωάννης Βασιλειάδης.	1	Ἀντώνιος Σακκελαρίδης.	1
Ἰωάννης Πετροΐδης.	1	Παρράσιος Β. Ζίφκοβιτς.	1
Περικλῆς Θ. Ξενάκης.	1	Ἡλίας Κ Βαλλιάνος Κεφαλλήν.	1
Δημήτριος Κύρος.	40	Στυλιανός Φ. Κάδρος Χίος.	1
Κωνστ. Ἐ. Καλπακτόγλου.	1	Γεώργιος Ἰ. Παναγιωτίδης.	1
Παναγῆς Διαμαντῆς.	1	Βυζάντιος.	1
		Στέφανος Ἰ. Παναγιωτίδης.	1
<i>Οἱ ἐν τῇ Ἑλληνοεμπορικῇ</i>		Περικλῆς Βιττάλης Κίος.	1
<i>Σχολῇ τῆς Χάλκης.</i>		Ἐπαμινώνδας Δ. Κούππας,	1
<i>Οἱ Διδάσκαλοι.</i>		Κεφαλλήν.	1
Κωνστ. Σ. Ξενθόπουλος Διευ-		Λεωνίδας Ζαρίφης.	1
θυντής.	2	Σταῦρος Ἐλευθεριάδης Ἀγκυ-	1
Θεοχάρης Βραχσούκας.	1	ραῖος.	1
Γαβριὴλ Σοφοκλῆς.	1	Ματθαῖος Σεβασόπουλος Χίος.	1
Νικάνδρος Ζαννοῦδος.	2	Γεώργιος Κ. Ἡρωΐδης Κου-	1
Σελῆμ. Ἐφέντης.	1	ταλιανός.	1
Σταμάτιος Νιώτης.	1	Ν. Κ. Κάλφας.	1
		Κωνσταντῖνος Βιλασσιδης.	1
<i>Οἱ Μαθηταί.</i>		Κωνσταντῖνος Ἰ. Μυσακίδης.	1
Περικλῆς Καλλιᾶδης.	1	Ἰορδάνης Μιχαηλίδης.	1
		Βελιμηῆρος Μιχ. Κέτκοβιτς.	1
		Νικόλαος Ἰωαννίδης Δανεύς.	1
		Χρῆστος Ν. Ἀριστογαζίτων.	1

Λεωνίδας Περδικάρης.	1	Μωϋσῆς Ἰωάννου.	1
Χρῆστος Γ. Τάξης.	1	Ἀπόστολος Σταυρίδης.	1
Σωτήριος Ν. Καραδημίδης	1	Ἀχιλλεὺς Ἰορδάνου.	1
Ξάνθιος.	1	Παντολέον Λορῆς.	1
Κυριακός Δ. Παντακίδης.	1	Κωνσταν. Ζ. Κάλφογλου.	1
Νικόλαος Α. Παπάζογλου.	1	Γεώργιος Ἐλικτητριάδης.	1
Ἄθ. Γ. Ἀργυρόλεμος.	1	Κωνσταντ. Μ. Ξανθόπουλος	1
Π. Λεωνταρίδης.	1	Σιναῖος.	1
Κ. Ζ. Σααναβῆς.	1	Μιχαὴλ Π. Νομικός.	1
Κ. Χρυσοσφαιρίδης.	1	Ἀπόστολ. Ν. Τσιμούρογλου.	1
Ἐρμανουὴλ Δ. Σεμελάς.	1	Κωνσταντῖνος Α. Νικηφόρου	1
Ἄλ. Κ. Τζικαλιώτης.	1	Χαλκιδεύς.	1
Ἰωάννης Νοημονίδης.	1	Χαράλαμπος Σπύρου.	1
Πέτρος Δ. Μειμαρίδης.	1	Βασίλειος Κωνσταντινίδης.	1
Ξενοφῶν Χρυσολέων.	1	Νικόλ. Χ. Δαψιλέστοβιτς.	1
Κωνσταντῖνος Σ. Πατζόγλου.	1	Ν. Γ. Πανταζίδης.	1
Ἀλέξανδρος Χ. Μεταξᾶς.	1		
Θεμιστοκλῆς Ἰατρόπουλος.	1	Φίλιπ. Π. Γ. Ἀριστόβουλος	1
Ἰω. Ἐ. Πανᾶς Κεφαλλήν.	1	Νεαπολίτης.	1
Νικ. Ρουσσόπουλος Ξανθαῖος.	1	Κωνσταντῖνος Λιόπουλος.	1
Μάρκος Λαμπίνης.	1	Διονύσιος Ἱεροδιάκονος.	1
Εὐτυχῆς Εὐτυχόπουλος Ἀγκυ-	1	Δημήτρ. Παναγ. Κυριακίδης.	1
ραῖος.	1	Φιλᾶρετος Ἱεροδιάκ. Π. Φ.	1
Ἀντώνιος Σπυρίδωνος.	1	Βαρναῖος.	1
Χριστόδουλος Χρυσουλίδης.	1	Γρηγόριος Ἱεροδ. Παλλαδάς.	1
Κ. Μαλληνόπουλος	1	Γεώρ. Βασιλειάδης Ἀμασεύς.	1
Νικόλαος Ἀλλαμπης.	1	Κωνσταντῖνος Ἱεροδιάκονος.	1
Δημήτριος Κούππας.	1	Ἀθανάσιος Χρησιτίδης Νικο-	1
Ἐπαφρόδιτος Σαββίδης.	1	μηδεύς.	1
Γεράσιμος Δόριζας.	1	Θεοδόσιος Κυζικηνός.	1
Ν. Ἰωάννου Πραματάρογλου.	1	Νικόλαος Μελίδης.	1
Ζλάτης Ματθαίου.	1	Μάρκος Κλεώνυμος.	1
Κωνσταντῖνος Πίτζης.	1		
Χρηστούλης Π. Βαρναῖος	1	<i>Οἱ ἐν τῇ Νήσῳ Πριγκίπων.</i>	
Νικόλαος Δ. Τελαμών.	1	Ἀντώνιος Ζ. Παππαδόπουλος.	1
Δ. Θ. Μπρακαλόφ.	1	Χρῆστος Θεοδοριάδης.	1
Ἰ. Δημητριάδης.	1	Δ. Εὐκλείδης.	1
Σάββας Νικολαΐδης.	1		

Γ. Στεφανίδης.	1		
Δ. Γεωργιάδης.	1		<i>Πρόσθετοι Κύριοι.</i>
Κ. Βάλληνας Κόθνιος.	1	Βασίλειος Λεμονίδης.	1
Π. Πετρακίδης Κόθνιος.	1	Ήλιας Έλικτηριάδης.	1
Ν. Λιβάνιος Σερφίος.	1	Θεόφιλος Φωτιάδης.	1
Γεώργιος Ι. Νιάρχας.	1	Ιωάννης Τσικαλιώτης.	1
Δ. Ανδρονικίδης.	1	Κλεονίκη Κωνσταντίνου	1
Ι. Αριστοκλή.	1	Γεώργιος Κωνσταντινίδης	1
Δ. Αντωνιάδης	1	Σάββας Ιωαννίδης.	1
<i>Οι ἐν Σέρραις.</i>		Πατσίος Κωνσταντινίδης.	1
Άθανάσιος Γεωργιάδης.	5	Κωνσταντίνος Φωτιάδης	1
Παῦλος Ιωαννίδης.	1	Δημήτριος Χ. Αναστασιάδης.	1
Ιωάννης Δημητριάδης.	1		
Δημήτριος Χ. Δήμου.	1		

Ζητούμεν συγγνώμην ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς
Συνδρομητῶν, ὅσων τὰ ὀνόματα δὲν μᾶς ἐστάλησαν ἐγκαίρως.

